

**Το μπουντρούμι
και το μάτι
του κεφαλαίου**

ΤΟ ΜΠΟΥΝΤΡΟΥΜΙ

Μέρος 1:

Η φυλακή μέσα στην κοινωνία-φυλακή

*None of us are free,
none of us are free,
none of us are free
if one of us are chained,
none of us are free.*
Solomon Burke

Είκοσι σχεδόν χρόνια μετά τις άγριες εξεγέρσεις στις φυλακές και μετά από μια παρατεταμένη περίοδο «σιωπής» -αν περιοριστούμε τουλάχιστον σε ό,τι έρχεται στο φως της δημοσιότητας και εξαιρέσουμε την αναλαμπή του '95- οι ποινικοί κρατούμενοι απαίτησαν τον Ιούνιο του 2004 ξανά τη δημόσια προσοχή. Οι κινητοποιήσεις τους, που συνεχίστηκαν τον Αύγουστο και αργότερα τον Οκτώβρη, με αποχή από το συσσίτιο και απεργία πείνας, αφορούσαν περί τους 800 κρατούμενους στις μεγαλύτερες φυλακές της χώρας. Έλληνες ως επί το πλείστον αλλά και μετανάστες δεύτερης γενιάς στη σύνθεσή τους, δικτυωμένοι μέσω κυρίως δικηγόρων (και ακτιβιστών), έχουν διαμορφώσει μέσα στα χρόνια ένα πλήθος αιτημάτων που συνήθως συμπυκνώνονται σε λιγότερο από 10 βασικά, τα οποία αφορούν τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης και των προϋποθέσεων αποφυλάκισης. Παρά τις μεταγωγές και τις απειλές, οι κινητοποιήσεις συνεχίστηκαν μέχρι τον Οκτώβρη, για να σταματήσουν μετά από ασαφείς υποσχέσεις και πολλές πιέσεις (η δημιουργία Παρατηρητηρίου για τα Δικαιώματα των Κρατουμένων στο Δικηγορικό Σύλλογο της Αθήνας αναγνωρίστηκε από τους ίδιους ως αποτέλεσμα του αγώνα τους).

Η σχεδόν ταυτόχρονη απεργία πείνας των κρατουμένων με την κατηγορία της συμμετοχής στην 17N, έβαλε τον αγώνα των ποινικών σε δεύτερο πλάνο. Η διαμαρτυρία των «άλλων» κρατουμένων, επισκιασμένη σ' όλη της τη διάρκεια απ' την κινητοποίηση των πολιτικών και χαμένη μέσα στον απόηχο αυτής της δεύτερης κινητοποίησης, κρυμμένη στα παρασκήνια, φαντάζει τώρα πια πολύ μακρινή. Ό,τι ακολουθεί δεν είναι παρά μια προσπάθεια η φυλακή και οι έγκλειστοί της, γενικότερα, να μπουν στο προσκήνιο. Αντιμετωπίζουμε τη φυλακή ξεκάθαρα σαν όπλο ταξικής κυριαρχίας και θα προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε, μεταξύ άλλων, τον παροξυσμό φυλάκισης που χαρακτηρίζει την εποχή μας¹.

1. Τόσο το πρώτο αυτό μέρος όσο και το επόμενο αποτελούν μια πιο αναπτυγμένη εκδοχή του κειμένου «Κοινωνική Αποξένωση και Πολιτική Σκηνοθεσία της "Ασφάλειας"», που δημοσιεύθηκε στα *Παιδιά της Γαλαρίας*, #10.

Η φυλακή ως θεσμός θεωρείται τόσο δεδομένη πια στην εποχή μας, που δύσκολα θυμάται κανείς ότι η ηλικία της μόλις που ξεπερνά τα 200 χρόνια.

Θα προσδιορίσουμε τη γενέθλια εποχή και πρώιμη φάση ανάπτυξης της μεταξύ των 1789 και 1848, με γενέθλιο τόπο τις ΗΠΑ και άμεση εξάπλωση στην Ευρώπη. Μ' άλλα λόγια αναδύθηκε μαζί με τον καπιταλισμό, ως αναπόσπαστο κομμάτι του.

Για τις ανάγκες του παρόντος κειμένου θα χωρίσουμε χοντρικά την ιστορία του σωφρονισμού στη Δύση σε δύο μεγάλες περιόδους: α) το «*πρώτο πείραμα*», η δημιουργία της φυλακής στα τέλη του 18ου και αρχές του 19ου αιώνα και β) το «*δεύτερο πείραμα*», η εφαρμογή απ' τις αρχές της δεκαετίας του '70 μιας μαζικής και άνευ προηγουμένου φυλάκισης, ως μέρος του «πολέμου ενάντια στο έγκλημα» -πείραμα περιορισμένο, προς το παρόν, στις ΗΠΑ κυρίως.

Το “πρώτο” πείραμα

Μέχρι τα τέλη του 18ου αιώνα η μακρόχρονη φυλάκιση ήταν άγνωστη στην Ευρώπη και τις αποικίες της. Υπήρχε μεν από την αρχαιότητα η φυλακή, αλλά μόνο ως χώρος προσωρινής κράτησης μέχρι την αθώωση του κατηγορούμενου ή την επιβολή σωματικής τιμωρίας ή χρηματικής ποινής. Ο καταμερισμός των ποινών ήταν απόλυτα

ταξικός: η σωματική ποινή επιβαλλόταν αποκλειστικά σχεδόν στις κατώτερες τάξεις· οι πλούσιοι μπορούσαν να πληρώσουν πρόστιμα. Η γκάμα των σωματικών ποινών ήταν αρκετά ευρεία: τα μικρότερα αδικήματα τιμωρούνταν με μαστιγώσεις, δημόσια βασανιστήρια, ακρωτηριασμούς και τα σοβαρότερα με δημόσιες εκτελέσεις.

Τόσο οι θανατοποινίτες όσο και οι «μικροεγκληματίες» προέρχονταν κατά κύριο λόγο από την εργατική τάξη και ιδιαίτερα από επαγγέλματα τεχνιτών που καταστρέφονταν από τη μανιφακτούρα. Η παρακμή της φεουδαρχίας και η έλευση του καπιταλισμού της μερκαντιλιστικής ακόμα περιόδου γέννησαν ένα τόσο μεγάλο πλήθος φτωχών και κλεφτών που στην Αγγλία ήδη από το 1557 υπήρξε «μέριμνα» να «στεγαστούν» στα workhouses, ή αλλιώς σωφρονιστήρια. Τα «ευαγή» αυτά ιδρύματα -στα οποία οι προσωρινά κρατούμενοι αλυσσοδεύονταν, μαστιγώνονταν και μετά τους έστρωναν στη σκληρή δουλειά- θεωρούνταν επαρκή για όλα τα «μικροαδικήματα» που έφερνε μαζί της και ενάντιά της η νέα εποχή της επιβολής της μισθωτής εργασίας (απειθαρχία των μαθητευόμενων στο αφεντικό, πορνεία, επαιτεία, αλητεία). Για τα βαρύτερα αδικήματα ο βασανισμός, η απέλαση ή η εκτέλεση παρέμεναν στην ημερησία διάταξη.

Ενας πρωτοπόρος, ο άγγλος John Howard, το 1777, είναι αυτός που θα εμπνευστεί την ιδέα της χρήσης της φυλακής ως τόπου μακρόχρονης φυλάκισης και κύριας τιμωρίας. Οπαδούς ωστόσο δε θα βρει στην Αγγλία αλλά στην Αμερική, τους Κουάκερους στην Πενσυλβάνια, που αντιτίθεντο από παλιά στη σωματική τιμωρία και τη θανατική ποινή. Η Αμερικάνικη Επανάσταση θα ενθαρρύνει αυτές τις εξελίξεις, έτσι ώστε μέχρι το 1820 σχεδόν όλες οι πολιτείες είχαν καταργήσει τη θανατική ποινή εκτός από τις περιπτώσεις φόνου πρώτου βαθμού. Το 1789 στη Φιλαδέλφεια της Πενσυλβάνια ιδρύθηκε το πρώτο σωφρονιστήριο, η πρώτη φυλακή, ως μετεξέλιξη του προσωρινού τόπου κράτησης. Τα δύο μοντέλα φυλάκισης που εφαρμόστηκαν στις αρχές του 19ου αι. (αυτό της απομόνωσης του ενός κρατούμενου από τον άλλον και το συγκεντρωτικό, με συνδυασμό απομόνωσης στον ύπνο και συνάθροισης στη δουλειά) βρήκαν μιμητές στην Ευρώπη -η φυλακή Pentonville στην Αγγλία το 1842 είναι το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα· ταυτόχρονα είναι το πρότυπο συνεχούς παρακολούθησης, σύμφωνα με τη λογική του πονήματος *Πανοπικόν* του φιλελεύθερου ωφελιμιστή φιλόσοφου Μπένθαμ².

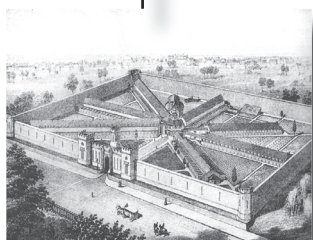
Η αγαπημένη μέθοδος για την προώθηση της «υπευθυνότητας» των φυλακισμένων στην Αγγλία και τις ΗΠΑ, τόσο για τους ενήλικους όσο και τους ανήλικους, ήταν πάντα η εργασιοθεραπεία. Στη φωτογραφία βλέπουμε στιγμιότυπο από τεχνική εκπαίδευση σε αναμορφωτήριο ανηλίκων της Ιντιάνα, γύρω στα 1910.

Μπορεί ο Μαρξ να τον είχε αποκαλέσει περιφρονητικά «ιδιοφυία της αστικής ηλιθιότητας», αλλά εμείς πιστεύουμε ότι αξίζει να σταθούμε στις απόψεις του Μπένθαμ, γιατί υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους διανοούμενους και συμβουλάτορες της αστικής τάξης την περίοδο της ανάδυσης του καπιταλισμού. Ο Μπένθαμ -που θεωρούσε τον εαυτό του προορισμένο να γίνει νομοθέτης- ανέλυσε **υλιστικά** τις αλλαγές στη μορφή του δικαίου που απαιτούνταν ώστε να νομιμοποιηθούν οι καπιταλιστικές κοινωνικές σχέσεις παραγωγής. Δε θα επιβαλλόταν από το νόμο μόνο «άμεσα» η «ισότητα», η «ελευθερία» και η «ιδιοκτησία» στη σφαίρα της κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, αλλά και «έμμεσα» η πειθαρχία στη σφαίρα της *παραγωγής εμπορευμάτων*. Λέγοντας «νόμο» ο Μπένθαμ δεν εννοούσε απλώς ένα σύνολο ορθολογικών κανόνων για τη διατήρηση της κοινωνικής τάξης, αλλά τη νομική έκφραση των αλλαγών στις κοινωνικές σχέσεις. Δεν αναφερόταν απλά σε ένα όργανο ηγεμονίας, αλλά σε μια ορθολογική διαμεσολάβηση της ταξικής πάλης, των υπαρκτών ταξικών σχέσεων³.

Ο νόμος, για τον Μπένθαμ, έπρεπε να προσφέρει στους ανθρώπους μια τεχνητή ταύτιση συμφερόντων μέσω της εφαρμογής της αρχής της ωφελιμότητας αλλά και ενός δευτερεύοντος συνόλου αρχών: της ασφάλειας, της αφθονίας, της επιβίωσης και της ισότητας. Στο θεωρητικό του οικοδόμημα η ασφάλεια (της ατομικής ιδιοκτησίας), ως προϋπόθεση της καπιταλιστικής ανάπτυξης, ήταν ο πρωταρχικός στόχος του νόμου. Το σύστημά του προέβλεπε εκτός της «άμεσης» νομοθεσίας και την «έμμεση», την κοινωνική θεραπευτική, για τον έλεγχο και την πειθάρχηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς: την ίδρυση κοινωνικών ιδρυμάτων όπως σχολεία, φυλακές, φτωχοκομεία, κλπ. Το ενδιαφέρον του επικεντρώθηκε στο πως ο νόμος θα ρυθμίσει αποδοτικά την όλο και μεγαλύτερη υπαγωγή της εργασίας στο κεφάλαιο. Γι' αυτό το

2. Βλ. Prisons and Executions -the U.S. Model: A Historical Introduction, Monthly Review, Ιούλιος-Αύγουστος 2001.

3. Βλ. John Annette, Bentham's fear of the hobgoblins: law, political economy and social discipline, στο *Capitalism and the Rule of law*, Λονδίνο, 1979.

λόγο η φτώχεια δεν έπρεπε να καταπολεμηθεί, αφού παρέμενε το ισχυρότερο κίνητρο για εργασία και έτσι δημιουργούσε τον πλούτο (των άλλων, βεβαίως). Στη σκοτεινή άκρη του νόμου για την επιβολή της εργασίας βρίσκονταν λοιπόν όλες οι «τεχνολογίες της εξουσίας». Και εδώ η λογική του Μπένθαμ εξέφραζε άριστα το σύστημα φυλάκισης της εποχής του: η διατήρηση της αγοράς εργασίας εξαρτιόταν από την αποτροπή του εγκλήματος ως εναλλακτικής λύσης στη μισθωτή εργασία.

Η σύγχρονη φυλακή, όσο κι αν άλλαξε, θα κρατήσει απ' αυτήν την εποχή τα βασικά της γνωρίσματα: απομόνωση, επιτήρηση και εργασία. Μάλιστα, ο διορατικός Μπένθαμ είχε ήδη οραματιστεί τη φυλακή-ιδιωτική επιχείρηση που θ' αποκομίζει κέρδη απ' την εργασία των φυλακισμένων, και άρα διέκρινε ότι η συνδυαστική μέθοδος επιτήρησης-εργασίας ήταν εφαρμόσιμη τόσο στη φυλακή όσο και στο εργοστάσιο. Είναι επίσης εντυπωσιακό όσο και παραγνωρισμένο το γεγονός ότι η πρόταση που υπέβαλε ο Μπένθαμ στο Κοινοβούλιο για τη διαχείριση της φτώχειας, προέβλεπε την κατασκευή 150 Industry Houses (Βιομηχανικών Οίκων ή Οίκων Εργατικότητας) σύμφωνα με την αρχή της κεντρικής εποπτείας του *Πανοπτικόν*. Στην ουσία τελειοποίησε την αρχή του *Πανοπτικόν* μέσα από αυτό το σχέδιό του για την παραγωγική αξιοποίηση των φτωχών και όχι από τα σχέδιά του για τη φυλακή. Στους Οίκους αυτούς, με τον καθένα να «φιλοξενεί» 2000 φτωχούς κάθε είδους (παιδιά, τυφλούς, ψυχοπαθείς, κλπ), η βιομηχανική πειθαρχία και η επιτήρηση αλληλοπλέκονταν τόσο που τα όρια ανάμεσα στη φυλακή και το εργοστάσιο γίνονταν εντελώς δυσδιάκριτα. Αν και, προς μεγάλη του απογοήτευση, οι προτάσεις του απορρίφθηκαν από την άρχουσα τάξη, εν τούτοις ο πυρήνας της σκέψης του θα παραμείνει μια σταθερή αναφορά για κάθε φιλόδοξο διαχειριστή του ανθρώπινου σώματος.

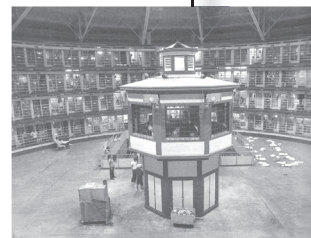

Άλλοι, εξίσου διορατικοί, αλλά κινούμενοι εκ διαμέτρου αντίθετα, διέγνωναν ότι η πλειοψηφία των ποινικών προέρχεται από «*τα κατακάθια του σχετικού υπερπληθυσμού*» των ανέργων που «*βρίσκονται στη σφαίρα του παουπερισμού*»⁴. Οι φυλακές για τον Μαρξ ήταν οι χωματερές του βιομηχανικού εφεδρικού στρατού. Άρα η αύξηση της ανεργίας αύξανε ταυτόχρονα και τον εφεδρικό στρατό της εργασίας και τους ποινικούς. (Κάποια παραδείγματα είναι πειστικά: πολύ αργότερα, την περίοδο της Μεγάλης Ύφεσης, ο αριθμός φυλακισμένων ανά 100.000 κατοίκους στις ΗΠΑ φτάνει στο αποκορύφωμά του -137 το 1939-, για να πέσει απότομα με την έναρξη του β' παγκοσμίου πολέμου και την τεράστια κινητοποίηση της εργατικής δύναμης που ακολούθησε).

Κριτική στον *ωφελιμισμό* και την *κοινωνική θεραπευτική* του Διαφωτισμού θα ασκηθεί από μια νέα, εκλεπτυσμένη φιλοσοφία ανταποδοτικής τιμωρίας που

4. Μαρξ, *Το Κεφάλαιο*, τ.Ι., κεφ. XXIII.

εκφράστηκε καλύτερα από τον Καντ και το Χέγκελ. Αυτή η θεωρία αφηρημένου δικαίου διατείνεται ότι αναγνωρίζει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την ελεύθερη βούληση του εγκληματία. Συνοπτικά ο Χέγκελ λέει: «*Η τιμωρία είναι το δίκαιο του εγκληματία. Είναι μια πράξη που γίνεται με τη δική του θέληση. Η παραβίαση του δικαίου κηρύσσεται από τον εγκληματία ως το δικό του δίκαιο. Το έγκλημά του είναι η άρνηση του δικαίου. Η τιμωρία είναι η άρνηση αυτής της άρνησης, και συνεπώς η κατάφαση του δικαίου, που την επικαλέστηκε και την επέβαλε στον εαυτό του ο ίδιος ο εγκληματίας*»⁵! Σίγουρα, συμφωνώντας με το Μαρξ, διαβλέπουμε την απάτη στη φόρμουλα του Χέγκελ: επικυρώνει μ' ένα υπερβατικό, μεταφυσικό τρόπο τους κανόνες της (αστικής) κοινωνίας για να θεωρήσει τον εγκληματία όχι ένα πραγματικό, κοινωνικά καταπιεσμένο άτομο με καθορισμένα κίνητρα, ένα αντικείμενο και δούλο της δικαιοσύνης, αλλά ένα

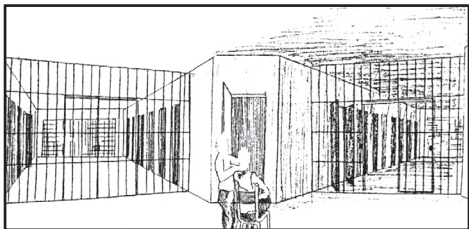

ορθολογικό ον, ελεύθερο και αυτοκαθοριζόμενο. Εδώ εντοπίζουμε μια ιστορική τομή. Το Κράτος Δικαίου, το αφηρημένο δίκαιο, αναδύεται μέσα από τη διαδικασία της εμπορευματικής ανταλλαγής, που απαιτεί τα υποκείμενα της πώλησης και της αγοράς να έχουν και τυπικά την υπόσταση ελεύθερων και ίσων υποκειμένων, και δίνει σ' αυτά τα υποκείμενα νομική κάλυψη. Άρα η νομική μορφή καθαυτή είναι έκφραση της γενικευμένης αφαίρεσης που επιβάλλουν οι καπιταλιστικές κοινωνικές σχέσεις. Η τιμωρία που επιβάλλει το Κράτος Δικαίου έχει αποβάλει όλα τα πραγματικά υποκειμενικά στοιχεία

αφού δεν αναγνωρίζει άλλο υποκείμενο εκτός από το υποκείμενο της αγοραπωλησίας («ίσο δίνεις, ίσο παίρνεις»)· γι' αυτό η ποινή έχει έναν οικουμενικό χαρακτήρα. Η γενίκευση της φυλάκισης, ως μητέρας των ποινών, έχει βαθιές ρίζες: «...*Η στέρηση της ελευθερίας για ορισμένο διάστημα που αποφασίζει το δικαστήριο είναι η χαρακτηριστική μορφή με την οποία το σύγχρονο ποινικό δίκαιο, δηλ. το αστικό-καπιταλιστικό, υλοποιεί την αρχή της ισότιμης αποζημίωσης. Η μορφή αυτή συνδέεται ασυνείδητα αλλά πολύ βαθιά με την έννοια του αφηρημένου ανθρώπου και της αφηρημένης ανθρώπινης εργασίας που μετριέται με το χρόνο... Για ν' αναδυθεί η ιδέα της δυνατότητας αποζημίωσης του εγκλήματος με ένα προκαθορισμένο ποσό αφηρημένης ελευθερίας, χρειάστηκε όλες οι συγκεκριμένες μορφές κοινωνικού πλούτου ν' αναχθούν στην απλούστερη και πιο αφηρημένη μορφή, στην ανθρώπινη εργασία που μετριέται με το χρόνο... Ο βιομηχανικός καπιταλισμός, η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η Πολιτική Οικονομία του Ρικάρντο και το σύστημα της ορισμένης χρονικά κάθειρξης είναι φαινόμενα που ανήκουν σε μία και την αυτή ιστορική εποχή*»⁶. Να λοιπόν πως το περιεχόμενο της ποινής συνδέεται με τη νομική της μορφή με τον ίδιο τρόπο που η εξουσία στο εργοστάσιο εξασφαλίζει ότι η εκμετάλλευση παίρνει το χαρακτήρα ενός

5. Βλ. Χέγκελ, *Η Φιλοσοφία του Δικαίου*, § 90-104.

6. Ε. Πασουκάνις, *Μαρξισμός και Δίκαιο* (Αθήνα, 1977).

συμβολαίου. Εξάλλου, σύμφωνα με το Χέγκελ, η **αξία** είναι αυτή που προσδιορίζει τόσο την ισότητα ανάμεσα στα δύο μέρη της ανταλλαγής μέσω συμβολαίου όσο και ανάμεσα στα δύο μέρη της ανταποδοτικής τιμωρίας, του εγκλήματος και της τιμωρίας. Ομοίως όμως, όπως η βάρβαρη πραγματικότητα της εκμετάλλευσης μέσα στο εργοστάσιο ξετινάζει την «ισότητα» των δύο «συμβαλλόμενων

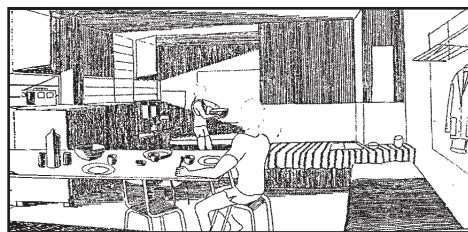
μερών», έτσι και η επαναφορά όλου του ποινικού οπλοστασίου και η σκληρότητα της αστικής δικαιοσύνης με τη θεωρητική δικαιολόγηση των χεγκελιανών ιδεών αποκάλυψε ότι η περίφημη οικουμενικότητα του Κράτους Δικαίου δεν ήταν παρά μια *απόκρυψη* του **ταξικού** χαρακτήρα της ποινής. Παρακάτω, θα επανέλθουμε σ' αυτές τις διαπιστώσεις.

Ας συνοψίσουμε εδώ: την πρώιμη περίοδο του καπιταλισμού, το ανθρώπινο σώμα, το άτομο, επαναορίζεται ως εργάτης, ως εργατική δύναμη. Αυτό σήμαινε, μεταξύ άλλων, ότι το «πρώτο πείραμα» έπρεπε να δημιουργήσει και να εξελίξει το σωφρονιστήριο ως μέσο θεσμοποιημένου ελέγχου της παρέκκλισης. Ακόμα δε περισσότερο, να γεφυρώσει το κενό ανάμεσα στην *απελευθερωμένη* εργατική δύναμη και τη *διαθεσιμότητά* της για εργασία. Γιατί προϋπόθεση για την αξιοποίηση του κεφαλαίου είναι η *πειθαρχημένη* εργατική δύναμη κι όχι η απλώς «αποδεσμευμένη» με τη διάλυση της φεουδαρχίας. Η φυλακή, μαζί με τους άλλους θεσμούς της νεωτερικότητας (σχολείο, νοσοκομείο, ψυχιατρείο, κλπ), κρατά εδώ και δύο περίπου αιώνες αυτό το ρόλο της «προετοιμασίας» της εργατικής δύναμης για εκμετάλλευση.

Το «δεύτερο πείραμα»

Θα αρχίσουμε με μια διαπίστωση που είχαμε ξανακάνει στο παρελθόν. Η επιστημονική οργάνωση της εργασίας, που έμεινε γνωστή ως Ταιλορισμός, σε συνδυασμό με το «συμβιβασμό» της εργατικής τάξης ν' ανταλλάξει την αυξημένη της παραγωγικότητα με το δικαίωμα στην κατανάλωση -«συμβιβασμός» γνωστός και ως Φορντισμός- ανοίγουν τη δεκαετία του 1950 την αυλαία στη μεταπολεμική εποχή. Η σφαίρα της κυκλοφορίας μπαίνει κάτω από την άμεση κυριαρχία του κεφαλαίου και πτυχές της καθημερινής ζωής μέχρι τώρα προφυλαγμένες απ' την καπιταλιστική επίβλεψη παύουν ν' αποτελούν πια άδυτο.

Ο έλεγχος και η επιτήρηση, αντί να περιορίζονται στους παραδοσιακούς χώρους σωφρονισμού, επεκτείνονται και διαχέονται σ' όλους τους τομείς κοινωνικής οργάνωσης. Ο καλπάζων ρεφορμισμός του εργατικού κινήματος και η διόγκωση του κοινωνικού κράτους δήλωναν ταυτόχρονα την *ηχηρή παρουσία* της εργατικής τάξης αλλά και τον *ασφυκτικό έλεγχο* πάνω της. Οι νέες,

πολλαπλάσιες και πιο εκλεπτυσμένες μορφές επιτήρησης προκάλεσαν μια κρίση στο θεσμό των φυλακών, με το κέντρο βάρους να μετατοπίζεται απ' τον εγκλεισμό εντός των στενών ορίων της φυλακής στην κοινωνική επιτήρηση εντός των πλατιών ορίων της πόλης. Σαν άμεσο αποτέλεσμα, οι ποινές που επέσυραν φυλάκιση μειώνονταν σταδιακά, οι φυλακές αποσυμφορούνταν και εναλλακτικά προγράμματα σωφρονισμού άρχιζαν να μπαίνουν σ' εφαρμογή. Το διάλειμμα ήταν ωστόσο βραχύβιο.

Στις ΗΠΑ, τη σχετική στασιμότητα του αριθμού των κρατουμένων για δεκαετίες μεταπολεμικά -στασιμότητα που συνέβαλε μάλιστα στη διαμόρφωση της θεωρίας «της σταθερότητας της ποινής» απ' τους εγκληματολόγους- διαδέχθηκε μέσα στη δεκαετία του '70 η απότομη αύξηση του ποσοστού φυλάκισης, που το 1980 επί Ρήγκαν έφτασε και πέρασε αυτό της εποχής της Ύφεσης. Η αύξηση συνεχίστηκε με τέτοιο ρυθμό που το 1999 το ποσοστό φυλακισμένων επί του πληθυσμού ήταν 476 ανά 100.000, δηλ. 3,5 φορές το «ρεκόρ» της Μεγάλης Ύφεσης⁷. Τα στοιχεία είναι ψυχρά αλλά αποκαλυπτικά: για να περιοριστούμε στις ΗΠΑ, συνολικά ο αριθμός των φυλακισμένων μαζί μ' αυτόν όσων βρίσκονται υπό επιτήρηση ή προσωρινά έξω, ξεπερνά τα 6 εκατομμύρια. Μ' άλλα λόγια, το ότι θα μπορούσε να ήταν ολόκληρος ο πληθυσμός μιας μικρής χώρας υπό κράτηση, μας αναγκάζει να δούμε την αμερικάνικη ιδιαιτερότητα -ενός συστήματος που τείνει πάντως να γενικευθεί και να παγκοσμιοποιηθεί- υπό το φως της ανάλυσης του «δεύτερου πειράματος». Η μαζική και άνευ προηγουμένου φυλάκιση από τη δεκαετία του '70 και μετά προβλήθηκε θορυβωδώς και προσχηματικά ως μέρος του «*πολέμου ενάντια στο έγκλημα*», του «*πολέμου για νόμο και τάξη*». Πράγματι, *επρόκειτο* για πόλεμο. Έναν πόλεμο με εκατομμύρια αιχμαλώτους που στόχευε στην **πολιτική υπακοή** και τη **ρύθμιση της τιμής της εργατικής δύναμης**. Όλα αυτά σε μια περίοδο που η διαχείριση και η συγκράτηση των κοινωνικών αποτελεσμάτων της φτώχειας ήταν τόσο αναγκαία όσο και την εποχή των παλιών Περιφράξεων.

Μήπως αυτό σημαίνει την ανάπτυξη της φυλακής-εργοστάσιο; Η οικονομική ερμηνεία της φυλακής και της τρομακτικής της επέκτασης κάπου χωλαίνει. Η εκμετάλλευση της εργασίας των φυλακισμένων ως κίνητρο για τη διόγκωση του αριθμού τους προσκρούει πάνω στις ξέρες της στατιστικής: οι ιδιωτικές φυλακές βρίσκονται σε κρίση και έχουν οικονομικές απώλειες. Η εργασία των φυλακισμένων δεν είναι ούτε τόσο επικερδής ούτε τόσο διαδεδομένη. Η φυλακή δε φαίνεται να υπάρχει για να φέρνει χρήμα, ως επιχείρηση. Όχι *άμεσα*, τουλάχιστον. Η φυλάκιση ήταν πάντα και είναι πολύ περισσότερο σήμερα *καταστολή*. Η καταστολή διαχειρίζεται τη φτώχεια κι αυτή με τη σειρά της κρατάει χαμηλούς τους μισθούς. Οι χαμηλοί μισθοί αυξάνουν το βαθμό εκμετάλλευσης, πράγμα που αυξάνει την υπεραξία. Και, διάολε, μιλάμε για καπιταλισμό!⁸

Ας φανταστούμε αυτό το στρατιωτικοποιημένο κύκλωμα κοινωνικού ελέγχου σε μια μεγακλίμακα μέσα στην κοινωνία, με την αστυνόμευση και τη φυλάκιση ως

7. Βλ., όπ.π., σημ. 2.

8. Βλ. Christian Parenti, *The "New" Criminal Justice System: State Repression from 1968 to 2001*, στο *Monthly Review*, Ιούλιος-Αύγουστος 2001.

τα βασικά μέρη. Ενώ η πρώτη φάση του «δεύτερου πειράματος» (από το '68 ως τα τέλη της δεκαετίας του '70) στρεφόταν κυρίως ενάντια στην **κοινωνική ανυπακοή** ως κοινή συνισταμένη πολλών κινημάτων (του αντιπολεμικού, του φεμινιστικού, αυτό των άγριων απεργιών κτλ), η δεύτερη, αυτή του νεοφιλελευθερισμού, ήταν ξεκάθαρα ένας ταξικός πόλεμος ενάντια στην εργατική τάξη, μια σκληρή αναδιάρθρωση. Κι όπως κάθε αναδιάρθρωση περιέχει ένα δημιουργικό κι ένα καταστροφικό μέρος, τα κέρδη αυξήθηκαν ξανά, αλλά και οι φτωχές, άνεργες μάζες το ίδιο. Δυνητικά επικίνδυνες, έπρεπε να ποινικοποιηθούν και να «παρακρατηθούν», στο βαθμό που αρνούσαν να πεθάνουν από μισθούς πείνας ή συχα στο γκέτο.

Ο ταξικός πόλεμος από τα πάνω εφοδιάστηκε με ένα οπλοστάσιο νέων και σκληρότερων νόμων και με ψευδώνυμα τύπου «πόλεμος ενάντια στα ναρκωτικά» και «πόλεμος ενάντια στο έγκλημα». Έτσι, το όλο κοινωνικό ζήτημα έφτασε να συζητείται με όρους ποινικούς. Η περιθωριοποίηση και εγκληματοποίηση του πιο ευάλωτου και πιο κοντά στον πάτο κομματιού του προλεταριάτου είχε μια διπλή λειτουργία. Αποσυμπίεσε την αγορά εργασίας αποσυμφορώντας την και απορροφώντας τους πολιτικούς κραδασμούς της *μαζικής ανεργίας* και *φτώχειας* και ταυτόχρονα πειθάρχησε όσους προλετάρους από πιο ψηλά κοιτούσαν με δέος προς τον πάτο, στις χωματερές του εφεδρικού στρατού.

Η ποινική πρακτική των αρχών της δεκαετίας του '80 στις ΗΠΑ θα συνεχιστεί απρόσκοπτα μέχρι σήμερα και μάλιστα θα γίνει εξαγωγίμο προϊόν με μεγάλη απήχηση. Θα τη συνοψίσει το 1981, στη διάσκεψη της Αμερικάνικης Σωφρονιστικής Ένωσης, με κλασσικό νεοσυντηρητικό τρόπο, ο τότε Γενικός Εισαγγελέας Ρούντολφ Τζουλιάνι: *«Από την αρχή έκανε κανείς κυβέρνηση για να προστατευθεί από τον κίνδυνο των εισβολέων απ' τα έξω καθώς και από τους ληστές από τα μέσα. Η εθνική άμυνα και η εσωτερική άμυνα είναι οι δύο πρωταρχικές λειτουργίες κάθε κυβέρνησης. Το σύστημα ποινικού δικαίου που έχουμε είναι επιφορτισμένο με ένα από τα δύο αυτά πρωταρχικά καθήκοντα»*⁹.

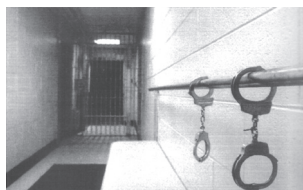
Ο Τζουλιάνι αργότερα, ως δήμαρχος της Ν. Υόρκης, είχε την ευκαιρία να εφαρμόσει τη θεωρία του δείχνοντας «μηδενική ανοχή» απέναντι στους «ληστές» της επικράτειάς του, τιμωρώντας τους άνεργους, τους άστεγους, τους φτωχούς και τις μειονότητες για τις δυνητικές ληστρικές τους τάσεις ενάντια στην ιδιοκτησία της τάξης του.

Το αμερικάνικο ποινικό σύστημα θα έπαιρνε δύο σκληρά μαθήματα μέσα στη δεκαετία του '70: *Πρώτον*, η πολιτική ενοποίηση και οργάνωση των κρατουμένων αποτελούσε τη μεγαλύτερη απειλή για την πειθαρχία και την ίδια την ύπαρξη της φυλακής. Έπρεπε στο μέλλον να μην επαναληφθούν εξεγέρσεις του μεγέθους πολιτικοποίησης της Άττικα. *Δεύτερον*, η φονική μηχανή που εξαπολύθηκε εναντίον της εξέγερσης στην Άττικα είχε τόσες πολιτικές παρενέργειες που δεν μπορούσε

9. Αναφέρεται στο Richard Vogel, *Capitalism and Incarceration Revisited*, Monthly Review, Σεπτέμβριος 2003.

να είναι η κύρια θεσμική απάντηση. Ο πάγκος του χασάπη έπρεπε ν' αντικατασταθεί απ' το εργαστήριο του επιστήμονα. Οι νέες supermax (υψίστης ασφαλείας) φυλακές εξασφαλίζουν, με τη χρήση υψηλής τεχνολογίας, το ποσοστό απομόνωσης και ελέγχου που είναι απαραίτητο για την αποτροπή της ενοποίησης των κρατουμένων. Η ιδιαιτερότητά τους έγκειται κυρίως στο ότι προορίζονται ειδικά για τον εγκλεισμό (και την απομόνωση) των ταραχοποιών από όλες τις άλλες φυλακές.

Όμως παρόλα αυτά οι φύλακες δεν κοιμούνται ήσυχοι. Αν και η κρίση του ποινικού συστήματος δεν έχει ξεκάθαρη πολιτική χροιά, όπως συνέβη τη δεκαετία του '70, εντούτοις είναι υπαρκτή. Μπορεί να συνοψιστεί στο ερώτημα: μήπως το οικονομικό και πολιτικό κόστος διατήρησης αυτού του γιγάντιου ιστού αράχνης είναι ασύμφορο; Κι αν η επιστροφή στο εξίσου ασύμφορο κόστος της σοσιαλδημοκρατικής ρύθμισης έχει αποκλειστεί, ποια θα είναι η διέξοδος από τις αντιφάσεις που πια γίνονται εκρηκτικές; Και για πόσο ακόμη η supermax απομόνωση και η «μηδενικής ανοχής» στρατιωτικοποίηση των δρόμων θα εγγυάται ότι τα «κατακάθια» και οι λίγο αποπάνω τους προλετάριοι θα συνεχίσουν ν' ανέχονται μια τέτοια διατίμηση της εργατικής τους δύναμης και υποκειμενικότητας;

Φυλακή, ράτσα και θανατική ποινή

Ως ταξικό σύστημα κοινωνικού ελέγχου η φυλακή (και ό,τι συμπεριλαμβάνει) δε θα μπορούσε παρά να είναι και ρατσιστική. Όσο δυσανάλογα μεγάλη είναι η παρουσία μαύρων, ισπανόφωνων και λοιπών μεταναστών στον πληθυσμό των αμερικάνικων φυλακών σε σχέση με το ποσοστό τους επί του συνολικού πληθυσμού (το 65% των τροφίμων φυλακών το αποτελούν μειονότητες ενώ στο σύνολο του πληθυσμού δεν ξεπερνούν το 25%), άλλο τόσο μεγάλη είναι και στα ελληνικά ευαγή ιδρύματα η παρουσία αλβανών, ρουμάνων και λοιπών μεταναστών προλετάριων σε σύγκριση με το ποσοστό τους μέσα στη χώρα.

Ιστορικά, οι μειονότητες και οι μετανάστες αποτέλεσαν τον εφεδρικό στρατό των μισθωτών κάθε έθνους-κράτους. Είναι ο πάτος, που όταν υπερβαίνει το επιθυμητό μέγεθος -είτε γιατί η ροή του είναι ανεξέλεγκτη είτε γιατί η ζήτηση για εκμετάλλευσή του προσωρινά μειώνεται- φυλακίζεται (αν δεν απελαύνεται).

Στο αμερικάνικο μοντέλο ωστόσο υπάρχει μια «ιδιομορφία». Κι εδώ οι αιτίες είναι ιστορικές (και όχι μόνο). Την εποχή που στην Ευρώπη η τάση -αν και διστακτική και αργή- ήταν να *επιβληθεί* η ελεύθερη μισθωτή εργασία, η *δουλεία* στην Αμερική εξακολουθούσε να υπάρχει.

Η φυλακή στις ΗΠΑ προ του αμερικάνικου εμφύλιου ήταν τόπος προορισμού των καταδικασθέντων μισθωτών, γι' αυτό μπορούσε ακόμα το κράτος να προσανατολίζεται προς την ευρωπαϊκού τύπου μεταρρύθμιση, αφού το άλλο κομμάτι της εργατικής τάξης,

οι σκλάβοι -και η τιμωρία τους συνακόλουθα- ανήκαν εξ ολοκλήρου στη δικαιοδοσία των αφεντικών τους. Ωστόσο, με το τέλος του εμφυλίου και την κατάργηση της δουλείας, η φυλακή μετατράπηκε σε ένα ακόμα *μοχλό ελέγχου* μιας πολύπλοκης πια ιεραρχίας της εργατικής δύναμης (πράγμα που εκφράζεται π.χ. από τη μεγάλη απόκλιση στα ποσοστά ανέργων μαύρων και λευκών) και ενός πολύπλοκου καταμερισμού της εργασίας. Ιδιαίτερα οι μαύροι στις ΗΠΑ, επειδή κουβαλούσαν το παρελθόν της δουλείας, μειονεκτούσαν ανέκαθεν, όντας οι λιγότερο ειδικευμένοι και άρα οι περισσότερο κακοπληρωμένοι, προσωρινοί και άνεργοι. Ως οι *παραδοσιακά* από κάτω, έπρεπε ν' αντιπροσωπεύουν σα σύνολο τη φτώχεια μιας κοινωνίας ιεραρχικού πλούτου, να είναι οι «νέγροι» μιας *ιεραρχικής* εμπορευματικής οικονομίας. Η *ταξική* ανισότητά τους (ας μην ξεχνάμε άλλωστε την ύπαρξη λευκών «νέγρων») παύοντας να είναι θεσμική με την κατάργηση της δουλείας, έπρεπε να γίνει *ανομολόγητη*. Επιπλέον, αν αναλογιστούμε ότι ο μακρινός απόηχος της εποχής της δουλείας υπάρχει ακόμα στο αμερικάνικο σύνταγμα¹⁰, τότε η φυλακή προβάλλει ως το αποτελεσματικότερο και βολικότερο όργανο για την αναπαραγωγή της ανισότητας (που στην περίπτωση των ΗΠΑ είναι χρωματισμένη με την ιδεολογία της φυλετικής κατωτερότητας). Η αναδιάρθρωση του κεφαλαίου των τελευταίων είκοσι χρόνων, γνωστή και ως νεοφιλελευθερισμός, δεν μπορούσε παρά να παροξύνει τη ρατσιστική διαστρωμάτωση των μισθωτών μέσα από τη φυλάκιση: η μεγαλύτερη ιεράρχηση των μισθών, η αύξηση της ανεργίας, η αποβιομηχάνιση και η δημιουργία πλεονάζοντος πληθυσμού, έγκλειστο σε γκέτο-ρεζέρβες, έσπρωξε τους ήδη παραγκωνισμένους μαύρους στην παράνομη οικονομία και κατ' επέκταση στη φυλακή.

Όσο για τη θανατική ποινή, ας παρακολουθήσουμε τη σκέψη του Τζων Λοκ: «*Πολιτική εξουσία είναι το δικαίωμα δημιουργίας νόμων με ποινές θανάτου και, συνεπώς, με όλες τις μικρότερες ποινές για τη ρύθμιση και διατήρηση της ιδιοκτησίας*»¹¹. Η θανατική ποινή φαντάζει περισσότερο ως υποδειγματική πράξη του ποινικού συστήματος σε κοινωνίες προερχόμενες από καθεστώτα δουλείας: είναι ο απόλυτος τρόμος, η τιμωρία του *δούλου*, η *κατάργηση* της εργατικής του δύναμης κι όχι απλά η πειθάρχησή του. Ωστόσο θα ήταν λάθος να θεωρήσουμε τη θανατική ποινή θεσμικό απομεινάρι της εποχής της δουλείας στις ΗΠΑ. Ας θυμηθούμε ότι τη δεκαετία από τα μέσα του '60 μέχρι τα μέσα του '70, περίοδο με τη μεγαλύτερη ομογενοποίηση της εργατικής τάξης και τους ευνοϊκότερους ταξικούς συσχετισμούς, η θανατική ποινή σχεδόν έπεσε σε αχρηστία. Η επαναφορά της και η ευρεία χρήση της σήμερα δεν σημαίνουν παρά την ενεργοποίηση μιας κυριολεκτικά φονικής μηχανής στον ταξικό πόλεμο με πραγματικά θύματα. Στοχεύει ένα μικρό κομμάτι του πολυπληθούς λούμπεν

10. Βλ. το άρθρο 13 του αμερικάνικου συντάγματος: «ούτε δουλεία ούτε ακούσια σκλαβιά, *εκτός ως τιμωρία για έγκλημα για το οποίο κάποιος θα έχει δεόντως καταδικαστεί*, θα υπάρχει εντός των ΗΠΑ, ή σε οποιοδήποτε μέρος που ανήκει στη δικαιοδοσία τους». Αναφέρεται στο George Caffentzis, *After Such Knowledge What Forgiveness?*, New Essays Against Capital Punishment, Βοστώνη, 1999.

11. J. Locke, *Two treatises of government*, Cambridge, 1963.

προλεταριάτου που στοιβαγμένο στις ρεζέρβες των ερήμων της αποβιομηχάνισης και της υπόγειας οικονομίας έχει καταστεί ως ένα βαθμό *περιττό*. Συσσωρεύεται κατά χιλιάδες στις φυλακές κι ένα μικρό μέρος του -που ωστόσο αυξάνεται διαρκώς- εκτελείται, υποδεικνύοντας στους υπόλοιπους ότι αν δεν είναι αναμορφώσιμοι μπορούν να γίνουν *αναλώσιμοι*.

Αρχικά στις ΗΠΑ, αλλά ήδη με ταχύ ρυθμό και στην Ευρώπη, η λογική της μεταρρύθμισης των φυλακών έχει παραχωρήσει τη θέση της σε νεοκαντιανές, νεοχεγκελιανές απόψεις. Η έμφαση δίνεται στην *ευθύνη* του ατόμου, στην οικουμενική ποινικοποίηση της *πράξης* κι όχι στο «θεραπευτικό μοντέλο» και στην «επανένταξη», η οποία θα εφαρμόζεται σε μια αυστηρά εθελοντική βάση. Ο πονηρός νεοφιλελευθερισμός προκρίνοντας την αντικειμενικότητα της «δίκαιης τιμωρίας» έναντι της υποκειμενικότητας του δράστη, θέλει να παρουσιάζεται «δίκαιος» σε μια *ταξική, ρατσιστική κοινωνία*. Τη στιγμή που στις φυλακές στοιβάζονται οι μειονότητες και οι φτωχοί, σε απίστευτα νούμερα, οι νεοκαντιανοί κηρύσσουν την «επιστροφή» στο Κράτος Δικαίου και την ουδετερότητα απέναντι στα υποκειμενικά κίνητρα και την ιδιαίτερη κατάσταση του κάθε δράστη.

Φυλακή και προσωρινότητα

Η ποινικοποίηση της φτώχειας, όπως την περιγράψαμε πιο πάνω, βρίσκεται σ' ευθεία αναλογία με την αύξηση της ελαστικής εργασίας και την απορρύθμιση του κοινωνικού κράτους. Καθόλου περίεργο: η πλειοψηφία των φυλακισμένων έχει καταδικαστεί για διαρρήξεις, ληστείες, εμπόριο ναρκωτικών, δηλ. για, χαρακτηριζόμενες ως εγκλήματα, προσπάθειες αποφυγής της μισθωτής εργασίας σε μια εποχή μάλιστα που αυτή γίνεται όλο και πιο επισφαλής. Επίσης, δεν ξαφνιάζει το γεγονός ότι η συντριπτική τους πλειοψηφία δεν έχει κάποια επαγγελματικά προσόντα αλλά περιφέρεται στο εργασιακό αρχιπέλαγος. Και όχι τυχαία, ενώπιον των δικαστηρίων η ιδιότητα του άνεργου ή του χαμάλη «δικάζεται» ως έξτρα έγκλημα και προσμετράται ως επιπλέον στοιχείο ενοχής.

Εν κατακλείδι, η νέα οργάνωση της εργασίας απαιτεί μια νέα οργάνωση του ποινικού συστήματος, με τη φυλακή σε ρόλο *γιγάντιου υπόνομου* να μαζεύει το υπερχειλίσμα της αγοράς εργασίας. Η ατίθαση αυτή περίσσεια των μισθωτών που συνήθως καταφεύγει στην παρανομία, πως αλλιώς θα πειθαρχηθεί, θα πειθαναγκαστεί να δουλέψει σε προσωρινές και κακοπληρωμένες δουλειές ή θα περιφραχθεί, αν όχι με τη φυλάκιση; Και να πως ένας τρομακτικός μηχανισμός ανακύκλωσης του ξεχειλίσματος της αγοράς εργασίας μπαίνει σ' εφαρμογή: οι περιθωριοποιημένοι άνεργοι και προσωρινοί εργάτες που στριμώχνονται πίσω από τα κάγκελα, όταν θα ξεβραστούν,

θ' αναγκαστούν να καταφύγουν ξανά σε κακοπληρωμένες, προσωρινές δουλειές, αν όχι πάλι στην παρανομία.

Από την άλλη, αν το τέρμα της διαδρομής για έναν προλετάριο είναι η φυλακή, η αρχή της μπορεί να ήταν κάποια αναγκαστική μετακίνηση απ' το επίδομα ανεργίας σε μια κακοπληρωμένη δουλειά ή ξανά στην -απλήρωτη αυτή τη φορά- ανεργία. Η επέκταση του *workfare*, δηλ. της εργασίας σε αντάλλαγμα επιδομάτων, χρησίμευσε περισσότερο στη συμπίεση των μισθών προς τα κάτω παρά στην επανεκπαίδευση των ανέργων. Η μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους (στις χώρες τουλάχιστον που μπορούσαν να επιδείξουν κάποιο αξιόλογο κοινωνικό κράτος και στις οποίες δε συμπεριλαμβάνεται η Ελλάδα), η περικοπή των επιδομάτων και η μετατροπή του *welfare* σε *workfare*, συνέβαλε πολύ στην αύξηση του ανταγωνισμού γύρω από χαμηλόμισθες δουλειές, συνεπώς στη διόγκωση του αριθμού των «παράνομων» δραστηριοτήτων και τελικά των φυλακισμένων. Η φυλακή συμπληρώνεται σε μεγάλο βαθμό από το *workfare*.

Υπάρχει ένας καταμερισμός εργασίας ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο «κοινωνικούς» και

Κατηγορίες κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές*

Υπόδικοι 2.577 (30,2%)	Αλλοδαποί 3.584 (42,0%)	Κατόικοι με πρόσκαιρη κάθειρξη (5-25 ετη) 3.657 (43,0%)	Παραβότες νόμου ναρκωτικών 3.466 (40,6%)
Κατοδικασμένοι σε φυλάκιση (έως 5 χρόνια) 1.599 (18,7%)	Ανήλικοι (έως και 21 ετών) 439 (5,0%)	Το 31,0% από 5-15 χρόνια	
Το 9,6% έως 2 χρόνια	Γυναίκες 482 (5,6%)	Ισοβίτες 601 (7,0%)	

ποινικούς θεσμούς: ενώ η φυλακή εγκλωβίζει ως επί το πλείστον άντρες, οι υπηρεσίες πρόνοιας ρυθμίζουν τη ζωή των ανέργων γυναικών και των παιδιών τους.

Είναι εξάλλου πιο θεαματικό και πειστικό ο «ηθικός πόλεμος ενάντια στο έγκλημα» να διεξάγεται στο δρόμο, χτυπώντας την παραβατικότητά του, δηλ. τα απορρίματα της αναδιάρθρωσης (τους άνεργους, τους άστεγους, τους ναρκομανείς, τις πόρνες), τα οποία εξαφανίζει προσωρινά απ' το δημόσιο χώρο για να τα εγκλωβίσει στη

φυλακή. Για τους νεοφώτιστους της παραβατικότητας ο φαύλος κύκλος αρχίζει: ο εγκλεισμός οδηγεί σε μια «επαγγελματική κατάρτιση» αρτιότερη που θ' αποδειχθεί η μόνη επαρκής όταν ξαναβρεθούν στο δρόμο. Η «μαύρη» οικονομία με τη σειρά της είναι ευάλωτη στην καταστολή, ιδιαίτερα σε μια περίοδο που η τελευταία παροξύνεται για να επιβεβαιώσει συμβολικά την κρατική εξουσία στο όνομα της «απαίτησης του πολίτη για ασφάλεια».

Τι γίνεται στη χώρα της Παπαρίζου και του Παρθενώνα;

Αν και η Ελλάδα δεν έχει φτάσει ακόμα σε αριθμούς κρατουμένων αμερικανικών ή έστω ευρωπαϊκών διαστάσεων, εν τούτοις η ανάπτυξη των καπιταλιστικών σχέσεων την τελευταία 20ετία αποτυπώθηκε και ποινικά. Έτσι, από το 1979 μέχρι το 2004 οι κρατούμενοι τριπλασιάστηκαν: από 2815 έφτασαν τους 8854. Μια ανάλυση της

σύνθεσής τους θα δείξει ότι ως προς την αιτία φυλάκισης οι καταδικασθέντες για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών αποτελούν το 40%, ως προς την εθνικότητα οι αλλοδαποί είναι πάνω από το 40% (και το 54% απ' αυτούς είναι αλβανοί) και ως προς το είδος κρατουμένων οι υπόδικοι είναι κάπου το 30%¹².

Ηυπερσυμφόρηση, που συνήθως αποδίδεται σε «τεχνικούς λόγους» (καθυστέρηση στην ανέγερση νέων φυλακών κ.ά.), αντανakλά την άρνηση του κράτους να εφαρμόσει εναλλακτικές μορφές έκτισης ποινών (ημιελεύθερη διαβίωση, «κοινωνική» εργασία, αναστολή υπό επιτήρηση, υπ' όρων απόλυση). Ουσιαστικά όμως αποδεικνύει ότι η κυρίαρχη, αν όχι η μόνη, απάντηση στις εναλλακτικές μορφές *επιβίωσης* πολλών προλεταρίων (dealing, διαρρήξεις, κλοπές) είναι η ποινική, δηλ. ο μακρόχρονος εγκλεισμός. Ενδεικτικά, για την προλεταριακή προέλευση της πλειοψηφίας των εγκλειστών, από έρευνα στη φυλακή Διαβατών, προκύπτει ότι το 63,2% των κρατουμένων δεν έχει χρήματα ν' αγοράσει οτιδήποτε, οι αναλφάβητοι και στοιχειώδους εκπαίδευσης είναι το 66,6%, οι εργάτες, ανεπάγγελτοι, τεχνίτες, αγρότες το 70,6% και οι ηλικίας 21-30 είναι σχεδόν οι μισοί (46,4%). Το μόνο βήμα του ελληνικού κράτους προς την κατεύθυνση της αποσυμφόρησης ήταν αυτό της μεταφοράς αλλοδαπών κρατουμένων (βαλκάνιων αποκλειστικά) στις χώρες τους, με τελικό στόχο τη «φιλοξενία» τους σε νέες φυλακές εκεί με τη συνεργασία και χρηματοδότηση του ελληνικού κράτους. Πέρα από το ότι αποφεύγεται έτσι το υψηλότερο κόστος της ανέγερσης φυλακών εδώ, θα επωμιστεί μια άλλη χώρα το κόστος συντήρησης των κρατουμένων, που ουσιαστικά δεν είναι παρά το κόστος αναπαραγωγής των μελλοντικών ποινικών και άρα πάλι κρατουμένων, κ.ο.κ. Γιατί ποιος διαφωνεί για τις δυνατότητες «επαγγελματικής κατάρτισης» και τελειοποίησης της τεχνικής που προσφέρει η φυλακή, κυρίως στους νεαρούς κρατούμενους; Μέχρι και έρευνες ακαδημαϊκών το αποδεικνύουν: απ' το Πανεπιστήμιο Αθηνών διαπιστώθηκε η «αένη» επιστροφή στη φυλακή» νεαρών μετά την αποφυλάκισή τους. Απ' το 1993 ως το 1997 κατά μέσο όρο όλοι οι εγκλειστοί είχαν κρατηθεί τουλάχιστον δύο φορές¹³. Η έρευνα τους ακολούθησε μετά την αποφυλάκισή τους και βρήκε τους νεαρούς είτε άνεργους σε ποσοστό 28,3% είτε υπότροπους σε αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας.

12. Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 15-11-04.

13. Βλ. *Ελευθεροτυπία*, 2-12-04.

Ουσιαστικά, ο εγκλεισμός και μάλιστα ο σωφρονιστικός πληθωρισμός της εποχής μας, αντί να επιφέρει «μείωση της εγκληματικότητας», σύμφωνα με μια μηχανική, «κοινή», δηλ. βλακώδη και λανθασμένη λογική που θεωρεί ότι οι «κακοί είναι πια στη φυλακή», λειτουργεί αντιστρόφως: *«Γιατί, από τη στιγμή που εφαρμόζεται στην περιστασιακή παραβατικότητα, ο ανεξέλεγκτος εγκλεισμός συνεπάγεται τη “στρατολόγηση” νέων παραβατών, κάτι που οφείλεται στην ανάγκη αναπλήρωσης. Έτσι, ένας μικροδιακινητής ναρκωτικών που τίθεται υπό κράτηση αντικαθίσταται αμέσως από έναν άλλο, αφού το εμπόρευσμά του ικανοποιεί την υπάρχουσα ζήτηση και οι προσδοκίες οικονομικού κέρδους αξίζουν τον κόπο. Κι αν αυτός ο διάδοχος είναι αρχάριος, χωρίς φήμη στην πλατεία, θα είναι πιο επιρρεπής στη βία, για να καθιερωθεί και να εξασφαλίσει το εμπόριό του, κάτι που θα μεταφραστεί συνολικά σε αύξηση των “παρανομιών”»¹⁴.*

Στο σύνολο των ποινικών, η δεύτερη γενιά μεταναστών, και δη αλβανών, βρίσκεται σε ανερχόμενη τροχιά, σε σημείο που οι ειδικοί (εγκληματολόγοι, κοινωνιολόγοι κ.ά.) μιλούν για «εγκληματοποίηση» τους. Κάπως έτσι, προφανώς, εννοεί το ελληνικό κράτος τον επαγγελματικό προσανατολισμό και τον «κοινωνικό μισθό» που προσφέρει σε μεγάλο κομμάτι των αλλοδαπών προλετάρων. Ταυτόχρονα, η ποινικοποίηση μεγάλου μέρους των μεταναστών συμβάλλει στη συντήρηση μιας δεξαμενής χαμηλόμισθων προλετάρων που ανταγωνίζονται τους ντόπιους ομοίους τους γύρω από το φθηνό μεροκάματο (ή την καλύτερη θέση στην ιεραρχία της «μαύρης» οικονομίας). Η «εγκληματικότητα των μεταναστών» λοιπόν είχε και έχει μια πιο αφανή αλλά πολύ υλική αξία χρήσης, συμπληρωματική αυτής του φτηνού εντυπωσιασμού μέσα από τα δελτία των 8.00, για την πρόκληση των ρατσιστικών ανατακλαστικών.

Αναλύσαμε μέχρι εδώ τη φυλακή και την παραβατικότητα από μια ταξική οπτική που βρίσκεται στον αντίποδα της καθεστωτικής συζήτησης για την παρανομία και τα αίτιά της και η οποία όλο και περισσότερο προβάλλει ως πανάκεια μια αστυνομική/ποινική αντιμετώπισή της. Πολλοί, που στέκονται κριτικά απέναντί της, πιστεύουν ότι αυτή η καθεστωτική αντίληψη *«πρέπει κατ’ αρχήν να διευκρινίσει γιατί επικεντρώνεται στη μία ή την άλλη έκφραση της παραβατικότητας -στα κλιμακοστάσια των περιφερειακών εργατουπόλεων και όχι στους διαδρόμους των ξενοδοχείων των πόλεων, στις κλοπές τσαντών και κινητών τηλεφώνων και όχι στις χρηματιστηριακές καταχρήσεις και τις παραβάσεις του εργατικού ή του φορολογικού κώδικα κ.λ.π.»¹⁵*. Όμως, για μας, αυτή η αντίληψη δεν μπορεί να διευκρινίσει τίποτα εφόσον δεν είναι παρά ένα μέρος, το πιο βάνουσο ίσως και το πιο απάνθρωπο, μιας γενικότερης προπαγάνδας σχετικά με την επιτήρηση και την «ασφάλεια», όπως κι η φυλακή δεν είναι παρά το πιο βάρβαρο κομμάτι μιας επιτηρούμενης κοινωνίας. Μόνο η κριτική του γερο-τυφλοπόντικα μπορεί να διευκρινίσει τα πράγματα. Ας πάμε λοιπόν παρακάτω.

14. Βλ. Loic Wacquant, «Μειώνονται τα εγκλήματα, αυξάνονται οι φυλακισμένοι», *Le Monde Diplomatique/ Κυριακάτικη*, 24-10-04.

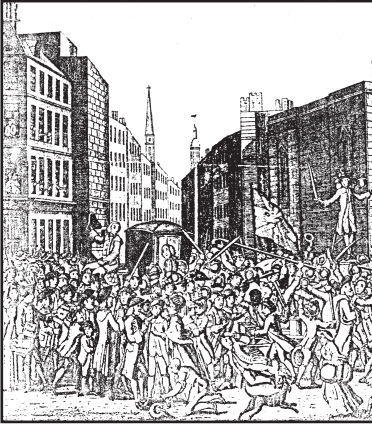
15. L. Wacquant, ό.π.π.

ΟΜΟΡΦΟ ΣΑ ΦΥΛΑΚΗ ΠΟΥ ΚΑΙΓΕΤΑΙ

I

Αγρυπνοι και χωρίς μέλλον κουρελήδες ξεπήδησαν από τη νύχτα, ορμώντας κατά χιλιάδες από τις φτωχογειτονιές του **Whitechapel** ή του **Southwark**, από τις τρώγλες και τα υπνωτήρια, από τα εργαστήρια και τις αποβάθρες, από τα μπουρδέλα και τα καπηλειά: αυτός ο κόσμος δεν έδινε δεκάρα για το βασιλιά και τον πάπα, τους τóριδες ή τους ουϊγους, για τις ιεροτελεστίες και τις προσόδους, για την τέχνη της διακυβέρνησης ή εκείνη της διοίκησης. Θέλουν να κόψουν τη γλώσσα εκείνων των ιεροκηρύκων της δεκάρας και να καταβροχθίσουν το χέρι εκείνων που τους πετάνε τα ψίχουλα της εμπορικής επέκτασης. Επιθυμούν την κατάργηση των νόμων και των αρχών και θέλουν τα πάντα να ανήκουν σε όλους. Θέλουν να δουν να φλέγονται τα κάτεργα σε μια πόλη άδεια από πλούσιους και φαφλατάδες. Επιθυμούν διακαώς το τέλος της υπάρχουσας τάξης πραγμάτων. Δεν βλέπουν την ώρα να πραγματοποιήσουν το παλιό παραμυθένιο όνειρο των μεγάλων λονδρέζικων εξεγέρσεων: να δουν επιτέλους τις δημόσιες κρήνες να αναβλύζουν κόκκινο κρασί. Όλοι αυτοί οι ευγενείς ξεχύνονται στους δρόμους με μια ανήκουστη ευκινησία, χωρίζονται και ξανασιμίζουν, συγκεντρώνονται και διασκορπίζονται, ανάλογα με την έμπνευσή τους. Η εξέγερση δεν περιορίζεται πίσω από τα οδοφράγματα ή στα εργατικά γκέτο, αλλά διασχίζει τη μητρόπολη, με την μορφή περιπλανώμενων συμμοριών οι οποίες συγκεντρώνουν ενισχύσεις απ' όπου περνάνε. Από τις αργές μαγικές παρελάσεις, προτιμάει το διασκορπισμό, την περιπλάνηση και το γρήγορο βηματισμό. Μη επιδιώκοντας την κατάκτηση της εξουσίας, αλλά την κατάλυσή της, καθιστώντας εφήμερες όλες τις αρχές και τα ταξικά προνόμια, επιλέγει τους στόχους της βάσει της ψυχογεωγραφικής εγγύτητας τους: λογαριασμοί που πρέπει να κλείσουν, πλούσιες επαύλεις για ληηλάτηση, σύμβολα της δουλείας που πρέπει να γκρεμιστούν. Δεν επιδιώκει να εμπλακεί σε μάχες, ούτε να στρατιωτικοποιήσει την αντιπαράθεση· με

την παρουσία της παντού και τη ζωνρότητά της οργανώνει την εξόντωση όλων των διαχωρισμών. Ξεφωνίζει και ταπεινώνει τους εχθρούς της, καταστρέφει τα στολίδια του παρελθόντος, αλλά σχεδόν ποτέ δε σκοτώνει ούτε συλλαμβάνει αιχμαλώτους. Συνδεδεμένη μέσω της απουσίας της πειθαρχίας και του συντονισμού, η αδυναμία μιας στρατηγικής αποδεικνύεται σύντομα ότι αποτελεί το ατού αυτής της εξέγερσης που είναι πανταχού παρούσα. Τα αδύναμα στρατεύματα που βρίσκονται

εκεί καταδιώκουν νωθρά τις λεγεώνες των εξεγερμένων χωρίς ποτέ να τολμούν να τις πλησιάζουν. Σε μία εποχή που έτεινε ακόμα μάλλον να τιμωρεί παρά να επιτηρεί, οι λιγοστές περιπολίες της αστυνομίας που οργάνων τις συνοικίες είναι υποχρεωμένες να το βάλουν στα πόδια ή να συναδελφωθούν με το πλήθος μπροστά στον αριθμό και την αποφασιστικότητα των θερμοκέφαλων.

Για να απαντήσει στο λαό μένει μια χούφτα δεσμοφύλακες, πολιορκημένοι μέσα στη φυλακή του Νιούγκεητ. Η είδηση που αναγγέλλει πως η μεγαλύτερη φυλακή του βασιλείου βρίσκεται στο σημείο να καταληφθεί εξ εφόδου από το πλήθος, διαδίδεται στο Λονδίνο ταχύτατα και προσελκύει δεκάδες χιλιάδες περιέργους. Τα ψηλά τείχη του Νιούγκεητ κοντεύουν να πέσουν. Το δίκαιο είναι γυμνό.

II

Κτισμένη τον 12^ο αιώνα και προαιώνιο σύμβολο της καταπίεσης, το Νιούγκεητ είναι η μεγαλύτερη και η παλαιότερη από τις φυλακές του Λονδίνου. Μόλις έχει επεκταθεί και διακοσμηθεί με διάφορα εξωτερικά στολίδια, αλλά τα τείχη της, που στάζουν τρόμο, δεν έχασαν τίποτα από τη φρίκη τους στα μάτια των κουρελήδων. Ανάμεσά τους κλεφτρόνια, διαρρήκτες, τσαντάκηδες και ληστές όλων των ειδικοτήτων, πόρνες και μέντιουμ, αλλά και μικροκλέφτες υπηρέτες ή αλήτες σε διένεξη με τους σπιτονοικοκύρηδες τους, χωρίς να παραλείψουμε τους θερμοάιμους πυγμάχους και τους δεξιότεχνες του σιλέτου: είναι αναρίθμητοι οι φτωχοί που είναι φυλακισμένοι εκεί ή έχουν συγγενείς που σαπίζουν ή σάπισαν εκεί μέσα.

Η πτέρυγα των δεσμοφυλάκων πυρπολείται, δημιουργώντας ένα άνοιγμα στο τρομερό φρούριο. Ένας αυτόπτης μάρτυρας αναφέρει ότι κάποιοι εξεγερμένοι «αποφασισμένοι να το παραβιάσουν έσπασαν τις πόρτες με λοστούς και άλλα μέσα και ανέβηκαν στη στέγη του κτιρίου των κελιών, που συνδέει τις δύο πτέρυγες στις οποίες είναι κλεισμένοι οι κακοποιοί. Ξήλωσαν τη στέγη, έβγαλαν τα κουφώματα και κατέβηκαν από τις σκάλες. Ακόμα και ο ίδιος ο Ορφέας δεν είχε τόσο θάρρος και τόση τύχη· οι φλόγες τους έζωναν από παντού, ένα σώμα καταστολής θα μπορούσε να φτάσει ανά πάσα στιγμή, αλλά

αυτοί αφήφησαν όλους τους κινδύνους». Ο πρώτος απελευθερωτής που διείσδυσε στη φυλακή λεγόταν Tom Haycock. Στους δικαστές που θα τον ανακρίνουν σχετικά με το κίνητρο της συμμετοχής του στην κατάληψη του Νιούγκετ, αυτός θα απαντήσει απλά: «Η Υπόθεση. – Τι άλλο; – Το πρωί δεν έπρεπε να είχε μείνει όρθια ούτε μια φυλακή στο Λονδίνο». Οι κατεδαφιστές που υιοθέτησαν αυτό το πρόγραμμα επιτίθενται με πίστη στο κτίριο, που κάποιοι γνώριζαν πολύ καλά και, πριν από οτιδήποτε άλλο, αρχίζουν να παραβιάζουν τις πόρτες των κελιών, να βγάζουν έξω τους κρατούμενους, οι οποίοι δέχονται τις επευφημίες του πλήθους καθώς βγαίνουν από τη στενή. Τους αποδίδονται τιμές, παρελαύνουν μαζί τους στο ρυθμό του κουδουνίσματος των αλυσίδων που ακόμα έχουν στα πόδια τους. Τους συνοδεύουν μέχρι τους σιδεράδες της γειτονιάς για να τους ελευθερώσουν από τα δεσμά τους, πριν τους αφήσουν να αναμιχθούν στο γενικό πανδαμόνιο. Τριακόσιοι προλετάριοι, οφειλέτες ή «κακοποιοί», τρεις από τους οποίους θα έπρεπε να απαγχονιστούν την επομένη, ελευθερώνονται, ενώ οι απελευθερωτές τους, κουρνιασμένοι στους τοίχους της φυλακής, παρακολουθούν σαν εκστασιασμένοι, την πυρπόλησή της. Σα να θέλουν να την σudaυλίσουν, κάποιοι κατουρούν τη φυλακή, ξεστομίζοντας τρομακτικές βλαστήμιες. Στη βάση του τείχους ένας μεγάλος ξέφρενος χορός γιορτάζει την καταστροφή που εξελίσσεται. Το τζιν και το κρασί, τα οποία κατασχέθηκαν από τους δεσμοφύλακες, οι οποίοι τα εμπορεύονταν στους κακοποιούς της φυλακής, μοιράζονται μέσα σε κουβάδες. Ο χαράκτης και ποιητής Ουίλλιαμ Μπλέκ, που τότε ήταν 23 ετών, ήταν ανάμεσα σε αυτούς που συμμετείχαν στη γιορτή. Η φωτιά της ζωής που καταστρέφει το Newgate θα συνεχίσει να καίει για πολύ καιρό στο δημιουργικό βλέμμα του -εκείνες οι εξαιρετικές στιγμές θα μείνουν το μυστικό των φλογερών οραμάτων του.

Julius Van Daal, *Bello come una prigioniera che brucia*, edizioni quattrocentoquindici, Torino 1998.

Το κείμενο περιγράφει τα γεγονότα που συνέβησαν τη νύχτα της 6ης προς 7η Ιουνίου 1780. Ο εμπρησμός της φυλακής του Νιούγκετ ήταν ένα από τα επεισόδια της περίφημης προλεταριακής εξέγερσης που κράτησε από τις 4 ως τις 9 Ιουνίου 1780 και η οποία έμεινε στην αγγλική ιστορία ως Gordon Riots. 400 με 500 άνθρωποι σκοτώθηκαν εκείνες τις μέρες στη διάρκεια των συγκρούσεων με το στρατό.

OS CANGACEIROS

Nº2

ΤΟ ΘΟΛΟ
ΙΧΝΟΣ ΤΩΝ OS
CANGACEIROS
ΣΤΙΣ ΑΦΟΝΕΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ
ΠΕΔΙΑΔΕΣ

Nº2

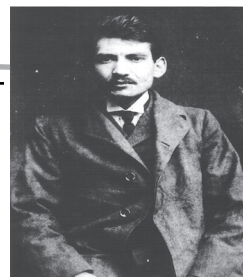

Novembre 85

Novembre 85

Εξώφυλλο του 2ου τεύχους του περιοδικού των Os Cangaceiros, νοέμβρης 1985

Marius Jacob

1. Στα τέλη του 19ου αιώνα το αναρχικό κίνημα στη Γαλλία είχε χωριστεί σε δύο τάσεις: την αναρχοσυνδυαλιστική και την ιλλεγκαντιστική (παράνομη) τάση της «ατομικής επανοικειοποίησης». Ο πιο γνωστός εκπρόσωπος της δεύτερης αυτής τάσης ήταν ο εργάτης Αλεξάντερ Μάριους Ζακόμπ (1879-1954), που έβλεπε την παράνομη δραστηριότητά του ως συμπληρωματική των μεγάλων συλλογικών εργατικών αγώνων ενάντια στο κεφάλαιο. Ήταν έφηβος¹ τυπογράφος το 1896 όταν αμέσως μετά την πρώτη επαφή του με τον αναρχισμό πέρασε, μια Κυριακή εκλογών, στην άμεση δράση, ανατινάσσοντας τις κάλπες σε μια πόλη κοντά στη Μασσαλία. Τον έδωσε ο ίδιος ο μπάτσος που του προμήθευσε τα εκρηκτικά και έκατσε στη φυλακή έξι μήνες. Γύρω στο 1900 έφτιαξε τους *Εργάτες της Νύχτας* (Travailleurs de la Nuit), μια συμμορία που ειδικεύτηκε με επαγγελματικό τρόπο στις διαρρήξεις και στην οργάνωση ενός κυκλώματος κλεπταποδοχής. Η συμμορία ξάφριζε μόνο «κοινωνικά παράσιτα», όπως τους αποκαλούσε,

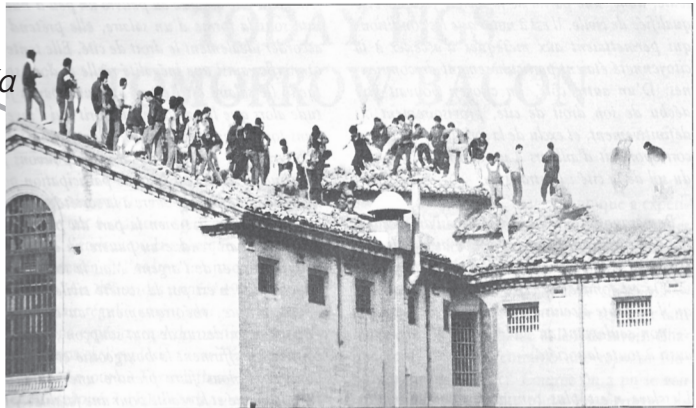
Κ: Πότε ξεκίνησε η ενασχόλησή σας με το ζήτημα των φυλακών; Το Μάη του 1985 με την εξέγερση στη Fleury-Merogis;

Os Cangaceiros: Όχι, το ενδιαφέρον μας για το σωφρονιστικό ζήτημα είναι πολύ παλιότερο. Πολλά από τα μέλη των Os Cangaceiros είχαν ήδη κάνει φυλακή, για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου (κλοπή, απάτη κλπ.). Πάντως, οι Os Cangaceiros ήταν μια ομάδα που δρούσε παράνομα, χρηματοδοτούσε τις δραστηριότητές της από επιχειρήσεις ατομικής επανοικειοποίησης και κανένα μέλος της δε δούλευε...

Πρέπει να πούμε ότι στη Γαλλία μετά το 1968 πολλά ριζοσπαστικά στοιχεία είχαν ζήσει μια πραγματική κοινωνική και πολιτική ανταρσία μέσω της παραβατικότητας – εμπνευσμένη λίγο-πολύ από την αναρχική παράδοση των αρχών του 20^{ου} αιώνα, αυτή του Marius Jacob και των Travailleurs de la Nuit¹ ή της συμμορίας Bonnot². Παράλληλα αναπτυσσόταν μια μεγάλη αυθόρμητη νεανική παραβατικότητα, αυτή των συμμοριών της γειτονιάς που έρχονταν σε ρήξη με τους σχολικούς θεσμούς και τη μισθωτή εργασία (ένα πολύ αντιπροσωπευτικό παράδειγμα είναι ο Georges Courtois)³. Όλος αυτός ο κόσμος συναντιόταν ξανά και ξανά κατά τη διάρκεια συγκρούσεων με την αστυνομία (διαδηλώσεις, ροκ συναυλίες ...), όπως επίσης και στις ίδιες φυλακές...

Αλλά η εξέγερση έβραζε και στο εσωτερικό του σωφρονιστικού συστήματος. Και ξεκίνησε το καλοκαίρι του 1974 με την εξέγερση των κεντρικών φυλακών Clairvaux και Nîmes (ιδρύματα για βαρυνποινίτες). Η εξέγερση εξαπλώθηκε σχεδόν σε όλες τις γαλλικές φυλακές, οι οποίες καταστράφηκαν από τους στασιαστές (είχαμε γύρω στους δέκα νεκρούς). Μετά ήταν ο αγώνας ενάντια στις Πτέρυγες Υψίστης Ασφαλείας, κατασκευές αισθητηριακής αποστέρησης που συστηματοποιήθηκαν στα μέσα της δεκαετίας του '70 για να σπάσουν τους ατίθασους κρατούμενους· αγώνας του οποίου σύμβολο υπήρξε ο Jacques Mesrine, ληστής τραπεζών που δραπέτευσε το 1978. Ο Mesrine εξάλλου δολοφονήθηκε στη ψύχρα το Νοέμβριο του 1979 από τους αστυνομικούς της δίωξης εγκλήματος⁴.

Το 1983, ένα νέο κύμα εξεγέρσεων τάρaxε τις γαλλικές φυλακές· ένα κίνημα που απαιτούσε την εφαρμογή των υποσχέσεων που είχε δώσει ο Francois Mitterand (κυρίως τη δημιουργία ελεύθερων χώρων επισκεπτηρίου, δηλαδή χωρίς το διαχωριστικό τζάμι ανάμεσα στους κρατούμενους και τους επισκέπτες τους). Πολλά άτομα, που αργότερα θα ξαναβρίσκονταν στους Os Cangaceiros, είχαν βγάλει τότε την αφίσα «Είμαστε όλοι φυλακισμένοι» που εξέφραζε την αλληλεγγύη τους στους στασιαστές και η οποία κολλήθηκε ευρέως στους τοίχους των μεγάλων πόλεων:

19/5/1985:
Οι έγκλειστοι
καταστρέφουν τη
φυλακή του Μονπελιέ
και συγκρούονται
με τους μπάτσους.
Έξω, το πλήθος,
ανάμεσά τους
συγγενείς και φίλοι
των στασιαστών,
επιτίθενται στην
αστυνομία από πίσω.

δηλ. παπάδες, πλούσιους και στρατιωτικούς αλλά όχι «χρήσιμους αστούς επαγγελματίες» όπως γιατρούς και συγγραφείς. Κάποια από τα μέλη έδιναν το ένα δέκατο των λαφύρων τους για την ενίσχυση του αναρχικού τύπου. Επειδή απέφευγαν τις δολοφονίες και τη χρήση σωματικής βίας, είχαν τελειοποιήσει ένα σύστημα κλειδασιών με το οποίο σφράγιζαν όλες τις εξόδους των κτιρίων μέσα στα οποία εργάζονταν. Ο Ζακόμπ παραδέχτηκε αργότερα τη συμμετοχή του σε 109 διαρρήξεις. Μια από τις πιο αξιοσημείων ήταν αυτή στον Καθεδρικό ναό της Τουρ, απ' όπου πήραν ανεκτίμητες ταπεσαρίες του 17ου αι. και έγραψαν στον τοίχο «Μεγαλοδύναμη θεέ, βρες τους κλέφτες σου». Δεν ήταν βέβαια ο θεός αλλά οι μπάτσοι που τελικά τους ανακάλυψαν και τεμάχισαν τρία χρόνια εντατικής νυχτερινής εργασίας. Το Μάρτη του 1905 ο Ζακόμπ καταδικάστηκε σε ισόβια καταναγκαστικά έργα στη σωφρονιστική αποικία στα νησιά Σαλν. Χάρης όμως σε μια καμπάνια που ξεκίνησαν οι φίλοι του πετυχαίνει τη μείωση της ποινής του και απελευθερώνεται τελικά το 1928. Κάνοντας τον

Παρίσι, Μασσαλία, Λυών, Τουλούζη, Ναντ... (είχαμε άλλωστε κι ένα φίλο ανάμεσα σ' αυτούς που ξεκίνησαν τη στάση στη Fleury-Mérogis, τη μεγάλη φυλακή των παρισινών προαστίων). Πρέπει να σημειώσουμε ότι οι κρατούμενοι κατέκτησαν τους ελεύθερους χώρους επισκεπτηρίου ως αποτέλεσμα αυτών των εξεγέρσεων...

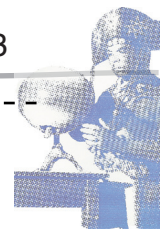
Συνεπώς, με την αναγγελία της πρώτης εξέγερσης την άνοιξη του 1985 (και πάλι στη Fleury-Mérogis), ολόκληρη η ομάδα Os Cangaceiros, που μόλις είχε συγκροτηθεί, συμφώνησε ομόφωνα ότι έπρεπε να παρέμβει έξω από τη φυλακή, με αφίσες ή προκηρύξεις αλλά επίσης και με κατάλληλες ενέργειες.

Κ: Θεωρούσατε τότε ότι «οι στασιαστές πρόβαλλαν πρακτικά ζητήματα» και δεν κινήθηκαν στην «αφηρημένη σφαίρα των δικαιωμάτων». Ποιά ήταν ακριβώς τα αιτήματα των εξεγερμένων, πώς συνδεθήκατε μαζί τους (υπήρχαν προσωπικές επαφές;) και πιο ήταν το χειροπιαστό αποτέλεσμα εκείνης της εξέγερσης του '85;

Ο.Σ: Να πούμε ότι η εξέγερση των κρατουμένων της Fleury-Mérogis, η οποία στη συνέχεια εξαπλώθηκε σε πολλές γαλλικές φυλακές, αν μη τι άλλο διέκοψε απότομα τις ανούσιες δημόσιες συζητήσεις γύρω από την υποθετική «μεταρρύθμιση του σωφρονιστικού συστήματος», συζητήσεις οι οποίες είχαν κλείσει ήδη μια δεκαετία και θόλωναν τα νερά. Για μας, τα πράγματα ήταν ξεκάθαρα: αφού ο σκοπός της φυλακής είναι να τσακίσει σωματικά και ηθικά τα άτομα που διαφεύγουν τον έλεγχο της πειθαρχικής κοινωνίας (σχολείο, στράτος, μισθωτή εργασία), πώς να μιλήσουμε για μεταρρύθμιση; Το σωφρονιστικό ζήτημα θα μπορούσε να λυθεί μόνο σε μια επαναστατική προοπτική, που θα προϋπέθετε την κατάργηση αυτού του κατασταλτικού συστήματος. Στο μεταξύ, πιστεύαμε ότι θα μπορούσαν οι κρατούμενοι να αλλάξουν το συσχετισμό δύναμης εις βάρος της σωφρονιστικής διαχείρισης, να πάρουν λίγο τα πάνω τους... Οι εξεγερμένοι της Fleury-Mérogis, δεν έκαναν καθόλου λόγο για τη μεταρρύθμιση των φυλακών· είχαν μόνο τέσσερις πρακτικές απαιτήσεις: αμνηστία των στασιαστικών πράξεων, κατάργηση των κελιών απομόνωσης (mitard), άμεση μείωση όλων των ποινών και κατάργηση της διπλής ποινής⁵. Εμείς κρίναμε απαραίτητο να στηρίξουμε και να δημοσιοποιήσουμε αυτές τις απαιτήσεις στον έξω κόσμο. Για αρχή, διακηρύξαμε μια μπροσούρα με τίτλο «Η ελευθερία είναι το έγκλημα που περιέχει όλα τα εγκλήματα».

Εκείνη τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, δεν είχαμε προσωπικές επαφές μέσα στη φυλακή, αλλά ένα χρόνο αργότερα συναντήσαμε ένα νέο που είχε συμμετάσχει στην εξέγερση της φυλακής St Paul στη Λυών, τον Ιούλιο του 1985, με τον οποίο

απολογισμό της ζωής του το 1948, στο Souvenirs d'un demi-siècle, γράφει: «Δεν πιστεύω ότι ο ιλλεγκαλισμός μπορεί να απελευθερώσει το άτομο μέσα στην παρούσα κοινωνία. Ακόμα και αν καταφέρει να απελευθερωθεί από ορισμένους περιορισμούς χρησιμοποιώντας αυτό το μέσο, η άνιση φύση αυτού του αγώνα θα δημιουργήσει άλλους που θα είναι ακόμα χειρότεροι και, στο τέλος, θα οδηγηθεί στην απώλεια της ελευθερίας του, της λίγης ελευθερίας που απέκτησε, και μερικές φορές της ζωής του. Βασικά, ο ιλλεγκαλισμός, ως πράξη εξέγερσης, είναι υπόθεση ταμπραμέντου μάλλον παρά θεωρία. Γι' αυτό και δεν μπορεί να έχει μια εκπαιδευτική επίδραση πάνω στις εργαζόμενες μάζες ως σύνολο. Ενώ αξιόλογη εκπαιδευτική επίδραση».

2. Ο μηχανικός αυτοκινήτων Ζυλ Μπονό (1876-1912), που ξεκίνησε τη δραστηριότητά του έξι χρόνια μετά τη σύλληψη του Ζακόμπ, δεν ήταν από αυτούς που ενδιαφέρονταν για την «εκπαιδευτική επίδραση» των ενεργειών του. Ακραία περίπτωση αμοραλιστή ατομικιστή, ο Μπονό ήταν ο άνθρωπος του «ζήσε γρήγορα, πέθανε νέος». Το 1911 οργάνωσε μια συμμορία αποτελούμενη από κοινοβιακούς αναρχικούς, λιποτάκτες, συνδικαλιστές και παράνομους και ξεκίνησε το Δεκέμβριο της ίδιας χρονιάς ένα μπαράζ ληστειών σε τράπεζες. Η συμμορία δε δίσταζε

και γίναμε φίλοι. Γενικά, το κύριο αποτέλεσμα αυτών των εξεγέρσεων ήταν ένας γενικευμένος αναβρασμός μέσα στις γαλλικές φυλακές (όπως επίσης και ένα νέο κύμα εξεγέρσεων το 1987, κυρίως στις φυλακές Baumettes, στη Μασσαλία, το δεύτερο σε μέγεθος σωφρονιστικό ίδρυμα της Γαλλίας και ένα από τα πιο σκληρά).

Κ: *Είχαν προσπαθήσει τότε να παρουσιάσουν την εξέγερση ως έργο της Action Directe⁶. Εσείς ήσασταν απ' αυτούς που κατήγγειλαν αυτό το ψεύδος και τη συμμετοχή της Α.Δ. σ' αυτό. Ποιά ήταν γενικά η στάση σας απέναντι στην Α.Δ. και άλλους πολιτικούς κρατούμενους;*

Ο.Σ: Στην πραγματικότητα, οι εξεγέρσεις μέσα στις γαλλικές φυλακές ήταν πάντα έργο των φυλακισμένων για κοινά ποινικά αδικήματα. Σε κάθε περίπτωση, δεν υπήρχαν εκατοντάδες πολιτικοί κρατούμενοι όπως στην Ιταλία. Όσο για την Action Directe, αυτή δεν είχε τα μέσα να παρέμβει εκεί, πόσο μάλλον να ιδιοποιηθεί την καθοδήγηση. Παρόλα αυτά, πριν το 1985, αρκετοί στρατευμένοι κρατούμενοι, της Α.Δ. ή άλλων γκρουπούσκουλων, είχαν διεκδικήσει το καθεστώς του πολιτικού κρατούμενου, το οποίο τους είχαν αρνηθεί. Σε σχέση μ' αυτό, η στάση μας ήταν απλή: όπως αρνούμασταν το μοντέλο της πρωτοπορίας, που ενσάρκωναν ομάδες όπως η Α.Δ. ή άλλες (RAF, Ερυθρές Ταξιαρχίες κλπ.), έτσι απορρίπταμε και αυτή τη διεκδίκηση η οποία στόχευε στο να ωφεληθούν κάποιοι από ένα ιδιαίτερο καθεστώς, το οποίο αρνούνταν στους άλλους κρατούμενους. Τα πλεονεκτήματα του πολιτικού καθεστώτος για όλους ή για κανέναν: αυτή θα ήταν η θέση μας πάνω στο ζήτημα, αν έπρεπε να τοποθετηθούμε. Ωστόσο, κάποιες ραδιοφωνικές εκπομπές [γύρω από τα ζητήματα των] φυλακισμένων είχαν αναμείξει αυτές τις εξεγέρσεις του 1985 με αυτήν τη διεκδίκηση και εμείς ξεκαθαρίσαμε τα πράγματα με μια ανακοίνωσή μας τον Αύγουστο του 1985.

Κ: *Υπήρχαν εκείνη την εποχή άλλες πολιτικές ομάδες που ασχολούνταν με τις φυλακές; Ποιά ήταν η σχέση σας μ' αυτές; Συμμετείχατε σε κάποιες ευρύτερες καμπάνιες ενάντια στις φυλακές;*

Ο.Σ: Όχι. Καμιά πολιτική οργάνωση δεν ήταν αλληλέγγυα στις εξεγέρσεις του 1985. Μόνο κάποιες ραδιοφωνικές εκπομπές, μια εφημερίδα που έβγαινε από πρώην φυλακισμένους στη Lille, το δελτίο *Prisonniers de la Democratie* (Οι Αιχμάλωτοι της Δημοκρατίας) και εμείς: αυτοί ήταν όλοι.

Όσον αφορά εμάς, στη συνέχεια διεξήγαμε, τον Ιανουάριο του 1986, μια

να πυροβολεί στο ψαχνό. Ειπώθηκε γι' αυτούς ότι μπήκαν στη σύγχρονη εποχή πριν την αστυνομία. Πράγματι, η συμμορία Μπονό οργάνωσε την πρώτη ληστεία με αυτοκίνητο στην ιστορία, σε μια εποχή που οι μπάτσοι πήγαιναν ακόμα με το ποδήλατο. Η εποποιία τους κράτησε μόλις τέσσερις μήνες, ο Μπονό δολοφονήθηκε από 500(!) ένοπλους μπάτσους και στρατιώτες σ' ένα αγρόκτημα στο Σουαζύ-λε-Ρουά όπου είχε καταφύγει και τα υπόλοιπα μέλη καταδικάστηκαν σε θάνατο ή σε ισόβια.

3. Για τον Ζωρζ Κουρτουά βλ. παρακάτω στη συνέντευξη και στη σημείωση 6.

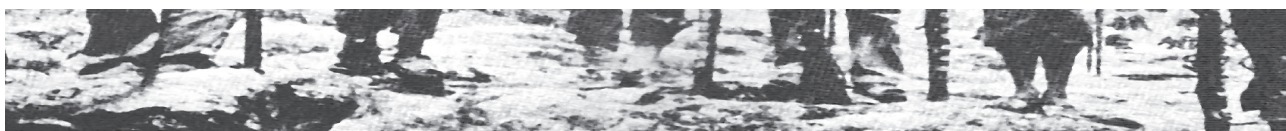
4. Για τη ζωή του Μεσρίν βλ. την αυτοβιογραφία του με τον τίτλο *Το Ένοστιχο του Θανάτου* (ελλ. εκδ. Ελεύθερος Τύπος).

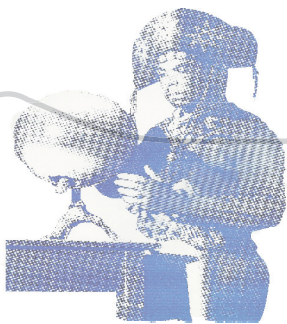
5. Η διπλή ποινή αφορά την απέλαση των ξένων εκτός γαλλικής επικράτειας μόλις εκτίσουν την κανονική ποινή τους. Η λέξη *mitard* σημαίνει στην αργκό μπουντρούμι,

εκστρατεία αλληλεγγύης προς τους απαγωγείς ομήρων του Δικαστικού Μεγάρου της Ναντ. Να τι είχε συμβεί: στις 20 Δεκεμβρίου 1985 δύο άνθρωποι, ο Georges Courtois και ο Patrick Thiolet, δικάζονταν σ' αυτό το Μέγαρο για ένοπλη ληστεία. Ένας φίλος τους, ο Karim Khalki, ένας μαροκινός που είχε μόλις αποφυλακιστεί, μπούκαρε στην αίθουσα κρατώντας ένα όπλο και μερικές χειροβομβίδες και κράτησε ομήρους τους δικαστές, τους δικηγόρους, τους ενόρκους, τους δημοσιογράφους και κάποιους φοιτητές που παρακολουθούσαν τη δίκη. Το πρώτο τους αίτημα ήταν να μιλήσουν μπροστά στις κάμερες της τηλεόρασης, πράγμα που έγινε. Με το όπλο στο χέρι, ο Georges Courtois μίλησε για ώρες καταφερόμενος ενάντια στο δικαστικό και σωφρονιστικό σύστημα, όμως τα κανάλια έδωσαν σε απ' ευθείας μετάδοση μόνο ένα μικρό κομμάτι του λόγου του που πάντως έκανε το γύρο του κόσμου. Το δεύτερο αίτημά τους ήταν να τους δωθεί ένα αυτοκίνητο και ένα αεροπλάνο για να φύγουν από τη χώρα. Στο αεροδρόμιο μετέφεραν μαζί τους μόνο τους δύο δικαστές. Εκεί παραδόθηκαν αφού τους δόθηκε η υπόσχεση των αρχών ότι ο Khalki θα απελευνοταν σε μια αραβική χώρα της προτίμησής του. Αντί γι' αυτό όμως φυλακίστηκε και έτσι ξεκίνησε απεργία πείνας. Για να δημοσιοποιήσουμε το αίτημα του Khalki να απελευθερωθεί και να απελαθεί διακόψαμε την κίνηση του μετρό σε ένα σημαντικό κομμάτι του Παρισιού για πάνω από μια ώρα (ρίχνοντας απλώς ορισμένα βαριά αντικείμενα πάνω στις ράγες και κόβοντας μερικά κεντρικά καλώδια)⁷.

Κ: Αποκαλέσατε τις ενέργειες σαμποτάζ που κάνατε «έργο οργανωμένων προλετάρων». Είχατε εμπνευστεί από ενέργειες όπως αυτές των σιδηροδρομικών;

Ο.Σ: Στην πραγματικότητα, η μεγάλη απεργία των σιδηροδρομικών υπαλλήλων έλαβε χώρα τον Δεκέμβριο 1986 - Ιανουάριο 1987. Μέχρι τότε εμείς είχαμε ήδη πραγματοποιήσει τις «σιδηροδρομικές» μας ενέργειες. Η ιδέα ήταν η εξής: το μπλοκάρισμα των τρένων ή του μετρό, στην ανάγκη σαμποτάροντας τις εγκαταστάσεις, είναι ένας πολύ εύκολος τρόπος δράσης στον οποίο καταφεύγουν εργάτες που απεργούν ή αγανακτισμένοι αγρότες. Γιατί όχι και οι φίλοι των στασιαστών; Γενικότερα, σκεφτόμασταν από πάντα ότι έπρεπε να αναπτύξουμε τρόπους δράσης προσιτούς σε όλους (αντίθετα με τις ενέργειες του τύπου «πρωτοποριακός στρατός»). Σαμποτάραμε επίσης την εκτύπωση των εφημερίδων, για να τις τιμωρήσουμε για τις στήλες τους κατά των εξεγερμένων, ρίχνοντας απλώς λίγο χαλίκι στα τυπογραφικά πιεστήρια... Στην Τουλούζη μια εταιρεία η οποία

κελί τιμωρίας όπου
οποιοσδήποτε
κρατούμενος μπορούσε
να βρεθεί απομονωμένος,
απ' τη μια μέρα στην
άλλη, για παράβαση του
εσωτερικού κανονισμού
της φυλακής.

6. Μια γενική ιδέα για
τις απόψεις και τις
δραστηριότητες της
Action Directe (Άμεση
Δράση), ή μάλλον μιας
συγκεκριμένης τάσης της,
μπορεί κανείς να πάρει
από το βιβλίο *Η Ιστορία
της Action Directe:
Χρονικό-Κείμενα-
Συνεντεύξεις* (Αθήνα,
2004).

7. Ο Ζωρζ Κουρτουά
(που σόκαρε τη Γαλλία
το 1985 όταν δήλωσε ότι
«είμαι περήφανος που
απελευθερώθηκα από
έναν άραβα») πλήρωσε
την άρνησή του να
εργαστεί και την επιλογή
του να βγάλει φράγκα
από τις ληστείες με πάνω
από 25 χρόνια στη στενή.
Αποφυλακίστηκε στα
τέλη του 1997. Ο Καρίμ
Χάλκι, μετά από 14
χρόνια κράτηση και τρεις
πολύήμερες απεργίες
πείνας, απελάθηκε τελικά
στο Μαρόκο το Μάη του
2000.

8. Ο γάλλος
αναρχοσυνδικαλιστής
Εμίλ Πουζέ (1860-1931)
υπήρξε ο πρώτος και
μεγαλύτερος θεωρητικός
του σαμποτάζ (=

εκμεταλλευόταν την εργασία των κρατουμένων πήρε φωτιά, με λίγη βενζίνη...

Κ: *Πιστεύατε τότε ότι, παρουσιάζοντάς σας σαν «τρομοκράτες», τα ΜΜΕ και το κράτος προσπαθούσαν να παρουσιάσουν «κάθε πράξη εξέγερσης ως πράξη τρομοκρατίας». Φαίνεται ότι σήμερα αυτή η πρακτική του κράτους και των ΜΜΕ έχει ενταθεί και παγκοσμιοποιηθεί (βλ. «πόλεμος κατά της τρομοκρατίας»).*

Ο.Σ.: Τα μίντια μας αποκαλούσαν εκείνη την εποχή «τρομοκράτες της σιδηροδρομικής γραμμής», κυρίως μετά τη σύλληψη τεσσάρων από εμάς τον Ιούλιο του 1986. Αλλά πολύ γρήγορα φάνηκε ότι δε βάζαμε σε κίνδυνο τη ζωή κανενός. Λέγοντας αυτό, έμπαινε ένα ζήτημα: η δράση μας εξαρτιόταν από το ραδιοφωνικό ή τηλεοπτικό κουτί. Με άλλα λόγια, λάμβανε χώρα στο εσωτερικό ενός δημόσιου χώρου που στην πραγματικότητα ήταν ελεγχόμενος από τα μίντια. Αλλά και από εκεί μπορούσαμε να φτάσουμε στους κρατούμενους, οι οποίοι διάβαζαν εφημερίδες και άκουγαν ραδιόφωνο (μετά απέκτησαν και τηλεόραση). Το γεγονός ότι εξαρτιόμασταν από τη μαζική απήχηση των ΜΜΕ συνιστούσε το όριο της δράσης μας (ως προς αυτό, η απίστευτη και καταπληκτική χρήση και μεταστροφή των μίντια από τους τρεις της Ναντ το Δεκέμβριο του 1985 έδινε μια απάντηση).

Αργότερα πληροφορηθήκαμε ότι η δράση μας είχε μεγάλη απήχηση μέσα στη φυλακή και ότι οι ίδιοι οι εξεγερμένοι την αντιλαμβάνονταν ως εμψυχωτική. Η αναφορά μας ήταν το κίνημα των φυλακισμένων στην Ισπανία στο τέλος της δεκαετίας του '70, ένα κίνημα που είχε μεγάλη εξωτερική υποστήριξη από τις οικογένειες, τους φίλους των κρατουμένων και ολόκληρο τον ιβηρικό ελευθεριακό χώρο. Αλλά η Γαλλία της δεκαετίας του '80 δεν ήταν η μετα-φρανκική Ισπανία...

Η διαφορά ανάμεσα σε μας και την τρομοκρατία τύπου Α.Δ. ή Ε.Τ., είναι ότι η δράση μας είχε σα στόχο να δημιουργήσει μια γέφυρα ανάμεσα στο εσωτερικό και το εξωτερικό της φυλακής· απευθυνόταν άμεσα στους φυλακισμένους. Ενώ η τρομοκρατία απευθυνόταν μόνο στο Κράτος, με το οποίο έθετε επί σκηνης μια μονομαχία της οποίας οι άνθρωποι ήταν απλοί θεατές. Πάνω απ' όλα, αυτό το θέαμα ενισχύει τη νομιμότητα της κρατικής μηχανής, η οποία υποτίθεται ότι προστατεύει τους απλούς πολίτες από την ομαδική τυφλή βία έξαλλων τρελών... Από τότε κιόλας βλέπαμε να λαμβάνει χώρα το θέαμα της τρομοκρατίας και της αντιτρομοκρατίας και διαβλέπαμε τη λογική που κυριαρχούσε εκεί. Πρόσφατες ενέργειες αγωνιζόμενων εργατών (Cellatex, Daewoo κλπ.) χαρακτηρίστηκαν από τα μίντια ως «κοινωνική τρομοκρατία», ενώ πρόκειται απλώς για το παλιό καλό σαμποτάζ το οποίο ο Emile Pouget εγκωμιάζε στις αρχές του 20ου αιώνα!⁸

δολιοφθορά, μια λέξη που προέρχεται από την ιδιωματική χρήση της λέξης *sabot*, σε φράσεις όπως “dormir comme un sabot”, δηλ. «κοιμάμαι βαθειά» και “travailler comme un sabot”, δηλ. «δουλεύω αργά, αδέξια ή υπερβολικά προσεκτικά»). Στο έργο του *Le Sabotage* (1909), ο Πουζέ κατέγραψε συστηματικά όλες τις μορφές σαμποτάζ που αυθόρμητα χρησιμοποιούσαν οι εργάτες εκείνη την εποχή: από τη σκόπιμη μείωση της παραγωγής μέσω της επιβράδυνσης και την παραγωγή ελλατωματικών προϊόντων ως την αποκάλυψη των βιομηχανικών ή εμπορικών μυστικών της εταιρείας (δημοσιοποιώντας επίσης πληροφορίες για νοθευμένα ή σκάρα προϊόντα) και την κωλυσιεργία μέσω της σχολαστικής εφαρμογής των κανονισμών. Για να μην αναφερθούμε βέβαια στην καταστροφή των μηχανών και των άλλων εμπορευμάτων. Αξίζει να σημειώσουμε ότι κατά τη διάρκεια απεργιών των σιδηροδρομικών τις χρονιές 1910-1911, καταγράφηκαν σχεδόν 3000 περιστατικά κοιψίματος καλωδίων. Η κατάληψη της κλωστοϋφαντουργίας

Κ: Λέγατε τότε ότι «η κοινωνική ειρήνη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον υπερπληθυσμό των φυλακών». Αν σκεφτεί κανείς την πολιτική της «μηδενικής ανοχής» από τη δεκαετία του '90 και μετά, αυτό ακούγεται σήμερα σαν προφητικό. Ποιά είναι η κατάσταση που επικρατεί στη Γαλλία, σε σχέση με την επιτήρηση και τις φυλακές, σήμερα;

Ο.Κ: Στην πραγματικότητα, η κοινωνική ειρήνη βασίζεται ουσιαστικά στον κατακερματισμό και τον ατομικισμό στο εσωτερικό της εργατικής τάξης, σε συνδυασμό με το αίσθημα του μοιραίου που καλλιεργείται από το θάνατο. Αλλά ήδη βλέπαμε ένα ολόκληρο πλήθος νεαρών χωρίς κανένα άλλο μέλλον εκτός από αυτό της κοινωνικής ανασφάλειας, και για τους οποίους η φυλακή συνιστούσε ένα πέρασμα σχεδόν αναπόφευκτο. Αυτή η τάση ενισχύθηκε κατά πολύ από τότε: το 1985 υπήρχαν 45.000 κρατούμενοι ενώ σήμερα γύρω στους 60.000. Απέχουμε βέβαια από τα αντίστοιχα αμερικανικά μεγέθη αλλά η λογική είναι η ίδια.

Το βιβλίο του γάλλου Loïc Wacquant, *Les prisons de la misère*⁹ περιγράφει καλά αυτή τη διαδικασία στις ΗΠΑ, όπου το σωφρονιστικό σύστημα έγινε εξ' ολοκλήρου ένας τομέας καπιταλιστικής δραστηριότητας, όπως η σιδηρουργία και οι αεροπορικές εταιρείες... Η Γαλλία ακολουθεί αυτό το αμερικανικό μοντέλο, δηλαδή το μοντέλο μιας ολοκληρωτικά κατακερματισμένης κοινωνίας όπου βασιλεύει ο πόλεμος όλων εναντίον όλων και όπου ο κρατικός Λεβιάθαν μεταχειρίζεται τους ανεπιθύμητους με τη μεγαλύτερη αυστηρότητα. Κατά κάποιο τρόπο, το όραμα της κοινωνίας που είχε ο Hobbes και το οποίο ενέπνευσε όλους τους απόλυτους μονάρχες και στη συνέχεια τους ιδρυτές του δημοκρατικού Κράτους, κυρίως του αμερικανικού και του γαλλικού, αυτό το όραμα κατέληξε να αντιστοιχεί στην πραγματικότητα της κοινωνίας, μετά από αρκετούς αιώνες αστικής κυριαρχίας. Και σ' αυτό το στάδιο, η έννοια της «μηδενικής ανοχής» έρχεται την κατάλληλη στιγμή να καθυστερήσει τους απλούς ατομικιστές πολίτες, που από τη μια είναι τρομοκρατημένοι από τη μικροεγκληματικότητα και από την άλλη από το φάντασμα της τρομοκρατίας· έννοια εξαγόμενη εδώ και κάποια χρόνια από τις ΗΠΑ προς τη Δυτική Ευρώπη και η οποία τείνει να τυποποιηθεί τόσο στη μιντιακή γλώσσα όσο και στις αστυνομικές πρακτικές, με αποτέλεσμα να γεμίζουν συνέχεια οι φυλακές... Και οι ποινές που επιβάλλονται από τα δικαστήρια στη Γαλλία δεν έχουν σταματήσει να

Cellatex στη μικρή πόλη Givet κοντά στα γαλλο-βελγικά σύνορα τον Ιούλιο του 2000 έμεινε στην ιστορία για την εξαιρετικά βίαιη αντίδραση των απολυμένων εργατών της. Η ανακοίνωση της χρεωκοπίας της εταιρείας στις 5 Ιουλίου εκείνης της χρονιάς ήταν ένα από τα τελευταία επεισόδια της αποβιομηχάνισης και της αναδιάρθρωσης στη βόρεια Γαλλία. Η κάποτε ανθούσα εταιρεία, η οποία είχε περιέλθει μέσα στη δεκαετία του '90 στην ιδιοκτησία μιας αυστριακής πολυεθνικής που ήθελε να λεηλατήσει τα περιουσιακά της στοιχεία, είχε καταλήξει να απασχολεί μόλις 153 εργάτες. Όταν ανακοινώθηκε η απόλυσή τους, οι εργάτες ήξεραν ποιο όπλο έπρεπε να χρησιμοποιήσουν. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε χαρακτηρίσει τη Cellatex ως ένα άκρως επικίνδυνο για το περιβάλλον εργοστάσιο λόγω του θειικού οξέος και των άλλων χημικών που χρησιμοποιούσε. Οι εργάτες όχι μόνο απείλησαν να το τινάξουν στον αέρα αν δεν ικανοποιούνταν τα αιτήματά τους αλλά έριξαν κιόλας 5000 λίτρα οξέος, βαμμένα στο κόκκινο, σε ένα ρέμα που οδηγούσε στον ποταμό Meuse. Η πυροσβεστική

γίνονται όλο και πιο βαριές εδώ και είκοσι χρόνια, ενώ γίνεται όλο και πιο δύσκολο για τους κρατούμενους να κερδίσουν μια απελευθέρωση υπό όρους.

Και αυτό όχι μόνο δεν προκαλεί πια καθόλου διαμαρτυρίες, αλλά αντίθετα φαίνεται ότι αυτό το κατασταλτικό ρεύμα τυγχάνει μιας αρκετά ευρείας συναίνεσης μέσα στη γαλλική κοινωνία. Τα συμπτώματα της κοινωνικής διάλυσης γίνονται όλο και πιο εμφανή: έτσι σε πολλά προάστια, η επιχείρηση ναρκωτικά έχει πάρει τις διαστάσεις ενός μαφιόζικου συστήματος, συνιστώντας τη μοναδική «επαγγελματική» προοπτική για πολλούς εφ' όρου ζωής ανέργους και σήμερα ένα μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού που βρίσκεται στη φυλακή συνδέεται με αυτά τα αδικήματα. Αυτό είναι που έχει αλλάξει σε σχέση με το 1985, όταν οι απόπειρες κατά της ιδιοκτησίας συνιστούσαν ακόμη τα κύρια αδικήματα που τιμωρούνταν με φυλάκιση. Δεν είναι τυχαίο που οι εξεγέρσεις συχνά ξεκινούσαν από ληστές τραπεζών.

Με τους ντήλερς, η στάση της ολικής ανυπακοής πολλών παραβατικών νεαρών εδώ και είκοσι χρόνια εξελίχθηκε σε μια προσαρμογή στους καπιταλιστικούς μηχανισμούς, μέσω της μαφίας των ναρκωτικών. Πριν από είκοσι χρόνια, ο ήρωας των νεαρών των προαστίων ήταν ο Jacques Mesrine, ένας γνήσιος εξεγερμένος. Εδώ και δέκα περίπου χρόνια, είναι μια κινηματογραφική φιγούρα, ο Toni Montana, ο ντήλερ που υποδύεται ο Al Pacino στο *Σημαδεμένο...* Σ' αυτό προστίθεται κι ένα άλλο γεγονός: πολλοί άνθρωποι που δεν είναι παραβατικοί βρίσκονται στη φυλακή: μετανάστες χωρίς χαρτιά, δυνητικοί οικότροφοι ψυχιατρικών που είναι εξάλλου υπερφορτωμένα...

Έτσι όπως έχουν τα πράγματα, όσα συμβαίνουν μέσα στις γαλλικές φυλακές δεν ακούγονται πια. Να σημειώσουμε ωστόσο την ύπαρξη, στο τέλος της δεκαετίας του '90 και στις αρχές της δεκαετίας του 2000, μιας εφημερίδας που επικεντρώνεται στη ριζοσπαστική αμφισβήτηση του σωφρονιστικού συστήματος: πρόκειται για την *L'Envolée* (Το Φτερούγισμα) που έχει μια κοντινή με τους Os Cangaceiros οπτική.

Κ: Τι ήταν το «Πρόγραμμα 13000» ενάντια στο οποίο κινητοποιηθήκατε το 1989-90; Τι ενέργειες είχατε κάνει και που κατέληξαν;

Ο.Κ: Αυτό το πρόγραμμα προοριζόταν επίσημα να λύσει το πρόβλημα του υπερπληθυσμού των φυλακών, κατασκευάζοντας καινούργιες φυλακές με

τα εμπόδιζε να φτάσουν ως το ποτάμι αλλά οι εργάτες απείλησαν ότι θα συνεχίσουν να ρίχνουν 10000 λίτρα κάθε δύο ώρες. Πανικόβλητες η κυβέρνηση και η εταιρεία τους πρόσφεραν 80000 φράγκα επιπλέον της νόμιμης αποζημίωσης και επίδομα ανεργίας ίσο με το μισθό τους για δύο χρόνια -πράγματα που καθιερώθηκαν από τότε ως σταθερές απαιτήσεις των εργατών σε παρόμοιες περιπτώσεις. Η Cellatex αποτέλεσε το υπόδειγμα πολλών πράξεων βίαιου σαμποτάζ στη Γαλλία, όπως για παράδειγμα η ενέργεια των απεργών της υφαντουργίας Mossley που τον Αύγουστο του 2001 εισέβαλαν στα κεντρικά κτίρια της εταιρείας καταστρέφοντας όλα τα γραφεία και αποσυνδέοντας τα κομπιούτερ. Υπουργοί, δημοσιογράφοι και συνδικαλιστές, όλοι μίλησαν για «τρομοκρατία» και «οικοτρομοκρατία». Ένας κοινωνιολόγος έγραψε σε ημερήσια εφημερίδα ότι «η Cellatex είναι καθαρά τρομοκρατική υπόθεση και δεν έχουμε να κάνουμε σε καμμία περίπτωση με μια επανεμφάνιση του αναρχοσυνδικαλισμού». Η μάχη της Daewoo στη

χωρητικότητα 13.000 θέσεων. Εμείς λέγαμε αντίθετα ότι αυτές οι πρόσθετες 13.000 θέσεις θα συνιστούσαν μια έκκληση στα δικαστήρια για να στέλνουν όλο και περισσότερους ανθρώπους στη φυλακή για όλο και περισσότερο χρόνο. Και η συνέχεια επιβεβαίωσε τους φόβους μας! Έτσι το 1990 επιδοθήκαμε σε μια σειρά ενεργειών σε διάφορες περιοχές της χώρας (κυρίως εμπρησμούς...) που είχαν στόχο τις εταιρείες που δούλευαν σ' αυτά τα σωφρονιστικά εργοτάξια. Επίσης, ξυλοφορτώσαμε και στείλαμε στο νοσοκομείο έναν αρχιτέκτονα που είχε εμπνευστεί κάποια από αυτά τα μελλοντικά ιδρύματα. Κάθε φορά, στέλναμε ένα γράμμα με το λογότυπο των Os Cangaceiros που εξηγούσε την ενέργεια. Το φθινόπωρο του 1990, στείλαμε σχεδόν παντού, οικειοποιούμενοι τα ταχυδρομικά μέσα, τα σχέδια πολλών υπό κατασκευή φυλακών, τα οποία είχαμε κλέψει, μαζί με γράμματα που προέτρεπαν τους ανθρώπους να τα διακινήσουν για να βοηθήσουν πιθανούς μελλοντικούς δραπέτες... Μετά εκδόσαμε έναν ολοκληρωμένο φάκελο που εξιστορούσε συνολικά τη δράση μας και γνωστοποιούσε σχέδια, τεχνικές σημειώσεις και γράμματα ανάληψης ευθύνης. Εξελίχθηκε σε ένα τεράστιο σκάνδαλο σε ολόκληρη τη Γαλλία και αρκετούς μήνες μετά η αστυνομία οργάνωνε ακόμη εφόδους στο ριζοσπαστικό χώρο για να βρει τους δράστες του σκανδάλου... οι οποίοι ήταν ήδη μακριά!

Κ: Το φαινόμενο των *beaufs*¹⁰ εξακολουθεί να υπάρχει; Ο νόμος περί «νόμιμης αυτοάμυνας» εξακολουθεί να συγκαλύπτει τις δολοφονίες που διαπράττουν οι μικροαστοί;

Ο.Κ: Αυτές οι με συνοπτικές διαδικασίες εκτελέσεις που εκείνη την εποχή είχαν τόσο τραυματίσει τους νεαρούς μετανάστες, μειώθηκαν, εν μέρει γιατί η γαλλική νομοθεσία απαγορεύει σήμερα την αγορά και κατοχή όπλων. Αντίθετα η αστυνομία δε σταμάτησε ποτέ να εκτελεί όλο και περισσότερους μικροεγκληματίες ή δήθεν εγκληματίες με συνοπτικές διαδικασίες...

Κ: Πέρα από τη φυλάκιση, τι άλλες μέθοδοι σωφρονισμού παίζουν στη Γαλλία;

Ο.Κ: Κατ' αρχάς, όπως συμβαίνει παντού στον κόσμο, δεν έχουν όλοι την ίδια σωφρονιστική μεταχείριση. Οι πλούσιοι και οι μπάτσοι, για παράδειγμα, ή δε φυλακίζονται ποτέ ή αποφυλακίζονται πιο γρήγορα. Σε γενικές γραμμές πάντως παίζουν οι εξής εναλλακτικές μορφές σωφρονισμού: οι βαρυντοίτες που έχουν εκτίσει τα δύο τρίτα της ποινής τους μπορούν να αποφυλακιστούν υπό την προϋπόθεση ότι μπορούν να αποδείξουν ότι έχουν βρει εργασία και αν εγγυηθεί γι'

νότιο Κορέα ξεκίνησε όταν η διεύθυνση της εταιρείας ανακοίνωσε 1750 απολύσεις στο εργοστάσιο της Bu-Pyung το Φεβρουάριο του 2001. 2000 άνδρες των MAT είχαν μπλοκάρει τις εισόδους του εργοστασίου για να εμποδίσουν τους απολυμένους εργάτες να το καταλάβουν και έτσι οι οδομαχίες με βόμβες μολότωφ, αντλίες νερού κλπ. επεκτάθηκαν για δύο μέρες στους δρόμους της πόλης. Έγιναν διάφορες ενέργειες, όπως κατάληψη στη βίλλα του ιδιοκτήτη της εταιρείας, και ακόμη και πρόσφατα ο αγώνας ενάντια στις απολύσεις συνεχιζόταν, αν και όχι με την ίδια ένταση.

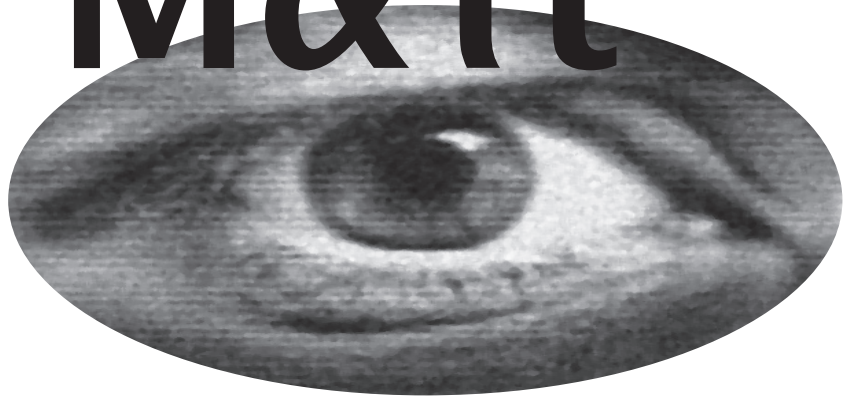
9. Έχει κυκλοφορήσει και στα ελληνικά με τον τίτλο *Οι Φυλακές της Μιξέριας*.

10. Ο προσβλητικός αυτός όρος αναφέρεται σε ρατσιστές, μικροαστούς, υπερασπιστές του νόμου και της τάξης. Τη δεκαετία του '80, μαγαζάτορες κυρίως beaufs είχαν πυροβολήσει και σκοτώσει νεαρούς κλέφτες, ειδικά μετανάστες. Όλες αυτές οι δολοφονίες είχαν μείνει ατιμώρητες.

αυτούς κάποιος συγγενής. Οι κρατούμενοι που επιδεικνύουν καλή συμπεριφορά και όσοι είναι μέσα με μικρές ποινές για διακίνηση ναρκωτικών μπορούν να εκτίσουν ένα μέρος της ποινής τους δουλεύοντας όπου τους πουν με μικρότερο μισθό από τον κανονικό. Αυτό το χρονικό διάστημα ονομάζεται *terme liberté*. Υπάρχει επίσης το ηλεκτρονικό βραχιόλι στο πόδι που επιτρέπει την παρακολούθηση του καταδικασμένου χωρίς εγκλεισμό, με περιορισμένη πάντως εφαρμογή. Τα πλημμελήματα μπορεί να τιμωρούνται με την επιβολή εργασίας για το «κοινό καλό» (*Travail d' Interêt General*). Αυτή η μορφή τιμωρίας δεν εφαρμόζεται συχνά. Κάποια παραδείγματα: γκαραφιάδες που καταδικάστηκαν να καθαρίσουν τους τοίχους που είχαν βάψει, οδηγοί που καταδικάστηκαν να καθαρίσουν ένα πάγκο ή ένα δρόμο επειδή οδηγούσαν σε κατάσταση μέθης, και άλλα τέτοια ψιλά...

*Την παραπάνω συνέντευξη έδωσαν δύο πρώην μέλη των Os Cangaceiros στο ισπανικό περιοδικό Karana. το 2002. Τη βρήκαμε στο Διαδίκτυο στο γαλλικό πρωτότυπο απ' όπου και τη μεταφράσαμε. (Σπέσιαλ ευχαριστίες για τη μετάφραση στην Κ.Μ.) Θεωρούμε ότι οι ιδέες και η πρακτική αυτής της γαλλικής ομάδας, η οποία έχει διαλυθεί εδώ και πολλά χρόνια, ήταν και εξακολουθούν να είναι εξαιρετικά σημαντικές για όσους θέλουν να παρουσιάσουν μια ταξική οπτική πάνω στο ζήτημα των φυλακών. Ορισμένα βασικά κείμενα των Os Cangaceiros είχαν δημοσιευθεί στα ελληνικά πριν μερικά χρόνια σε μια δυσεύρετη σήμερα μπροσούρα με τον τίτλο *Sabot*. Και οι δέκα υποσημειώσεις της συνέντευξης έχουν γραφτεί από *Τα Παιδιά της Γαλαρίας*, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η κατανόηση του κειμένου και να γίνει πιο γνωστή η (ταξική ή ατομικιστική) ιλλεγκαλιστική παράδοση στη Γαλλία. Για την ιστορία αναφέρουμε ότι το όνομά της η ομάδα το δανείστηκε από τους cangaceiros (παράνομους) που έδρασαν στη βορειοανατολική Βραζιλία στα τέλη του 19ου αι. και στο πρώτο μισό του 20ου. Ο πιο γνωστός απ' αυτούς ήταν ο "Lampião" (1898-1938). Στο βιβλίο του *Οι Ληστές*, ο Χόμπομπόουμ τους κατατάσσει στους ληστές-εκδικητές που η απήχησή τους στη λαϊκή φαντασία οφειλόταν στο γεγονός ότι αποδείκνυαν ότι ακόμα και οι φτωχοί και οι αδύναμοι μπορούν να γίνουν κακοί. Αλλά αυτό είναι άλλο κεφάλαιο της ιστορίας των λαϊκών ανταρσιών.*

Το Μάτι

Η επιτήρηση ως βασική τεχνική επιβολής και αναπαραγωγής της καπιταλιστικής κοινωνικής σχέσης

Η ιστορία της ανάπτυξης της καπιταλιστικής σχέσης είναι μια ιστορία συγκρούσεων γύρω από τον έλεγχο της παραγωγικής διαδικασίας και, στο βαθμό που το κεφάλαιο εισέβαλε σε όλες τις πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας, του συνόλου της ζωής. Η επιτήρηση αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί βασικό όπλο του κεφαλαίου στη μάχη που δίνει για την αναπαραγωγή και την επέκτασή του και εμφανίζεται μέσα στην ιστορία με διάφορες μορφές τόσο στο πεδίο της παραγωγής και της κυκλοφορίας των εμπορευμάτων όσο και στο σύνολο της καθημερινής ζωής των προλετάρων.

Επιτήρηση και παραγωγή

Στις απαρχές της «βιομηχανικής επανάστασης» οι καπιταλιστές δεν ήταν σε θέση να ελέγχουν την παραγωγική διαδικασία στα εργοστάσια, καθώς οι εργάτες (και κυρίως οι ειδικευμένοι πρώην ανεξάρτητοι τεχνίτες) καθόριζαν οι ίδιοι τη σύλληψη και την εκτέλεση των δραστηριοτήτων τους. Για να αντιμετωπίσουν αυτή την κατάσταση προσλάμβαναν επιστάτες και στρατολογούσαν ρουφιάνους, κάτι που είχε υψηλό κόστος και ανεπαρκώς μετρήσιμη επιτυχία. Τη λύση ήρθε να δώσει ο τεηλορισμός ή η «επιστημονική οργάνωση της εργασίας», όπως ονομάστηκε στη γλώσσα της κυρίαρχης ιδεολογίας. Ο τεηλορισμός διαχώρισε την οργάνωση της εργασίας από την εκτέλεσή της με στόχο να χάσουν οι εργάτες τον έλεγχο πάνω στην παραγωγική διαδικασία. Εισήγαγε κριτήρια αποδοτικότητας βάσει των οποίων έγινε δυνατή η «αντικειμενική» μέτρηση της απόδοσης των εργατών και η εκτίμηση της επίτευξης των στόχων και των νορμών που έθεταν οι διευθύνοντες¹⁶.

16. Πέρα όμως από τα εργοστάσια, τεχνικές επιτήρησης και ελέγχου είχαν αναπτυχθεί από πολύ παλιά και σε άλλους εργασιακούς χώρους. Π.χ. το γνώριμο καμπανάκι του ταμείου που χτυπά όταν ανοίγει το συρτάρι με τα λεφτά μήκε για να μπορεί ο ιδιοκτήτης του μαγαζιού να παρακολουθεί τις κινήσεις του ταμιά, ή τα αρχεία καταγραφής των κινήσεων των μεταφορέων ή των πλασιέ, που σήμερα έχουν πια αντικατασταθεί από πληροφοριακές υποδομές.

Τις τελευταίες δεκαετίες έχουν αναπτυχθεί νέες μέθοδοι και τεχνικές επιτήρησης που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην επιβολή της σημερινής μορφής των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων, την όξυνση των διαχωρισμών και την όλο και μεγαλύτερη ατομικοποίηση των προλετάρων. Σημαντική θέση εντός αυτών των υποδομών επιτήρησης κατέχει η πληροφοριακή τεχνολογία. Η επιτήρηση και η παρακολούθηση στο χώρο εργασίας γίνεται πλέον σε επίπεδο ατόμου ενώ, παλιότερα, γινόταν σε επίπεδο εργασιακής διαδικασίας και τα στοιχεία που συλλέγονταν αφορούσαν την ποιότητα και την ποσότητα των προϊόντων που παράγονταν από μια ολόκληρη παραγωγική μονάδα. Αυτό φυσικά δε σημαίνει ότι έχουν πάψει να χρησιμοποιούνται οι πιο παραδοσιακές τεχνικές του management. Η επιτήρηση σε επίπεδο εργασιακής διαδικασίας, η ιεραρχική οργάνωση της εργασίας και η συλλογή συγκεντρωτικών στοιχείων συνεχίζουν να είναι απαραίτητες¹⁷.

Σήμερα, συγκεντρώνεται και αναλύεται καθημερινά μεγάλη ποσότητα πληροφοριών για κάθε εργαζόμενο σχετικά με την ατομική του απόδοση, την επιμέλειά του και τον πραγματικό χρόνο εργασίας του. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν εντός ενός συστήματος αξιολόγησης, αμοιβών και ποινών¹⁸. Για να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι θα αναφερθούμε ενδεικτικά σε μερικά παραδείγματα τέτοιων τεχνικών:

- μέτρηση του αριθμού των πλήκτρων που χτυπά ανά λεπτό ένας χειριστής υπολογιστή και έλεγχος ποιότητας των δεδομένων που εισάγει·
- καταγραφή του αριθμού των ολοκληρωμένων συνομιλιών που διεκπεραιώνουν οι εργαζόμενοι στα τηλεφωνικά κέντρα και του μέσου χρόνου που διαρκούν·
- χρήση ατομικών καρτών εισόδου/εξόδου σε κάθε επιχειρησιακό χώρο προκειμένου να ελέγχονται οι κινήσεις των εργαζόμενων, κλπ.

17. Άλλωστε, η επέκταση του καπιταλιστικού καταμερισμού της εργασίας (που έχει ως στόχο την αύξηση της παραγωγικότητάς της) αυξάνει συνεχώς την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των εργατών που εργάζονται στην ίδια παραγωγική μονάδα ή σε επιχειρήσεις που διασυνδέονται στην αλυσίδα παραγωγής και πραγματοποίησης της υπεραξίας. Η ίδια αυτή αλληλεξάρτηση, που είναι απαραίτητη για την αύξηση της παραγωγικότητας, μπορεί να αποτελέσει σε περιόδους αγώνων όπλο στα χέρια των προλετάρων. Για να αντιμετωπιστεί αυτή η θεμελιώδης αντίφαση, που αποτελεί εν δυνάμει κίνδυνο, χρησιμοποιείται τόσο η ιεραρχική οργάνωση της εργασίας όσο και η τεχνολογία. Ο ρόλος που παίζει η τεχνολογία φαίνεται π.χ. στον τρόπο που μυστικοποιείται η σχέση (και η επικοινωνία) μεταξύ των εργαζομένων που εισάγουν δεδομένα και αυτών που τα επεξεργάζονται, εμφανιζόμενη ως σχέση του καθενός εργαζομένου με το εργαλείο που χρησιμοποιεί, τον υπολογιστή του.

18. Μπορεί στην ελληνική πραγματικότητα αυτά να ηχούν κάπως παράξενα. Ωστόσο αυτό εξηγείται από το μικρό βαθμό συγκέντρωσης του ελληνικού κεφαλαίου, και την ύπαρξη πολλών μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Η εφαρμογή τέτοιων πληροφοριακών συστημάτων επιτήρησης απαιτεί μεγάλες επενδύσεις που μια μικρομεσαία επιχείρηση αδυνατεί να κάνει. Αν όμως εξετάσει κανείς μεγάλες παραγωγικές μονάδες ή το δημόσιο τομέα θα ανακαλύψει αρκετές απόπειρες τέτοιων εφαρμογών. Δεν υπονοούμε εδώ ότι η έλλειψη πληροφοριακών συστημάτων επιτήρησης στις μικρές επιχειρήσεις σημαίνει μειωμένη παραγωγικότητα σ' αυτές σε σχέση με τις μεγάλες. Επιτυγχάνεται αύξηση της παραγωγικότητας στις μικρές επιχειρήσεις επειδή δεν τηρείται το εργατικό δίκαιο όσον αφορά τις υπερωρίες, τις συμβάσεις, κλπ. Ταυτόχρονα, είναι πολύ συνηθισμένο να αναπτύσσονται «πατριαρχικές», «οικογενειακές» σχέσεις μεταξύ των εργαζόμενων και των αφεντικών, κάτι που έχει ως αποτέλεσμα έναν πολύ πιο ασφυκτικό έλεγχο από αυτόν που θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω των νέων τεχνικών επιτήρησης.

Η καθημερινή ατομική αξιολόγηση βάσει ποσοτικών κριτηρίων δημιουργεί ένα καθεστώς αφόρητης πίεσης για τους εργαζόμενους και αποσκοπεί στην ελαχιστοποίηση του μη-παραγωγικού εργασιακού χρόνου. Από την άλλη μεριά τα συγκεντρωτικά στοιχεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τη διεύθυνση της επιχείρησης ως απειλή διάλυσης μιας παραγωγικής μονάδας και ανάθεσης των εργασιών της σε τρίτους (outsourcing)¹⁹.

Επιπλέον, στις πιο αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες πολλές επιχειρήσεις έχουν επεκτείνει την επιτήρηση σε καθημερινές συνήθειες των εργαζόμενων που μπορεί να επηρεάζουν την παραγωγική ικανότητά τους μέσω π.χ. ιατρικών εξετάσεων χρήσης ναρκωτικών ή, σε πιο ακραίες περιπτώσεις, ελέγχων του γενετικού τους υλικού προκειμένου να ανιχνευτεί η προδιάθεση για συγκεκριμένες ασθένειες ή «αντικοινωνική συμπεριφορά».

Σε ένα άλλο επίπεδο τώρα, οι διευθύνοντες αποκτούν τη δυνατότητα να ανακαλύψουν την παράλληλη ιστορία των αποφάσεων που παίρνουν οι εργαζόμενοι κατά την εκτέλεση της παραγωγικής διαδικασίας και των μεθόδων επίλυσης προβλημάτων που εφευρίσκουν, μια ιστορία αθέατη μέχρι πρόσφατα για αυτούς. Η επιτήρηση, επομένως, δεν λειτουργεί μόνο «αρνητικά», ως μέσο ελέγχου αλλά και «θετικά», ως μέθοδος ανακάλυψης καινοτομιών, βελτίωσης της παραγωγικότητας κ.λ.π. Και αυτές οι διαδικασίες υποστηρίζονται από πληροφοριακά συστήματα που ονομάζονται *συστήματα υποστήριξης αποφάσεων*. Τα συστήματα αυτά αναλύουν το ιστορικό των δραστηριοτήτων του κάθε εργάτη και εξάγουν στατιστικά στοιχεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον «εξορθολογισμό» και την αναδιοργάνωση της επιχείρησης.

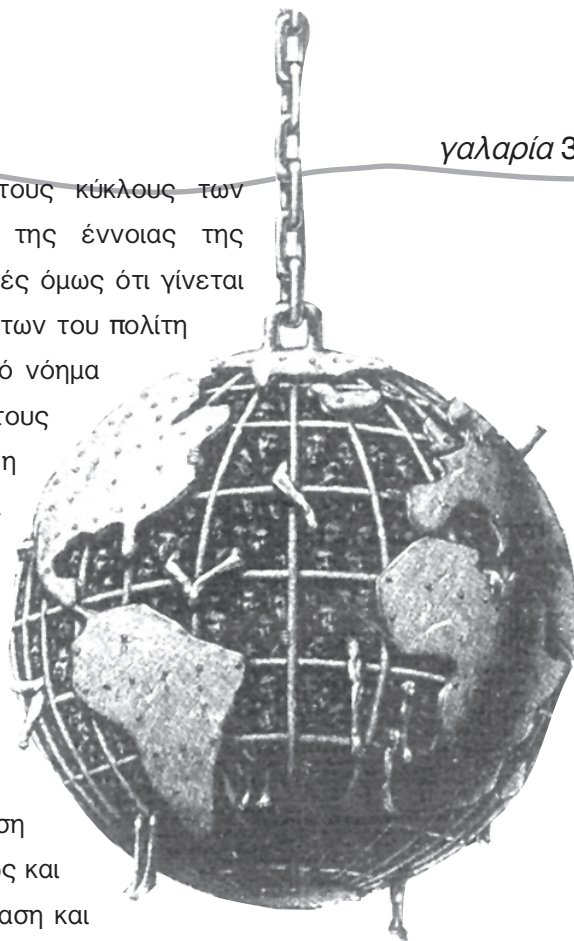
Όλες οι παραπάνω νέες μέθοδοι έντασης του ελέγχου και της επιτήρησης αποκαλούνται ευφημιστικά στη γλώσσα της κυρίαρχης ιδεολογίας «ολική διαχείριση ποιότητας» (total quality management), «αναμόρφωση επιχειρηματικών διαδικασιών» (business process reengineering) κλπ.

Σημαντικό στοιχείο είναι, επίσης, ότι η επιτήρηση έχει απελευθερωθεί πια από χωρικούς και χρονικούς περιορισμούς χάρη στις επικοινωνιακές τεχνολογίες που έχουν αναπτυχθεί, κάτι που έχει νιώσει όποιος εργαζόμενος έχει κινητό τηλέφωνο (το οποίο πολλές φορές παρέχει η ίδια η επιχείρηση). Στο *Πανοπτικόν* του Μπένθαμ, που τόσο λεπτομερειακά ανέλυσε ο Φουκώ, ο κρατούμενος-εργαζόμενος αισθανόταν συνεχώς ότι βρίσκεται υπό παρακολούθηση και για αυτό το λόγο αυτοπειθαρχούσε. Αυτό το μοντέλο μπορεί σήμερα να επεκταθεί ξεπερνώντας τα αντικειμενικά όρια που θέτει η αρχιτεκτονική.

19. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των τηλεφωνικών κέντρων της Hewlett Packard. Εκεί έχει οριστεί ένα μίνιμουμ «επίπεδο υπηρεσίας» 85%. Αυτό στην πράξη σημαίνει ότι οι 85 στις 100 κλήσεις πρέπει να εξυπηρετούνται σε λιγότερο από 3 λεπτά. Σύμφωνα με την εργατική έρευνα που πραγματοποίησε εκεί η γερμανική ομάδα Kolinko, η διεύθυνση της HP απειλεί τους εργαζόμενους με outsourcing στην περίπτωση που η απόδοση πέσει κάτω από αυτή τη νόρμα. (Αναφέρεται στο βιβλίο *Hotlines* που εκδόθηκε από την Kolinko το 2002. Μέρος του βιβλίου έχει εκδοθεί στα ελληνικά από την εκδοτική ομάδα *Κόκκινο Νήμα* το 2003).

Γίνεται πολύ συζήτηση στην αριστερά και στους κύκλους των «προοδευτικών», φιλελεύθερων διανοούμενων περί της έννοιας της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Είναι προφανές όμως ότι γίνεται καθαρά εντός του πλαισίου των δημοκρατικών δικαιωμάτων του πολίτη και ως τέτοια αδυνατεί να έχει οποιοδήποτε ουσιαστικό νόημα στο πραγματικό πεδίο των καθημερινών σχέσεων, είτε στους χώρους εργασίας είτε και έξω από αυτούς²⁰. Καθώς η επιχείρηση και ο εργαζόμενος θεωρούνται ως ίσες και ελεύθερες οντότητες απέναντι στο νόμο που συνάπτουν ελεύθερα μία σύμβαση, δεν νοείται καμία προστασία των προσωπικών δεδομένων του εργαζόμενου καθώς ελεύθερα πουλάει τον εαυτό του στην επιχείρηση συμφωνώντας με μια σειρά όρων που αυτή του θέτει. Η ίδια η έννοια της προστασίας του «ιδιωτικού χώρου» ή των «προσωπικών δεδομένων» αποτελεί προϋπόθεση για το σημερινό διαχωρισμό των ανθρώπων και επομένως και για τη συνεχή επιτήρησή τους στη δουλειά, τη διασκέδαση και τους δρόμους της πόλης²¹. Αντιθέτως, ουσιαστική απάντηση στην έλλειψη πραγματικής ατομικής και κοινωνικής ελευθερίας αποτελεί η εύρεση «τυφλών» σημείων για το βλέμμα του ηλεκτρονικού «ματιού», και ακόμα περισσότερο η συλλογική αντίσταση και δράση των προλετάρων στους χώρους εργασίας τους ενάντια στην επιβολή νέων μέτρων επιτήρησης και αξιολόγησης, δράση που μπορεί να φτάσει να βάζει ζητήματα εργατικού ελέγχου των συνθηκών εργασίας και της παραγωγικής διαδικασίας, ως ένα πρώτο βήμα τουλάχιστον προς την κατεύθυνση του ξεπεράσματος της καπιταλιστικής κοινωνίας.

20. Όπως εξηγήσαμε στο προηγούμενο τεύχος, η ίδια η έννοια του πολίτη είναι μια ομογενοποιητική αφαίρεση που συγκαλύπτει τις φυσικές και κοινωνικές ανισότητες. Οι κοινωνικές εκμεταλλευτικές σχέσεις συγκροτούνται μέσω των διαχωρισμένων μορφών της πολιτικής, της οικονομίας, του θεάματος που είναι, όμως, συμπληρωματικές. Η δημοκρατία ως *ιδανική* πολιτική μορφή της καπιταλιστικής κοινωνικής σχέσης αποτελεί μέρος του προβλήματος, του οποίου ισχυρίζεται ότι αποτελεί τη λύση. Τα δημοκρατικά δικαιώματα (ελευθερία, ισότητα, ιδιοκτησία) βρίσκουν την καθαρή ουσία τους στη σφαίρα της κυκλοφορίας των εμπορευμάτων. Οι αγοραστές και οι πωλητές συμβάλλονται ως ελεύθερα, νομικώς ισότιμα άτομα· στη σφαίρα αυτή είναι ίσοι καθώς ανταλλάσσουν ισοδύναμο με ισοδύναμο. Οι εργάτες έχοντας χάσει τη γη τους και τα μέσα παραγωγής δεν έχουν τίποτα να πουλήσουν παρά την εργατική τους δύναμη, που είναι η μόνη ιδιοκτησία που τους έχει απομείνει. Σε αυτή τη διαδικασία της ανταλλαγής με τη διαμεσολάβηση του χρήματος, η οποία αποτελεί το θεμέλιο λίθο των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων, δεν υπάρχει τυπική διάκριση μεταξύ του αγοραστή και του πωλητή εργατικής δύναμης καθώς συναντώνται στην αγορά. Έρχονται σε επαφή ως ίσα υποκείμενα, καθένα με τη δυνατότητα ν' ανταλλάξει την ιδιοκτησία του -χρήμα ή εργασία-ως-εμπόρευμα. Αποχωρώντας όμως από τη σφαίρα της κυκλοφορίας και μπαίνοντας στη σφαίρα της παραγωγής, αυτό που κυριαρχεί είναι η **καπιταλιστική προσταγή**. Θυμίζουμε ένα απόσπασμα που είχαμε παραθέσει και στο παρελθόν: «Ο πρώην κάτοχος χρήματος προπορεύεται σαν κεφαλαιοκράτης και ο κάτοχος της εργατικής δύναμης τον ακολουθεί σαν εργάτης του. Ο πρώτος μ' ένα αυτάρεσκο μειδίαμα και πολυάσχολος, ο δεύτερος συνεσταλμένος, διστακτικός, σαν τον άνθρωπο που φέρνει στην αγορά για να πουλήσει το ίδιο του το τομάρι, ξέροντας ότι το μόνο που τον περιμένει είναι το γδάρισμα». Μαρξ, *Το Κεφάλαιο*, τ. Ι, κεφ. IV.

21. Αλλωστε, η καπιταλιστική σχέση στηρίζεται στην προστασία και την ελευθερία της ατομικής ιδιοκτησίας, μέρος των οποίων μπορεί να θεωρηθεί και η «προστασία των προσωπικών δεδομένων».

Επιτήρηση και κατανάλωση

“Κάθε αγορά είναι αλληλεπίδραση ανάμεσα στην προσωπικότητα του ατόμου και την «προσωπικότητα» του προϊόντος [που αγοράζεται]”

-Pierre Martineau, διαφημιστής (1957)

“Τα αντικείμενα είναι **κατηγορίες αντικειμένων** που τυραννικά δημιουργούν **κατηγορίες προσώπων**. Αναλαμβάνουν την αστυνόμευση των κοινωνικών νοημάτων, και οι σημασιολογήσεις που δημιουργούν είναι ελεγχόμενες... Στη διαδικασία της κατανάλωσης οι εσωτερικές [υποσυνείδητες] συγκρούσεις ή τα «βαθύτερα κίνητρα» [οι επιθυμίες] κινητοποιούνται και αλλοτριώνονται με τον ίδιο τρόπο [που κινητοποιείται και αλλοτριώνεται] η εργατική δύναμη στη διαδικασία της παραγωγής.”

-Ζαν Μπωντριγιάρ, Το σύστημα των αντικειμένων (1968)

Ο έλεγχος της καταναλωτικής συμπεριφοράς των προλετάρων εξελίσσεται ιστορικά σε αντιστοιχία με τον έλεγχο της παραγωγικής τους συμπεριφοράς. Αρχικά, οι διαφημιστές και οι «ερευνητές» αγοράς αντιμετώπιζαν ως κύριο «εχθρό» τον «ανορθολογισμό» και το απρόβλεπτο των «καταναλωτικών συμπεριφορών» και προσπαθούσαν να τις πειθαρχήσουν με τρόπο που να διευκολύνει την πραγματοποίηση της παραχθείσας υπεραξίας. Αντίστοιχα προς την «επιστημονική οργάνωση της εργασίας», στο πεδίο της αγοράς εμφανίζεται η «διαμόρφωση της καταναλωτικής ζήτησης» (engineering of consumer demand).

Όπως και στην περίπτωση του τηλορισμού έτσι και εδώ στόχος ήταν η κατάτμηση της καταναλωτικής συμπεριφοράς σε ευκόλως αναγνωρίσιμα κομμάτια, στα οποία θα μπορούσε στη συνέχεια να στοχεύσει η διαφήμιση προκειμένου να διαμορφώσει σαφείς, «ορθολογικές» καταναλωτικές συμπεριφορές μέσω της «εκπαίδευσης» των καταναλωτών, «αυτών που ακόμα δεν ξέρουν τι χρειάζονται». Τα πρότυπα που αναπτύχθηκαν συνδέθηκαν με συγκεκριμένους χώρους όπως η οικία, το supermarket ή τα καταστήματα γυναικείας μόδας και προϊόντων «ομορφιάς». Εξαρχής, σημαντικότεροι στόχοι προς καταναλωτική συμμόρφωση θεωρήθηκαν οι λιγότερο «ορθολογικοί» καταναλωτές, όπως οι νεοφερμένοι μετανάστες ή οι γυναίκες²².

Από τη δεκαετία του 1890 και μετά τα περισσότερα περιοδικά που εκδίδονταν στις ΗΠΑ πωλούνταν σε τιμές κάτω του κόστους και η επιβίωσή τους βασιζόταν κυρίως στα διαφημιστικά έσοδα, στην ικανότητά τους, δηλαδή, να πουλήσουν ένα «καταναλωτικό κοινό»²³. Τα περιοδικά της δεκαετίας του '20 και του '30 διεξήγαγαν έρευνες αγοράς επιλέγοντας το target group τους βάσει μιας προκαθορισμένης τυπολογίας που στηριζόταν σε μια καθαρά ταξική διαφοροποίηση του καταναλωτικού κοινού²⁴. Μέσω των ερευνών αυτών παρουσίαζαν στους διαφημιστές πελάτες τους το

Protest against the rising tide of conformity, γράφει η γραβάτα που «προσφέρει» το αντισυμβατικό τζιν Booth's. Ήδη από το 1965 η «δημιουργική επανάσταση» στη διαφήμιση κοινοριοποιούσε τις συμβατικότητες της δεκαετίας του '50 και ταύτιζε τις εμπορικές μάγκες με τη διάλυση των κανόνων, την ανυπακοή, τη διαφορά και την εξέγερση..

22. Arvidsson A., On the 'Pre-History of the Panoptic Sort': Mobility in Market Research. *Surveillance and Society* 1(4), 2004. <http://www.surveillance-and-society.org>.

23. Οπ.π.

24. Η τυπολογία αυτή ορίστηκε με σαφήνεια το 1924 από τον Paul Cherington, κύριο ερευνητή αγοράς της

προφίλ της κατηγορίας στην οποία απευθύνονταν αναλαμβάνοντας να εκπαιδεύσουν, να διαχειριστούν και να καναλιζάρουν τις καταναλωτικές συνήθειές της.

Μετά τη δεκαετία του '50 άρχισε σιγά-σιγά να εγκαταλείπεται αυτή η μεθοδολογία και έγιναν προσπάθειες να οριστούν στενότερες, καλύτερα προσδιορισμένες κατηγορίες, λιγότερο καθορισμένες από την ταξική κουλτούρα, που είχε αρχίσει ούτως ή άλλως να υποχωρεί μέσα σε μια κοινωνία μαζικής παραγωγής - μαζικής κατανάλωσης. Έτσι, ανακαλύφθηκαν νέες κατηγορίες όπως η «νεολαία», της οποίας την υποκειμενικότητα ανέλαβαν να εμπορευματοποιήσουν και να αξιοποιήσουν. Οι διαφημιστές ανακάλυψαν, κατά τη διάρκεια των παραγμένων δεκαετιών του '60 και του '70, ότι το γούστο των ανθρώπων μπορεί να πηγαίνει «ενάντια στο περιβάλλον τους», εφόσον θέλουν να ξεφύγουν από τον προκαθορισμό της ζωής τους. Εκείνη ακριβώς την εποχή άρχισε να διαμορφώνεται μια ολόκληρη φιλολογία περί «ταυτότητας» και «προσωπικότητας» των ανθρώπων που ζουν στη «μαζική κοινωνία». Το 1964, ο ερευνητής αγοράς Sidney Levy που εργαζόταν στη Society Research Incorporated, σε ένα άρθρο του με τίτλο «Symbolism and Lifestyle», άρθρο που άσκησε μεγάλη επιρροή, έδωσε τον εξής ορισμό της προσωπικότητας ενός ατόμου: *«η προσωπικότητα ενός καταναλωτή μπορεί να ειδωθεί ως το ιδιαίτερο σύνολο των προϊόντων που καταναλώνει»*.

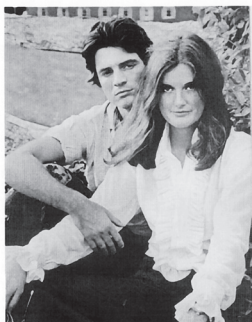
Η έκρηξη της προλεταριακής υποκειμενικότητας, που εκφράστηκε με την αλλοτριωμένη μορφή της αντικουλτούρας, κορυφώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '70 και είχε συνέπειες στον τρόπο που άρχισαν να βλέπουν οι διαφημιστές τα πράγματα. Ο αντικουλτουριάρης καταναλωτής ήταν δύσκολα διαχειρίσιμος αν αντιμετωπιζόταν με τις παραδοσιακές μεθόδους. Οι διαφημιστές είχαν να αντιμετωπίσουν ένα «δυναμικό» περιβάλλον που χαρακτηριζόταν από ταχύτατες αλλαγές στις αξίες, από την παραγωγή νέων στυλ, ταυτοτήτων και «κοινοτήτων». Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια ενός διαφημιστή στα μέσα της δεκαετίας του '70: *«Ζούμε σε μια εποχή πλουραλισμού, αντικομφορμισμού και ραγδαίων αλλαγών. Φυλετικές ομάδες αναζητούν μια νέα ταυτότητα και προωθούν περισσότερο το διαχωρισμό παρά την αφομοίωση. Τα κοινωνικά ήθη αλλάζουν ραγδαία. Το γυναικείο κίνημα προωθεί αλλαγές που μπορεί να επηρεάσουν τις βασικές οικογενειακές δομές μας. Τα στυλ ζωής και ένδυσης πράγματι ποικίλλουν. Ο καταναλωτισμός έχει γίνει κυρίαρχη δύναμη. Οι αλλαγές αυτές κάνουν περισσότερο επικίνδυνη παρά ποτέ την εμπιστοσύνη στις δικές μας προκαταλήψεις ή σε δεδομένα σχετικά με τους καταναλωτές που είναι πενιχρά ή ξεπερασμένα. Όλα αυτά αποτελούν επιπλέον λόγους για να στραφούμε στην ψυχογραφική»²⁵.*

Διαφήμιση της 7up, τέλος δεκαετίας του '60, μέσα στο πνεύμα της χίππικης κουλτούρας.

διαφημιστικής εταιρείας J. Walter Thompson Cooperation. Αυτός πρότεινε το σύστημα ABCD που χρησιμοποιείται ακόμη και σήμερα. Το σύστημα αυτό διαχωρίζει τους καταναλωτές σε 4 κατηγορίες: την Α που αντιστοιχεί στα πλούσια νοικοκυριά όπου εργάζονται οικιακοί υπηρέτες, την Β που αντιστοιχεί στα νοικοκυριά της, άνετης οικονομικά, μεσαίας τάξης, την C που αντιστοιχεί στα νοικοκυριά των ειδικευμένων εργατών και των μικρομαγαζατόρων και την D που αντιστοιχεί στα νοικοκυριά των ανειδίκευτων εργατών.

25. Ziff R., The Role of Psychographics in the Development of Advertising Strategy and Copy. Στο D.W. Wells (ed.) *Life Style and Psychographics*, Chicago: American Marketing Association, 1974.

This is
the way Love is
in 1969.

*Τα καλλυντικά
Love το 1969:
«Είμαστε και εμείς
νέοι, είμαστε μαζί
σας, ξέρουμε
ότι είναι μια
σκληρή κούρσα
και θέλουμε
να κερδίσουμε!»
Forever young:
το σύνθημα του
επιχειρηματικού
λαϊκισμού.*

Η ψυχογραφική αποτέλεσε αυτήν ακριβώς την περίοδο μια νέα μεθοδολογία, η οποία αποφεύγοντας το τσουβάλιασμα των καταναλωτών σε *a priori* κατηγορίες προωθούσε τη δημιουργία νέων *a posteriori* κατηγοριών βασισμένων στη νέα κοινωνική «κινητικότητα» των καταναλωτών. Έτσι, η δημιουργία νέων μορφών κοινωνικών σχέσεων και η αναζήτηση της ελευθερίας και του αυτοκαθορισμού θα μπορούσαν, μέσω της εμπορευματοποίησης και εικονοποίησης τους, να αξιοποιηθούν

από το κεφάλαιο. Ενώ προηγουμένως η υποκειμενικότητα αντιμετωπιζόταν ως πρόβλημα, ως μια πολυπλοκότητα που θα έπρεπε να πειθαρχηθεί, θα αντιμετωπίζεται πλέον ως ένας από τους «*βασικότερους παράγοντες καθορισμού της οικονομικής δραστηριότητας*»²⁶. Σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο οι ειδικοί του μάρκετινγκ άρχισαν να αντιμετωπίζουν τις μάρκες-εμπορικά σήματα όχι απλά ως συμβολικές αναπαραστάσεις των υποτιθέμενα «*ιδιαιτέρων ιδιοτήτων*» των τυποποιημένων προϊόντων αλλά ως «*εικονικές κοινότητες*» που σχηματίζονται στο πεδίο του θεάματος²⁷. Αυτές οι παραγωγικές-καταναλωτικές «*κοινότητες*», απομονωμένες η μία από την άλλη, συνδέονται με μια μονόδρομη σχέση με το ίδιο κέντρο που συντηρεί την απομόνωσή τους: οι «*κοινότητες*»-εμπορικές μάρκες δεν είναι παρά **επιμέρους** εκφράσεις του πλουραλισμού του θεάματος. Πρόκειται για την ενότητα του διαχωρισμένου **ως διαχωρισμένο**, όπως θα έλεγε ο Ντεμπόρ. Μέσα στον καπιταλιστικό κόσμο της γενικευμένης αφαίρεσης, όπου οι **συγκεκριμένες εκμεταλλευτικές κοινωνικές σχέσεις** διαμεσολαβούνται από εικόνες και υποσχέσεις ευτυχίας, αυτό που έχει σημασία δεν είναι πια η χρησιμότητα του εμπορεύματος αλλά οι «*εμπειρίες*», τα «*νοήματα*» και τα «*συναισθήματα*» με τα οποία το τυλίγει η διαφήμιση. Η διαφήμιση, δηλ. ο **λόγος του κεφαλαίου** που αφομοίωσε την επαναστατική γλώσσα, τη γλώσσα της «*απελευθέρωσης των επιθυμιών*», οργανώνει συστηματικά την ανατροπή του παρόντος προς όφελος ενός φαινομενικά διαφορετικού μέλλοντος, το οποίο στην πραγματικότητα είναι αναπαραγωγή του υπάρχοντος.

Ο κατακερματισμός της καθημερινής εμπειρίας βάθυνε ακόμα περισσότερο μέσα από τη δημιουργία χιλιάδων *life-style* για κάθε γούστο και την κατασκευή μιας περισσότερο εξειδικευμένης, εξατομικευμένης και κατακερματισμένης εικονικής πραγματικότητας γύρω από εμπορεύματα-βεντέτες. Η επιτήρηση της προλεταριακής συμπεριφοράς μέσα από τις έρευνες αγοράς δεν είναι κάτι καινούριο, έγινε όμως σταδιακά πιο ασφυκτική και αποτελεσματική αξιοποιώντας την κοινωνική κινητικότητα αντί να προσπαθεί απλώς να την καναλιζάρει σε μια προκαθορισμένη κατεύθυνση. Οι τεχνικές που έχουν αναπτυχθεί δεν αφορούν πια μόνο εντοπισμένες στο χώρο δραστηριότητες· περιλαμβάνουν επίσης την παρακολούθηση της κίνησης των

26. Lazer W., Life Style Concepts and Marketing. Στο S.A. Greyser (ed.) *Toward Scientific Marketing: Proceedings of the Winter Conference of the American Marketing Association*, 27-28 Δεκέμβρη 1963, Boston / Chicago: American Marketing Association, 1964.

27. Που αναφέρεται ως χώρος-των-μέσων (media space) στην ιδεολογική γλώσσα που χρησιμοποιούν.

πιστωτικών καρτών, των αγορών μέσω του διαδικτύου, τα προγράμματα δωροκαρτών στα supermarket και έπονται ακόμα πιο εξελιγμένες με την ανάπτυξη της τεχνολογίας των κινητών τηλεφώνων και της προσφοράς υπηρεσιών «θέσης»²⁸. Η ολότητα της καθημερινής εμπειρίας, ως παραγωγή σχέσεων, νοημάτων, καινοτομιών τείνει να απονεκρωθεί μετασχηματιζόμενη σε εμπόρευμα.

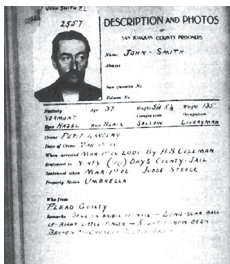
Ετσι, το σύνολο της κίνησης και της ζωής των προλετάρων στο σύγχρονο κοινωνικό εργοστάσιο αποτελεί παραγωγική δύναμη, με την έννοια ότι η εμπορευματοποίηση επεκτείνεται συνεχώς μέσω των νέων μεθόδων επιτήρησης του μάρκετινγκ, ότι το κεφάλαιο ανακαλύπτει νέα πεδία προς αξιοποίηση και συσσώρευση. (Αν και, φυσικά, δεν είναι παραγωγική κάθε καταναλωτική δραστηριότητα). Δεν είναι παρά η παλιά εκείνη διαδικασία της πρωταρχικής συσσώρευσης που ακόμα συνεχίζεται με άλλα μέσα²⁹. Η κίνηση και η ζωή των ανθρώπων οφείλει να υποβιβαστεί σε κίνηση εμπορευμάτων, σε ευκαιρίες καπιταλιστικής αξιοποίησης, οφείλει να καθοδηγηθεί προς συγκεκριμένα μοτίβα δραστηριότητας που διευκολύνουν την απρόσκοπτη ροή των εμπορευμάτων.

Από τη μια μεριά, η δημιουργία χιλιάδων νέων ανθρώπινων κατηγοριών και life-style εντείνει την πραγματικότητα του διαχωρισμού και της ατομικοποίησης, διευρύνοντας το πεδίο της καπιταλιστικής αυτοαξιοποίησης. Από την άλλη, η αντίφαση που διαπερνά την καπιταλιστική κοινωνία της επιτήρησης είναι ότι τόσο στο πεδίο της παραγωγής όσο και στο πεδίο της κατανάλωσης δεν μπορεί να εξαλείψει ούτε την εξάρτηση του κεφαλαίου από την εργασία ούτε την περιοδική και απρόβλεπτη επανεμφάνιση της ανατρεπτικής ταξικής πάλης. Το μόνο στο οποίο μπορεί να ελπίζει το καπιταλιστικό κράτος είναι η επισφαλής αφομοίωση και η αστυνόμευση της ζωντανής εργασίας.

28. Στο καπιταλιστικό όραμα συνεχούς επιτήρησης και αξιοποίησης της κινητικότητας έχουν εντάξει και τις λεγόμενες υπηρεσίες «θέσης» (location based services), οι οποίες προϋποθέτουν τη διαρκή ανίχνευση της θέσης ενός ατόμου βάσει πληροφοριών από συσκευές που αξιοποιούν την τεχνολογία των κινητών τηλεφώνων για να παρέχουν πληροφοριακές, κυρίως, υπηρεσίες ηλεκτρονικών πωλήσεων, διαφημίσεων και ενημέρωσης (π.χ. διαφημίσεις αθλητικών ειδών συνοδευόμενες από αθλητικές ειδήσεις, όταν ο χρήστης των υπηρεσιών «θέσης» εντοπίζεται κοντά σε κάποιον αθλητικό χώρο). Η κίνηση δεν είναι πια τρόπος αποφυγής της επιτήρησης αλλά το αντικείμενό της.

29. Η πρωταρχική συσσώρευση ήταν στις απαρχές του καπιταλισμού η βίαιη διαδικασία προλεταριοποίησης των αγροτικών πληθυσμών και των ελεύθερων τεχνιτών που χάνοντας τη γη τους, καθώς και κάθε άλλο μέσο παραγωγής και αυτοσυντήρησης, αναγκάστηκαν να πουλήσουν την εργατική τους δύναμη για να επιβιώσουν. Η πρωταρχική συσσώρευση δεν ήταν ωστόσο μια διαδικασία που συνέβη στην αυγή του καπιταλισμού και κάποια στιγμή ολοκληρώθηκε. Επανέρχεται συνέχεια μέσα στην πορεία της καπιταλιστικής συσσώρευσης και αποτελεί διαρκές πεδίο της ταξικής πάλης. Κάθε φορά που οι καπιταλιστές έρχονται αντιμέτωποι με μία άνοδο της προλεταριακής ισχύος και της σχετικής αποεμπορευματοποίησης οφείλουν να απαντήσουν δυναμικά τόσο μέσω της οικειοποίησης νέων φυσικών πόρων και νέας εργατικής δύναμης όσο και με την επέκταση των καπιταλιστικών σχέσεων σε νέα πεδία της ζωής, διαφορετικά ο καπιταλισμός απειλείται με εξαφάνιση. Αν παλιότερα οι κύριες μέθοδοι μέσω των οποίων πραγματοποιήθηκε η πρωταρχική συσσώρευση ήταν η απώλεια του κοινοτικού ελέγχου των μέσων αυτοσυντήρησης και οι περιφράξεις της κοινοτικής γης, σήμερα εμφανίζονται και νέες μορφές περιφράξεων: π.χ. η άνοδος της κινητικότητας της εργασίας, μέσω της οποίας εξασφαλίζεται η μείωση των μισθών και η αποσύνθεση των εργατικών κοινοτήτων που αποτελούσαν κέντρα προλεταριακής ισχύος· ακόμη η εμπορευματοποίηση του ίδιου του σώματος, της εξωτερικής εμφάνισης και της συμπεριφοράς ως στοιχείων παραγωγής αξίας στο λεγόμενο κλάδο των «υπηρεσιών». Βλ. The New Enclosures, *Midnight Notes*, τ. 10, 1990.

Επιτήρηση και διακυβέρνηση

Μια από τις πρώτες ταυτότητες που εκδόθηκαν στις ΗΠΑ, το 1906, φτιάχτηκε για έναν φυλακισμένο.

Όπως έχει φανεί από αυτά που προαναφέραμε δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η επιτήρηση είναι μια διαρκής εμπειρία της καθημερινότητας. Βάσει των δεδομένων που συλλέγονται δημιουργούνται προφίλ, ευπρόσδεκτες και «επικίνδυνες» κατηγορίες ατόμων. Οι κατηγοριοποιήσεις που προκύπτουν χρησιμεύουν ιδιαίτερα στον έλεγχο και τη διακυβέρνηση του πληθυσμού. Η επιτήρηση είναι «ενσωματωμένη» στις ροές της καθημερινής ζωής, παίζοντας πολύ σημαντικό ρόλο στην αναπαραγωγή και ενίσχυση των κοινωνικών διαιρέσεων.

Από τις αρχές του 20ου αιώνα κιόλας είχαν εισαχθεί έγγραφα όπως δελτία ταυτότητας ή διαβατήρια για διοικητικούς και οικονομικούς λόγους ταυτοποίησης. Σήμερα, καθένας έχει ένα μεγάλο αριθμό τέτοιων εγγράφων που μπορούν μάλιστα να χρησιμοποιηθούν ηλεκτρονικά, π.χ. κάρτες ATM, πιστωτικές κάρτες, κλπ. Έτσι έχουν οργανωθεί πληροφοριακές υποδομές, αόρατα πλαίσια οργάνωσης των δεδομένων βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων, συμφερόντων και στόχων: **απόρροπη ροή των εμπορευμάτων, παραγωγικότητα στην εργασία, προστασία της ατομικής ιδιοκτησίας, έλεγχος των επικίνδυνων ομάδων.**

Οι κοινωνικές κατηγοριοποιήσεις δεν εξυπηρετούν απλώς τους στόχους της κρατικής οργάνωσης και της δημόσιας τάξης αλλά αποτελούν, όπως άλλωστε έχει φανεί και από το προηγούμενο κεφάλαιο, αγαθό για τις εμπορικές επιχειρήσεις. Οι ασφαλιστικές εταιρίες διαπερνούν και τα δύο πεδία³⁰. Δύο ιδιαίτερα συνηθισμένες τεχνικές επιτήρησης είναι α) οι κάμερες και τα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης, και β) η αποθήκευση βιομετρικών και γενετικών δεδομένων. Η πρώτη τεχνική αφορά την **ορατότητα** των συμπεριφορών και των κινήσεων, η δεύτερη την **ταυτοποίηση** και την **πρόγνωση** συμπεριφορών και ασθενειών. Η χρήση, ωστόσο, αυτών των δεδομένων είναι εφικτή μόνο χάρη στην υπολογιστική ισχύ των υπολογιστών νέας τεχνολογίας. Επίσης, είναι πλέον δυνατή (αν και όχι πάντα εύκολη) η ενοποίηση των πληροφοριών από διαφορετικές βάσεις δεδομένων. Τα ίδια δεδομένα μπορούν άλλωστε να χρησιμοποιούνται για πολύ διαφορετικούς σκοπούς, π.χ. εξατομικευμένα διαφημιστικά προγράμματα και εύρεση υπόπτων στα αεροδρόμια³¹.

Η επιτήρηση αποτελεί βασικό μέσο διακυβέρνησης και τρόπο οργάνωσης των κοινωνικών σχέσεων μέσω της δημιουργίας κοινωνικών κατηγοριών. Η δημιουργία «κατηγοριών» εμπεριέχει επιλογές που *έχουν ήδη γίνει* μέσα στο κοινωνικό εργοστάσιο λόγω της κυριαρχίας της καπιταλιστικής σχέσης και με τη σειρά τους παίζουν ένα ρόλο στον τρόπο με τον οποίο εμφανίζεται θεαματικά αυτή η κυριαρχία, ορίζοντας ποιος πρέπει να ενσωματώνεται ή να αποκλείεται. Οι νέες τεχνολογίες πληροφορικής

30. Άλλωστε υπάρχει μεγάλη αλληλεπίδραση μεταξύ των ασφαλιστικών εταιριών και της αστυνομίας. Π.χ. η ανάλυση κινδύνων και τα μοντέλα κατηγοριοποίησης που χρησιμοποιούν οι ασφαλιστικές εταιρίες έχουν επηρεάσει και τον τρόπο που λειτουργεί η αστυνομία. Βλ. Ericson R.V. and Haggerty K., *Policing the Risk Society*, Toronto: University of Toronto Press, 1997.

31. Πρέπει να τονίσουμε ότι η επιτήρηση δεν εφαρμόζεται με τον οργουελικό, ολοκληρωτικό τρόπο του «1984». Δεν υπάρχει μία κεντρική αρχή αλλά πληθώρα διακριτών τοπικών συστημάτων. Άλλωστε το φιλελεύθερο δυτικό μοντέλο καπιταλιστικής ανάπτυξης επικράτησε του σταλινικού... Η οργάνωση της επιτήρησης δεν είναι κάθετη αλλά οριζόντια.

και τηλεπικοινωνιών παρέχοντας μηχανισμούς συνεχούς επιτήρησης, ενίσχυσης και αναπαραγωγής των διαχωρισμών μέσω της κατηγοριοποίησης αποτελούν μια «μικροφυσική της εξουσίας» πάνω στην ανθρώπινη συνείδηση με την εσωτερίκευση των κοινωνικών νορμών και του ελέγχου.

Η εκρηκτική ανάπτυξη των συστημάτων βιντεοσκόπησης κλειστού κυκλώματος

Ηδη από τη δεκαετία του 1840 είχαν αναγνωριστεί οι δυνατότητες που παρείχε η φωτογραφική τεχνολογία για την καταγραφή και τον έλεγχο των «επικίνδυνων τάξεων». Συγκεκριμένα, η φωτογράφιση των φυλακισμένων χρησιμοποιήθηκε για την αποτροπή αποδράσεων και την τεκμηρίωση πιθανών υποτροπών για πρώτη φορά στην Αγγλία και τη Γαλλία στα μέσα της δεκαετίας του 1850. Η ιστορία επαναλαμβάνεται με παρόμοιο τρόπο στην περίπτωση της τηλεόρασης. Οι δύο πρώτες κάμερες χρησιμοποιήθηκαν στη Βρετανία ήδη το 1960 από τις αστυνομικές αρχές για την ανάπτυξη των δυνάμεών τους κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων.

Η πρώτη ευρεία εφαρμογή συστημάτων τηλεόρασης κλειστού κυκλώματος έγινε πάλι στη Βρετανία -μια από τις πρωτοπόρες χώρες στον τομέα αυτόν- τη δεκαετία του '60 σε ιδιωτικούς χώρους (καταστήματα λιανικής πώλησης κυρίως) ενάντια στις μικροκλοπές. Την επόμενη δεκαετία ακολούθησαν οι πρώτες εφαρμογές συστημάτων κλειστού κυκλώματος σε δημόσιους χώρους, κάτι που ήταν όμως περιορισμένο στις αποβάθρες του μετρό και στα γήπεδα για την επιτήρηση των χούλιγκαν. Το πρώτο σύστημα βιντεοπαρακολούθησης ανοιχτού χώρου μεγάλης κλίμακας εγκαταστάθηκε το 1985 στο Bournemouth, μια μικρή αγγλική πόλη, λόγω της διεξαγωγής του συνεδρίου του Συντηρητικού κόμματος που την προηγούμενη χρονιά είχε δεχθεί επίθεση από τον IRA³². Από τη δεκαετία του '70 μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του '90 οι κάμερες αυξάνονταν με σταθερό ρυθμό στα μέσα μαζικής μεταφοράς και τα καταστήματα λιανικής ενώ αντίθετα συστήματα επιτήρησης δρόμων λειτουργούσαν το 1991 μόλις σε 10 πόλεις.

Σημείο καμπής για την εφαρμογή συστημάτων μεγάλης κλίμακας στις πόλεις στάθηκε η τυχαία κινηματογράφιση του φόνου ενός νηπίου από 2 δεκάχρονα παιδιά σε ένα εμπορικό κέντρο το 1993. Το στιγμιότυπο καταγράφηκε από μια κάμερα παρακολούθησης του εμπορικού κέντρου και, παρότι η καταγραφή του δε βοήθησε στην αποτροπή του εγκλήματος, συνέβαλε στη δημιουργία ενός κλίματος ηθικού πανικού.

32. Στην επίθεση αυτή έχασαν τη ζωή τους 5 άνθρωποι· η Θάτσερ δεν έπαθε δυστυχώς τίποτα.

Μέσα στα επόμενα δέκα χρόνια το βρετανικό κράτος δαπάνησε ένα τεράστιο ποσό (περίπου 250 εκατομμύρια λίρες) για τη χρηματοδότηση της έρευνας και της εφαρμογής των συστημάτων βιντεοσκόπησης, κάτι που είχε ως αποτέλεσμα τη ραγδαία επέκτασή τους³³. Σήμερα υπολογίζεται ότι σε μια πόλη της Αγγλίας ένα άτομο καταγράφεται ημερησίως κατά μέσο όρο από 300 περίπου κάμερες που ανήκουν σε 30 διαφορετικά κλειστά κυκλώματα. Ο συνολικός αριθμός των εγκατεστημένων καμερών ανέρχεται σε περίπου 4,2 εκατομμύρια, πράγμα που σημαίνει ότι αντιστοιχεί μία κάμερα σε κάθε 14 άτομα.

Σύμφωνα με συγκριτική μελέτη που πραγματοποιήθηκε σε 6 ευρωπαϊκές πρωτεύουσες (Λονδίνο, Όσλο, Κοπεγχάγη, Βουδαπέστη, Βερολίνο, Βιέννη) στα πλαίσια του ευρωπαϊκού ερευνητικού προγράμματος UrbanEye³⁴ το 2004, το 29%, κατά μέσο όρο, των δημόσιων κλειστών χώρων (καταστήματα, τράπεζες, εστιατόρια, μπαρ, σταθμοί συγκοινωνιών, ξενοδοχεία, κλπ) επιτηρείται μέσω συστημάτων κλειστού κυκλώματος. Η εικόνα αυτή ανατρέπεται όσον αφορά τα συστήματα παρακολούθησης ανοιχτών χώρων· ενώ στη Βρετανία είναι εγκατεστημένες 40.000 περίπου κάμερες που επιτηρούν δρόμους και πλατείες, στις υπόλοιπες χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα υπάρχουν μόλις 1.000. Ωστόσο, η κατάσταση αυτή αλλάζει με ταχείς ρυθμούς καθώς στις περισσότερες χώρες υπάρχει σχεδιασμός για την επέκτασή τους.

Η κατάσταση είναι παρόμοια και στον υπόλοιπο κόσμο. Στις ΗΠΑ το 75% των επιχειρήσεων ήδη το 1996 χρησιμοποιούσαν συστήματα επιτήρησης κλειστού κυκλώματος. Τα συστήματα ανοιχτών χώρων αναπτύχθηκαν κυρίως μετά την 11η Σεπτεμβρίου καθώς, σύμφωνα με την πρώτη εθνική έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 1997, μόλις 13 αστυνομικές διευθύνσεις σε όλη τη χώρα χρησιμοποιούσαν συστήματα επιτήρησης ανοιχτών χώρων. Στην πραγματικότητα, η 11η Σεπτεμβρίου έπαιξε ρόλο επιτάχυνσης μιας διαδικασίας που είχε ήδη ξεκινήσει εφόσον το 2001 τέτοια συστήματα είχαν εγκατασταθεί κιάλας σε 25 πόλεις. Στις ΗΠΑ έμφαση δίνεται στην επιτήρηση των εμπορικών και επιχειρηματικών αστικών κέντρων που «μαστιζονται από το έγκλημα», τον έλεγχο των «επικίνδυνων και εγκληματικών στοιχείων» στις περιοχές δημόσιας στέγας, την επιτήρηση των δημόσιων πάρκων, τον έλεγχο της κυκλοφορίας και τη σύλληψη των παραβατών του κ.ο.κ.³⁵ Συστήματα κλειστού κυκλώματος χρησιμοποιούνται

33. Σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημάνουμε ότι οι Εργατικοί εξελέγησαν το 1997 έχοντας ως κεντρικό σύνθημά τους τον περιορισμό των δημόσιων δαπανών. Φαίνεται ότι αυτό αφορούσε μόνο τις δαπάνες για το κοινωνικό κράτος...

34. Hempel L. and Topfer E., *UrbanEye: Inception Report to the European Commission*, 5th Framework Programme, Technical University of Berlin, 2002.

35. «Τα συστήματα παρακολούθησης κλειστού κυκλώματος αποτελούν κομμάτι μιας ευρύτερης προσπάθειας αναζωογόνησης των αστικών κέντρων μιμούμενα τα μέτρα ασφαλείας των εμπορικών κέντρων. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επιτήρηση και τη ρύθμιση της συμπεριφοράς μιας όλο και πιο ορατής υπο-τάξης που σε μεγάλο βαθμό δημιουργείται από την κυβερνητική πολιτική». Norris, McCahill and Wood, *The Growth of CCTV: a global perspective on the international diffusion of video surveillance in publicly accessible space*. *Surveillance and Society* 2(2/3), 2004. Οι σύγχρονοι σοσιαλδημοκράτες κοινωνιολόγοι έχουν εισάγει αυτήν την παράξενη κατηγορία της «υπο-τάξης» (underclass) αναφερόμενοι στην πραγματικότητα στα πιο υποτιμημένα και πλεονάζοντα κομμάτια του προλεταριάτου που συνήθως εργάζονται σε προσωρινές θέσεις εργασίας ή για το μαύρο κεφάλαιο (ναρκωτικά, πορνεία, κλπ.)

επίσης ευρέως στα σχολεία για την επιτήρηση των κινήσεων των μαθητών και τον εντοπισμό παράνομων δραστηριοτήτων.

Στην Ελλάδα τα συστήματα βιντεοεπιτήρησης ήταν, μέχρι πρόσφατα, περιορισμένα στα μεγάλα εμπορικά καταστήματα, τις τράπεζες και σε διάφορα κτίρια κρατικών οργανισμών. Αυτή η κατάσταση άλλαξε άρδην, τα τελευταία χρόνια, με την αφορμή της διοργάνωσης των ολυμπιακών αγώνων της Αθήνας. Οι δαπάνες για την ασφάλεια των αγώνων ανήλθαν σε 1,2 δις ευρώ, το μεγαλύτερο ποσό που έχει δαπανηθεί σε ολόκληρη την ιστορία των αγώνων, ποσό τριπλάσιο από αυτό που δαπανήθηκε στους αγώνες του Σίδνεϊ. Από αυτό το ποσό, τα 260 εκ. ευρώ δαπανήθηκαν για την προμήθεια των συστημάτων C4I³⁶.

«Τα συστήματα C4I είναι σύγχρονα τεχνολογικά μέσα επικοινωνιών, πληροφορικής και φυσικής Ασφάλειας, τα οποία με πλήρως εξασφαλισμένη διαλειτουργικότητα παρέχουν πληροφόρηση (εικόνα, ήχο, δεδομένα) στους εξουσιοδοτημένους Διοικητές Ασφαλείας προκειμένου να έχουν επίγνωση της κατάστασης σε πραγματικό χρόνο και να διευκολύνονται στη λήψη αποφάσεων. Πιο αναλυτικά τα συστήματα C4I περιλαμβάνουν:

- Εξειδικευμένα Συστήματα Ασφάλειας
- Συστήματα Φυσικής Ασφάλειας
- Ψηφιακό Συγκαναλικό Ραδιοδίκτυο Επικοινωνιών
- Κατασκευή / Εξοπλισμό Επιχειρησιακών Κέντρων
- Συστήματα / Προγράμματα Πληροφορικής»³⁷

Στα πλαίσια του C4I εγκαταστάθηκαν 1350 περίπου κάμερες σε όλη την Αττική. Από αυτές, οι 342 εγκαταστάθηκαν σε διάφορα σημεία στους δρόμους της Αττικής (82 έχουν ήδη καταστραφεί από διάφορους εργάτες του αρνητικού) ενώ οι υπόλοιπες 1013 τοποθετήθηκαν στις ολυμπιακές εγκαταστάσεις. Οι κάμερες αυτές, μαζί με επιπλέον 283 που έχουν εγκατασταθεί από το ΥΠΕΧΩΔΕ, μπορούν να μεταφέρουν εικόνα, ήχο, βίντεο και σήματα συναγερμού στο Θάλαμο Επιχειρήσεων Παρακολούθησης και Ελέγχου Κυκλοφορίας Οχημάτων (ΘΕΠΕΚ) που βρίσκεται στη Δ/ση Τροχαίας Αττικής. Το οπτικοακουστικό υλικό και τα δεδομένα συναγερμών αποθηκεύονται για μέγιστο διάστημα 7 ημερών οπότε επικαλύπτονται από τις νέες λήψεις.

Μετά το τέλος των ολυμπιακών αγώνων και ύστερα από διαμαρτυρίες (που δεν ξεπέρασαν φυσικά τη δημοκρατική γλώσσα των δικαιωμάτων) η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων επέτρεψε τη συνέχιση της λειτουργίας των καμερών που είναι εγκατεστημένες στους δρόμους για λόγους, υποτίθεται, διαχείρισης και επίβλεψης της

36. Για τα επιδόματα των μπάτσων δαπανήθηκαν 140 εκ. ευρώ...

37. Δημοσίευση στο διαδικτυακό τόπο του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης <http://www.mopo.gr/main/Section.jsp?SectionID=10979>

κυκλοφορίας, απαγορεύοντας τη χρήση τους για τη διαπίστωση αξιόποινων πράξεων ή για την επιτήρηση διαδηλώσεων και άλλων μαζικών εκδηλώσεων. Είναι βέβαια προφανές ότι σε «καταστάσεις έκτακτης ανάγκης» (όπως άλλωστε συνέβη στην περίπτωση της κατάληψης του λεωφορείου του ΚΤΕΛ στη Λ. Μαραθώνος) αυτό δεν πρόκειται να σταματήσει τη χρήση τους³⁸.

Στην Κίνα σχεδιάζεται ένα τεράστιο συγκεντρωτικό ψηφιακό σύστημα επιτήρησης που έχει ονομαστεί από τις αρχές «Χρυσή Ασπίδα». Το σύστημα αυτό στοχεύει στη διασύνδεση των τοπικών, περιφερειακών και εθνικών αρχών ασφαλείας δίνοντας έμφαση στην επιτήρηση δημόσιων χώρων και χώρων όπου «δεν επικρατεί η τάξη». Ενδεικτικό είναι ότι μέχρι το 2010 σχεδιάζεται να εγκατασταθούν περισσότερες από 200.000 κάμερες μόνο στη Σαγκάη. Ταυτόχρονα, η προετοιμασία για μια «ασφαλή» διοργάνωση των ολυμπιακών αγώνων του 2008 προσφέρει, όπως και στην Αθήνα, το πρόσχημα γι' αυτήν την τεράστια επιχείρηση επιτήρησης. Οι κινέζικες αρχές προσκάλεσαν στις αρχές του 2005 τον Βουλγαράκη στα πλαίσια της μεταφοράς τεχνογνωσίας και εμπειρίας από τους αγώνες της Αθήνας. Οι συναντήσεις αυτές επαναλήφθηκαν τον Απρίλιο, οπότε μετέβησαν στο Πεκίνο οι υπεύθυνοι ασφαλείας των Ολυμπιακών Αγώνων Β. Κωνσταντινίδης, Σ. Τσενές και Κ. Κασαπάκης³⁹.

Στο Ιράν υπάρχει ένα κεντρικό σύστημα βιντεοεπιτήρησης στην Τεχεράνη. Κάθε αστυνομικό τμήμα είναι υπεύθυνο για την παρακολούθηση των καμερών που του αντιστοιχούν (6 ή περισσότερες) ενώ από τον κεντρικό έλεγχο είναι δυνατό να ληφθεί εικόνα από οποιοδήποτε σημείο. Σε διάφορες φάσεις ανάπτυξης των συστημάτων τους βρίσκονται και πολλές άλλες χώρες, όπως π.χ. το Ισραήλ, η Ρωσία, η Ινδία, το Πακιστάν. Ειδικά στη Ρωσία υπάρχει εκτεταμένη εφαρμογή της βιντεοεπιτήρησης στους σταθμούς και τους συρμούς του σιδηρόδρομου ενώ μετά το μακελειό της Οσετίας διατέθηκαν 1 δις δολάρια για την ασφάλεια των σχολείων.

Φάσεις ανάπτυξης των συστημάτων κλειστού κυκλώματος

Όπως είδαμε, τα συστήματα βιντεοεπιτήρησης αναπτύχθηκαν αρχικά στον ιδιωτικό τομέα και σταδιακά επεκτάθηκαν στους δημόσιους ανοιχτούς χώρους. Η βασική ιδεολογία που στηρίζει την εγκατάσταση αυτού του πλέγματος επιτήρησης περιστρέφεται γύρω από τις έννοιες της «διαχείρισης κινδύνων», της «πρόληψης και αποτροπής επικίνδυνων καταστάσεων» (που θεωρούνται δεδομένες στο κοινωνικό πλαίσιο του νεοφιλελευθερισμού). Οι Norris, McCahill και Wood διακρίνουν τέσσερις βασικές φάσεις στην ανάπτυξη των συστημάτων επιτήρησης κλειστού κυκλώματος:

38. Οι υπόλοιπες 1013 κάμερες που ήταν τοποθετημένες στις ολυμπιακές εγκαταστάσεις μεταφέρθηκαν σε αποθήκες της ΕΛ.ΑΣ. στην Αμυγδαλέζα μέχρι να ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός για την επανατοποθέτησή τους στους δρόμους της πόλης, για την επίβλεψη της κυκλοφορίας, φυσικά...

39. Όπως αναφέρεται στο αγγλόφωνο περιοδικό *Beijing Review*. Στο ίδιο άρθρο αναφέρεται ότι το κόστος της

1. Διάχυση στον ιδιωτικό τομέα με στόχο την αποτροπή μικροκλοπών και απάτης (τόσο από πελάτες όσο και από εργαζόμενους). Η τεχνολογία στη φάση αυτή δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη: τα τρία τέταρτα (3/4) των επιχειρήσεων χρησιμοποιούν σταθερές κάμερες. Έπειτα δεν υπάρχει αφοσιωμένο προσωπικό για να παρακολουθεί τις κάμερες. Μόλις το 3% των συστημάτων αναμεταδίδουν εικόνα στην αστυνομία ή χρησιμοποιούν τεχνολογία αυτόματης αναγνώρισης προσώπων / ανίχνευσης παραβάσεων.

2. Επέκταση στις δημόσιες υποδομές όπως μεταφορικά μέσα, σχολεία, κρατικά κτίρια, τόποι συμβολικής σημασίας. Τα τεχνολογικά μέσα είναι απλά και συνήθως δεν υπάρχει αφοσιωμένο προσωπικό.

3. Περιορισμένη επέκταση στους ανοιχτούς δημόσιους χώρους (αστικά επιχειρηματικά κέντρα, πάρκα, πλατείες). Η χρηματοδότηση προέρχεται από το κράτος και τα προγράμματα επιτήρησης συνήθως επικεντρώνονται σε ειδικά «προβλήματα» σε χώρους επιχειρηματικής δραστηριότητας ή διασκέδασης. Η τεχνολογική και οργανωτική δομή τους ποικίλλει.

4. *Πανταχού παρουσία*. Πρόκειται για την τελευταία φάση ανάπτυξης που δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί. Υπάρχει η τάση προς πολύ μεγαλύτερα συστήματα που θα καλύπτουν μεγάλο μέρος της επιφάνειας της πόλης (π.χ. το Λονδίνο καλύπτεται κατά 40%). Τα συστήματα αυτά επιδιώκουν να ενσωματώσουν προγενέστερα τοπικά ιδιωτικά και δημόσια συστήματα. Παρέχουν λειτουργίες ελέγχου της κυκλοφορίας των οχημάτων, ελέγχου της εισόδου σε κτίρια, αναγνώρισης προσώπων ή πινακίδων κυκλοφορίας μέσω διασυνδεδεμένων βάσεων δεδομένων. Το πιο τρανταχτό παράδειγμα είναι αυτό της πρωτεύουσας των ΗΠΑ, της Ουάσιγκτον. Εκεί είναι εγκατεστημένες κάμερες με δυνατότητες καταγραφής κατά τη διάρκεια της νύχτας, ανάγνωσης κειμένου από απόσταση εκατοντάδων μέτρων, παρακολούθησης του εσωτερικού κτιρίων και, σύμφωνα με τους διαχειριστές του, παρέχονται απεριόριστες δυνατότητες διασύνδεσης με εξωτερικά συστήματα. Ένα άλλο παράδειγμα είναι αυτό του Leeds της Αγγλίας, όπου γίνεται αναγνώριση οποιουδήποτε αυτοκινήτου μπαίνει ή βγαίνει από την πόλη.

Η συμβολή της ιδεολογίας της ασφάλειας στο μετασχηματισμό των ταξικών σχέσεων

Η ανάπτυξη των συστημάτων κλειστού κυκλώματος είναι ενταγμένη στο ευρύτερο πλαίσιο της αστυνόμευσης των παραβατικών συμπεριφορών που προέκυψαν ως αποτέλεσμα της καπιταλιστικής απορρύθμισης και της βίαιης αποσύνθεσης του πλανητικού προλεταριάτου. Στο προηγούμενο τεύχος δείξαμε πως η δημιουργία του ποινικού κράτους σχετίζεται με την **ποινική διαχείριση της κοινωνικής ανασφάλειας** και τη γενικευμένη προσπάθεια δαιμονοποίησης ολόκληρων κομματιών της εργατικής τάξης⁴⁰. Αυτό, άλλωστε, επιβεβαιώνεται και από τη μελέτη UrbanEye που διεξήχθη για

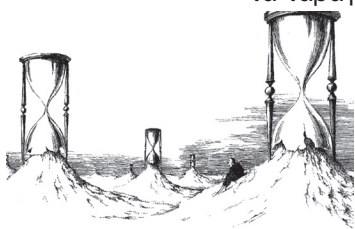
ασφάλειας των αγώνων του 2004 ήταν υπερβολικά υψηλό εξαιτίας γεωγραφικών και άλλων λόγων. Οι κινέζικες αρχές ελπίζουν να το περιορίσουν στα 300 εκ. δολάρια. <http://www.bjreview.com.cn/En-2005/05-19-e/china-1.htm>
40. Η νεοφιλελεύθερη πολιτική είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του άμεσου και του έμμεσου μισθού, την αύξηση της ανεργίας και της ανασφάλειας, την εξαθλίωση των πιο αδύναμων κομματιών της εργατικής τάξης. Οι

λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁴¹. Σύμφωνα με αυτή τη μελέτη, η ανάπτυξη των συστημάτων κλειστού κυκλώματος είναι μεγαλύτερη στην Ουγγαρία και τη Βρετανία, στις οποίες τις τελευταίες δεκαετίες έχουν εφαρμοστεί ακραίες νεοφιλελεύθερες πολιτικές. Το ίδιο παρατηρείται στην Κίνα, όπου εφαρμόζεται ένα ριζικό πρόγραμμα οικονομικής φιλελευθεροποίησης και στη Νότιο Αφρική, όπου μετά την κατάρρευση του καθεστώτος του απαρτχάιντ έχει εφαρμοστεί σκληρό πρόγραμμα οικονομικής αναδιάρθρωσης. Αντίθετα, σε χώρες όπου η εφαρμογή νεοφιλελεύθερων πολιτικών έχει καθυστερήσει, όπως η Γερμανία ή η Νορβηγία, η ανάπτυξη των συστημάτων κλειστού κυκλώματος είναι περιορισμένη.

Η σφιχτή δημοσιονομική πολιτική που δήθεν χαρακτηρίζει τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές από ό,τι φαίνεται αφορά μόνο τις κοινωνικές δαπάνες. Ιδίως μετά την 11η Σεπτεμβρίου έχει παρατηρηθεί μια εκρηκτική αύξηση των δαπανών που αφορούν την ασφάλεια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι ΗΠΑ όπου το 2004 οι δαπάνες για την ασφάλεια ξεπέρασαν τα 30 δις δολάρια.

Στο τέλος της δεκαετίας του '90 ο νεοφιλελευθερισμός φαινόταν να έχει εισέλθει σε μια σοβαρή κρίση. Τα κέρδη των εταιρειών στις ΗΠΑ συνεχώς έπεφταν κατά την τριετία 1997-2000 εν μέρει εξαιτίας της αύξησης των πραγματικών μισθών στη «νέα οικονομία» και κυρίως εξαιτίας της μείωσης της παραγωγικότητας που οφείλεται στην ελαστικοποίηση και προσωρινότητα της εργασίας και τη φυγή των κεφαλαίων από την παραγωγή προς αναζήτηση εύκολου κέρδους στα χρηματιστήρια. (Η αρχική μαζική φυγή κεφαλαίων από την ανεπαρκώς αξιοποιούμενη βιομηχανική βάση τους στη Δύση τη δεκαετία του '70 αποσκοπούσε στην αντιμετώπιση της εργατικής ισχύος αλλά από τότε, και παρά τη σχετική ειρήνευση που πέτυχε το κεφάλαιο στο πεδίο της παραγωγής, ο κύριος όγκος του κεφαλαίου στη Δύση διατηρείται στη μορφή του χρήματος). Οι μέρες απεργίας αυξήθηκαν το 2000 στις ΗΠΑ σε βαθμό που δεν είχε παρατηρηθεί ξανά μετά τα ταραγμένα χρόνια των αρχών της δεκαετίας του '70. Ταυτόχρονα, η κρίση άρχισε να εκδηλώνεται και στο ιδεολογικό πεδίο με την εμφάνιση του «κινήματος ενάντια στην παγκοσμιοποίηση» που εξέφραζε ένα σοσιαλδημοκρατικό λόγο. Ο «πόλεμος ενάντια στην τρομοκρατία» αποτέλεσε την, επιτυχή δυστυχώς, προσπάθεια της κυβέρνησης Μπους (και της φράξιας του κεφαλαίου που εκπροσωπεί) ν' αντιστρέψει την κρίση αυτή.

υποτιμημένοι προλετάριοι αντέδρασαν βίαια στη βίαιη απαξίωσή τους και, αποτυγχάνοντας να ανασυγκροτήσουν την εργατική κοινότητα, έστρεψαν κυρίως αυτή τη βία ο ένας προς τον άλλον. Πατώντας στις συγκρούσεις εντός της εργατικής τάξης, το κράτος και οι ιδεολόγοι του ανέπτυξαν ένα ποινικό και ιδεολογικό οπλοστάσιο που είχε ως στόχο την ποινική διαχείριση της κοινωνικής ανασφάλειας μέσω της δαίμονοποίησης συγκεκριμένων κοινωνικών κατηγοριών (μετανάστες, τοξικομανείς, μειονότητες, και τελευταία μουσουλμάνοι), δηλαδή της εγκληματοποίησης των πλεοναζόντων, πιο υποτιμημένων και λιγότερο προσαρμόσιμων προλεταρίων. Από την άλλη μεριά τα πιο «ενσωματωμένα» κομμάτια της εργατικής τάξης, εξαιτίας των διαχωρισμών και της ανυπαρξίας ενός ενοποιητικού ταξικού κινήματος, υπό τον καλλιεργημένο φόβο μιας υποτιθέμενης έκρηξης της εγκληματικότητας σε συνδυασμό με τη γενικότερη εργασιακή ανασφάλεια, έδειξαν μεγαλύτερη ευκολία συναίνεσης και ορισμένες φορές μάλιστα απαίτησαν από το κράτος την όξυνση της επιτήρησης και της αστυνόμευσης, της τάξης και της ασφάλειας.

41. UrbanEye, *On the Threshold to Urban Panopticon? Analysing the Employment of CCTV in European Cities and Assessing its Social and Political Impacts* -Final Report to the European Union, Technical University of Berlin, 2004.

Οι δαπάνες για την ασφάλεια αποτελούν το «new deal» της κυβέρνησης Μπους, προσφέροντας σε ένα σημαντικό κομμάτι της εργατικής τάξης των ΗΠΑ μια κάποια εξασφάλιση μισθού σε μια περίοδο που οποιαδήποτε θέση εργασίας έχει γίνει επισφαλής. Μέσω των δαπανών αυτών δημιουργούνται πολλές νέες θέσεις εργασίας στον παραδοσιακό στρατιωτικό τομέα και στις νέες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της «ασφάλειας» (πρόκειται για μια μορφή στρατιωτικού κεύνσιανισμού, δηλαδή χρήση κρατικών πόρων για την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας σε μια περίοδο πτώσης των ιδιωτικών επενδύσεων και κερδών)⁴². Ταυτόχρονα, οι δαπάνες αυτές δεν κατευθύνονται στο δημόσιο τομέα, όπου το ποσοστό συμμετοχής στα συνδικάτα είναι υψηλό, αλλά σε ιδιωτικές επιχειρήσεις που απασχολούν μη-συνδικαλισμένους εργάτες. Κατ' αυτόν τον τρόπο όχι μόνο δεν ενισχύεται η εξασφάλιση της εργασίας των δημοσίων υπαλλήλων αλλά αντιθέτως αυτή η μορφή στρατιωτικού κεύνσιανισμού ευθυγραμμίζεται με τη νεοφιλελεύθερη επιταγή της υπονόμευσης της εξασφάλισης της εργασίας και της εργατικής ισχύος εν γένει. Ωστόσο, ένα επίλεκτο κομμάτι της αμερικάνικης εργατικής τάξης (όχι απαραίτητα λευκοί ή άνδρες, αλλά σίγουρα αμερικάνοι **πολίτες**) καβατζώνει ένα σχετικά εξασφαλισμένο μέλλον, εν μέσω γενικευμένης ανασφάλειας, δουλεύοντας στις ΗΠΑ και στο Ιράκ σε αμερικάνικες εταιρείες οι οποίες πληρούν τα κριτήρια «εθνικής ασφάλειας» και, ως εκ τούτου, αναλαμβάνουν κατ' αποκλειστικότητα τις κρατικές προμήθειες. Από την άλλη μεριά οι μετανάστες εργάτες -εξ αντικειμένου αποκλεισμένοι από τις νέες θέσεις εργασίας στον τομέα της ασφάλειας- ζουν υπό τη διαρκή απειλή να χαρακτηριστούν «τρομοκράτες», λόγω και των πιθανών πολιτικών διασυνδέσεών τους με το εξωτερικό, στην περίπτωση που οι απαιτήσεις και οι αγώνες τους ξεπεράσουν τα όρια που θέτουν τα επιχειρηματικά κέρδη⁴³.

Φαίνεται λοιπόν ότι η «ασφάλεια» μπορεί κάλλιστα να αποτελεί αφορμή για την περιστολή των εργατικών δικαιωμάτων και νέο πεδίο συσσώρευσης για το κεφάλαιο, αν και, όπως είπαμε στο προηγούμενο τεύχος, αμφιβάλλουμε αν μπορεί να συμβάλλει στην προώθηση ενός νέου **καθεστώτος** συσσώρευσης.

Αξιοσημείωτο είναι ότι τα συστήματα κλειστού κυκλώματος δεν έχει αποδειχθεί μέχρι τώρα ότι όντως συμβάλλουν στη μείωση της εγκληματικότητας⁴⁴. Περισσότερο έχουν μια θεαματική-συμβολική αξία μέσα στην προσπάθεια εμπέδωσης των κοινωνικών διαχωρισμών, της δαιμονοποίησης των πιο αδύναμων προλετάρων και της πραγμάτωσης της συνεχούς επιτήρησης, που κάνει τον καθένα να νοιώθει φοβισμένος και παράνομος. Μπορεί ν' ακουστεί σαν ανέκδοτο, αλλά η επέκταση των τεχνικών επιτήρησης έχει

42. Δεν είναι τυχαίο ότι πολλές από τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της «ασφάλειας» ανήκουν στον κλάδο της «νέας οικονομίας» που αντιμετώπιζε σοβαρή κρίση το 2000. Οι νέες μορφές επιτήρησης, κατά κανόνα, απαιτούν τη χρήση των νέων τεχνολογιών της πληροφορικής.

43. Για μια ενδελεχή ανάλυση των ζητημάτων αυτών, βλ. George Caffentzis, *Is Truth Enough? The Bush Administration's Lies and the Anti-War Movement's Truths*, 2004 και, του ίδιου, *The War on Terrorism and the US Working Class*, 2005.

44. Norris, McCahill and Wood (2004), όπ.π. Σύμφωνα με αυτό το άρθρο, τα στοιχεία είναι αντιφατικά όσον αφορά τις πόλεις όπου έχουν εγκατασταθεί συστήματα κλειστού κυκλώματος. Αλλού παρατηρείται μείωση των εγκλημάτων και αύξηση των εξιχνιασμένων υποθέσεων και αλλού το ακριβώς αντίθετο.

ήδη οδηγήσει σε κρίση το τραπεζικό σύστημα στην Αμερική. Σύμφωνα με τους νέους «αντιτρομοκρατικούς» νόμους, οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να ελέγχουν τους λογαριασμούς των πελατών τους και να συνεργάζονται με την κυβέρνηση σε ζητήματα που αφορούν ξέπλυμα χρήματος ή χρηματοδότηση «τρομοκρατών». Για να μη χάσουν τους πελάτες τους οι τράπεζες δεν ακολουθούν τους «αντιτρομοκρατικούς» πολιτικαντισμούς της κυβέρνησης και έτσι βρέθηκαν σε ορισμένες περιπτώσεις να πληρώνουν υπέρογκα πρόστιμα. Όλος αυτός ο στρατός αναλυτών, προγραμματιστών, λογιστών, δικηγόρων, κλητήρων, μπάτσων και σεκιουριτάδων που επιτηρεί τους επιτηρητές για να κάνουν σωστά τη δουλειά τους δημιουργεί ένα αδιέξοδο αυτοαναπαραγόμενο σύστημα ελέγχου. Ίσως αποδειχτεί σωστό αυτό που λέει ο Ντεμπόρ: *«Με βάση τις παραπάνω συνθήκες άσκησης του, μπορούμε να μιλήσουμε για μια τάση φθίνουσας αποδοτικότητας του ελέγχου, στο μέτρο που προσεγγίζει την ολότητα του κοινωνικού χώρου, και κατά συνέπεια αυξάνει το προσωπικό και τα μέσα του. Διότι στην περίπτωση αυτή κάθε μέσο προσβλέπει, κι επιδίδεται, στην μετατροπή του σε σκοπό. Η επιτήρηση αυτοεπιτηρείται και συνωμοτεί ενάντια στον εαυτό της»*⁴⁵.

Επιτήρηση χωρίς κάμερες και εθελοντισμός

Πέρα από τις νέες μορφές επιτήρησης που χρησιμοποιούν πληροφοριακά συστήματα και κάμερες, τα τελευταία 20-30 χρόνια εμφανίστηκε η λεγόμενη «κοινοτική αστυνόμευση» (community policing). Πρόκειται ουσιαστικά για προγράμματα εθελοντικής συμμετοχής των κατοίκων μιας περιοχής στην «πρόληψη» και καταστολή του εγκλήματος σε συνεργασία με την αστυνομία και τις τοπικές αρχές. Στη Βρετανία, η πρώτη ένωση εθελοντών σχηματίστηκε το 1982 από τους κατοίκους του Mollington, ενός χωριού της κομητείας Cheshire, με στόχο την αντιμετώπιση των διαρρήξεων⁴⁶. Η πρωτοβουλία αυτή πήρε μεγάλη δημοσιότητα χάρη στην υποτιθέμενη αποτελεσματικότητά της στη μείωση των διαρρήξεων και τα επόμενα χρόνια πλαισιώθηκε από το βρετανικό κράτος. Στη Βρετανία υπάρχουν σήμερα 165.000 ενώσεις εθελοντικής φύλαξης στις οποίες συμμετέχουν περίπου 3.000.000 νοικοκυριά! (Αν και το πιο πιθανό είναι οτι τα στοιχεία που δίνουν οι μπάτσοι αναφέρονται σε τυπική, γραπτή συμμετοχή, είναι εντούτοις εντυπωσιακά). Οι ενώσεις αυτές σχηματίζουν ένα δίκτυο που ονομάζεται National Neighbourhood Watch Association (NNWA) που είναι η μεγαλύτερη εθελοντική οργάνωση της Βρετανίας. Οι επίσημα διακηρυγμένοι στόχοι της οργάνωσης αυτής είναι η ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ της «τοπικής κοινότητας», της αστυνομίας και των τοπικών αρχών, η ενίσχυση των «κοινοτικών δεσμών», ο περιορισμός της εγκληματικότητας και της ανασφάλειας των πολιτών, η βελτίωση της «ποιότητας ζωής», η στήριξη των ηλικιωμένων και άλλων «ευπαθών ομάδων». Μέσα στις δραστηριότητές της συμπεριλαμβάνονται: η αντιμετώπιση «τοπικών προβλημάτων» όπως οι βανδαλισμοί, τα γκράφιτι και γενικότερα η «αντικοινωνική συμπεριφορά», η παροχή πληροφόρησης

45. Γκύ Ντεμπόρ, *Σχόλια πάνω στην Κοινωνία του Θεάματος*, Ελεύθερος Τύπος, 1988.

46. Στις ΗΠΑ τέτοιες πρωτοβουλίες είχαν ήδη παρθεί από τη δεκαετία του '70. Την ιδέα μετέφεραν στη Βρετανία το 1982 κάποιοι αξιωματικοί της αστυνομίας που είχαν επισκεφθεί το Σικάγο.

στην αστυνομία σχετικά με τα σημαντικότερα προβλήματα της γειτονιάς, η παροχή βοήθειας στην τοποθέτηση ασφαλέστερων κλειδαριών σε σπίτια όπου κατοικούν ηλικιωμένοι, η πίεση προς τις τοπικές αρχές προκειμένου να αυξηθεί ο φωτισμός των δρόμων. Η χρηματοδότηση της οργάνωσης αυτής προέρχεται από φιλανθρωπικούς οργανισμούς που συγκεντρώνουν χρήματα για «αγαθοεργίες» (charities), από χορηγίες επιχειρήσεων (π.χ. τη βρετανική ταχυδρομική υπηρεσία – Post Office) και σε μικρότερο βαθμό από το κράτος⁴⁷.

Θα ήταν λάθος να αντιμετωπίσει κανείς την εθελοντική «κοινοτική αστυνόμευση» ως μια προσπάθεια του κράτους και της αστυνομίας να στρατολογήσει απλώς χαφιέδες και ν' αναβιώσει αυταρχικές μεθόδους που αντιστοιχούν σε φασιστικές ή σταλινικές πρακτικές⁴⁸. Η ουσιώδης διαφορά βρίσκεται στην πρακτική και την ιδεολογία της δημοκρατικής συμμετοχής, της «προσφοράς προς την κοινότητα», της «ατομικής αυτονομίας και αυτοπραγμάτωσης» που χαρακτηρίζουν τις κινήσεις αυτές⁴⁹.

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι στη Βρετανία η πρώτη οργάνωση Neighbourhood Watch ιδρύθηκε μόλις ένα χρόνο μετά το σαρωτικό κύμα των εξεγέρσεων του '81. Εκείνη την εποχή η αριστερά πρόβαλλε το αφομοιωτικό αίτημα του «κοινοτικού ελέγχου της αστυνομίας» προσπαθώντας να δώσει μια απάντηση στην εξέγερση της βρετανικής νεολαίας. Το κράτος, όπως ήταν φυσικό, άδραξε την ευκαιρία και, μέσω της πρακτικής της εθελοντικής «κοινοτικής αστυνόμευσης», προχώρησε σε μια αφομοίωση της αφομοίωσης. Άλλωστε, τι άλλο νόημα θα μπορούσε να έχει ο προτεινόμενος «κοινοτικός έλεγχος της αστυνομίας» από το να κάνει αυτή καλύτερα -και δημοκρατικότερα- τη δουλειά της; Για να ερμηνευτεί πάντως το μέγεθος της επιτυχίας της «κοινοτικής αστυνόμευσης» στη Βρετανία, τις ΗΠΑ και αλλού θα πρέπει να εξεταστεί τόσο η **διάλυση των εργατικών κοινοτήτων** όσο και η **ανάπτυξη του κινήματος του εθελοντισμού** τα τελευταία 30 χρόνια, οι συγκρούσεις και οι συνθήκες που το καθόρισαν.

Οι εργατικές κοινότητες είχαν αρχίσει να αποδομούνται από τη σοσιαλδημοκρατία ήδη από τη δεκαετία του '50 μέσα από την καταστροφή της εργατικής γειτονιάς, τη δημογραφική αλλαγή που προκάλεσε η εισροή των μεταναστών, τη διαίρεση της εργατικής τάξης σε κλάδους, την ενσωμάτωση ή εξαφάνιση των αυτόνομων οργανώσεων των εργατών που προκάλεσε η διείσδυση του κράτους σε όλους τους τομείς της ζωής: στην εκπαίδευση, την υγεία, τη στέγαση, την ασφάλιση. Η διαδικασία αυτή συνάντησε αντιστάσεις και απόπειρες ανασύνθεσης που δεν μπόρεσαν όμως να ξεπεράσουν τους διαχωρισμούς μεταξύ τους και να δημιουργήσουν μια κοινότητα

47. Περισσότερες πληροφορίες μπορεί να βρει κανείς στα web sites: <http://www.neighbourhood-watch.net>, <http://www.crimereduction.gov.uk/neighbourhoodwatch>

48. Είναι προφανές βέβαια ότι η αστυνομία οποιασδήποτε χώρας στον κόσμο συνεχίζει όπως πάντα να διατηρεί δίκτυα πληροφοριοδοτών και ρουφιάνων.

49. Στα σταλινικά καθεστώτα, όπως αυτό της πρώην Α. Γερμανίας, ο διάχυτος κοινωνικός χαφιεδισμός ήταν πλαισιωμένος από τη λαϊκοδημοκρατική ιδεολογία της «υπηρεσίας προς το λαό και το σοσιαλισμό».

αγώνα, με αποτέλεσμα να αποτύχουν⁵⁰. Η νεοφιλελεύθερη πολιτική, ως απάντηση του κεφαλαίου στις απόπειρες αυτές, έδωσε τη χαριστική βολή τόσο στις εργατικές κοινότητες όσο και στην κουλτούρα που τις διέπνεε. Η κοινωνική απαξίωση της «ρουφιανιάς» ως αναπόσπαστο κομμάτι της εργατικής κουλτούρας χάθηκε μαζί με αυτή. Από την άλλη μεριά, η άνοδος της παρανοϊκής συμμορίτικης κουλτούρας, την οποία δημιούργησε η έξαρση του ατομικισμού και της μοναξιάς μέσα στα επόμενα χρόνια, ενέτεινε το αίσθημα της ανασφάλειας, καθώς δεν υπήρχαν πια εκείνοι οι κοινοτικοί δεσμοί που θα μπορούσαν να την αναχαιτίσουν.

Όταν ο εθελοντισμός -για να περάσουμε τώρα στην ιδεολογία που στηρίζει την «κοινωνική αστυνόμευση»- πρωτοεμφανίστηκε το 19ο αιώνα ήταν συνδεδεμένος με την προσπάθεια των φιλάνθρωπων αστών να αμβλύνουν τις επιπτώσεις που θα είχε μακροπρόθεσμα η προλεταριοποίηση για την αστική ιδιοκτησία και να αναμορφώσουν τον τρόπο ζωής και τις συνήθειες των εξαθλιωμένων κομματιών της εργατικής τάξης, επιδιώκοντας να επιβάλουν την «ηθική της εργασίας», «το σεβασμό στην ιδιοκτησία» και γενικότερα τις αξίες της αστικής κοινωνίας. Ο εθελοντισμός, εκείνη την εποχή, εμφορείτο από χριστιανικές ηθικές αξίες, όπως η αξία της ατομικής ιδιοκτησίας και της ατομικής επιτυχίας «με τον ιδρώτα του προσώπου σου»⁵¹. Η ανάπτυξη του εργατικού κινήματος περιόρισε μεν τη σημασία του αστικού φιλανθρωπικού εθελοντισμού αλλά δημιούργησε έναν πολιτικό-κομματικό εθελοντισμό μέσω της οργάνωσης λαϊκών συσσιτίων, γιορτών, θεατρικών εκδηλώσεων, βιβλιοθηκών, κλπ.⁵² Νέες μορφές εθελοντισμού και εθελοντικής εργασίας εμφανίζονται στις αρχές της δεκαετίας του '70 με πολύ διαφορετικό τρόπο, ως μέρος συνήθως της προσανατολισμένης στο «περιθωριακό» προλεταριάτο πολιτικής πρακτικής των μ-λ οργανώσεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι Μαύροι Πάνθηρες που οργάνωναν συσσίτια για τους μαύρους μαθητές και δημιούργησαν δομές δωρεάν ιατρικής περίθαλψης στη βάση της εθελοντικής προσφοράς. Ένα άλλο παράδειγμα είναι αυτό των γάλλων μαοϊκών της Secours Rouge (Κόκκινη Βοήθεια), μιας οργάνωσης που έδρασε στις αρχές της δεκαετίας του '70 παρέχοντας βοήθεια σε μια μεγάλη γκάμα «αναξιοπαθόντων», από πολιτικούς κρατούμενους έως χωρικούς αποκλεισμένους από το χιόνι και εγκατελειμμένους από την κυβέρνηση. Εγιναν γνωστοί όταν μοίρασαν χαβιάρι στους μετανάστες των παραγκουπόλεων γύρω από το Παρίσι. Κοινή συνισταμένη και στις δύο περιπτώσεις είναι η ιδεολογία που εκφράζεται στο σύνθημα: «να υπηρετούμε το λαό» (serve the people). Μιλάμε, ωστόσο, ακόμη για πρακτικές που εντάσσονται στον πολιτικό σχεδιασμό οργανώσεων που επιδιώκουν να πλαισιώσουν το «μη-ενσωματωμένο» (π.χ. εκτός κρατικής ασφάλισης ή χαμηλόμισθο) προλεταριάτο, το οποίο αντιπαραθέτουν

50. Βλ. «Κοινωνική αποξένωση και πολιτική σκηνοθεσία της “ασφάλειας”», *Τα Παιδιά της Γαλαρίας*, τ.10.

51. Βλ. Θ. Αλεξίου, «Κοινωνικές και ιδεολογικές λειτουργίες του εθελοντισμού και της εθελοντικής εργασίας», *Θέσεις*, τ.83.

52. Στη Γερμανία, χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οργανώσεις όπως η Εργατική Πρόνοια του SPD και η Κόκκινη Βοήθεια του KPD. Στην Ελλάδα, το ΚΚΕ και η ΕΔΑ είχαν αναπτύξει παρόμοιες δραστηριότητες μέσω π.χ. πολιτιστικών συλλόγων.

στο «εξασφαλισμένο» προλεταριάτο, με στόχο -αυτό φαντασιώνονταν- την κατάληψη της εξουσίας.

Όταν μέσα στα επόμενα χρόνια θα υποχωρήσουν τόσο οι αυτοοργανωμένες όσο και οι αλλοτριωμένες (όπως τα μ-λ) εκφράσεις του ταξικού ανταγωνισμού, ένα σημαντικό κομμάτι του κόσμου που συμμετείχε τόσο στα κόμματα όσο και στα αυτοοργανωμένα εγχειρήματα θα δημιουργήσει τα λεγόμενα νέα κοινωνικά κινήματα που ασχολούνται με συγκεκριμένα, μερικά ζητήματα όπως π.χ. την οικολογία, τον εγκλεισμό, τον αποκλεισμό, τη φτώχεια, κλπ. Θεωρώντας ανέφικτη τη συνολική πολιτική αλλαγή οι πρωταγωνιστές του «'68» εγκαταλείπουν την πολιτική. Ή μάλλον, επαναφομοιώνουν την *κριτική της πολιτικής*, η οποία ξεκίνησε το '68 σαν άρνηση εκ μέρους μιας σημαντικής προλεταριακής μειοψηφίας να καταλάβει την εξουσία -όπως έγινε (ή αποπειράθηκε να γίνει) μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου στη Ρωσία και τη Γερμανία- αλλά δεν κατάφερε ποτέ να μετατραπεί σε οικουμενική *κοινωνική* επανάσταση. Την επαναφομοιώνουν και τη μετατρέπουν σε μονοθεματική δραστηριότητα. Βασικό χαρακτηριστικό αυτών των νέων κοινωνικών κινήματων είναι η προσφορά εθελοντικής εργασίας για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων (π.χ. προσφορά βοήθειας σε «ευπαθείς κατηγορίες», οικολογικές δράσεις για τη διάσωση ειδών υπό εξαφάνιση, κλπ). Αν και μπορεί κανείς να εντοπίσει κοινά χαρακτηριστικά ανάμεσα στον *κινηματικό εθελοντισμό* του '68 και τον *ατομικιστικό-φιλανθρωπικό εθελοντισμό* των δεκαετιών του '80 και του '90, η διαφορά έγκειται στο ότι η εθελοντική εργασία του δεύτερου τύπου προσφέρει σε αυτούς που την ασκούν την αίσθηση της αυτοπραγμάτωσης και της προσωπικής ικανοποίησης, την αίσθηση της αυτόνομης δράσης που «έχει απτά αποτελέσματα», «δεν είναι επαναστατικές φλυαρίες», κλπ. Φυσικά, αυτού του είδους η «εθελοντική προσφορά» και η ιδεολογία ατομικής αυτοπραγμάτωσης που τη συνοδεύει δεν έχει καμία σχέση με την προλεταριακή αυτοοργάνωση ενάντια στην καπιταλιστική σχέση, τη δημιουργία μιας **κοινότητας αγώνα** ενάντια στο κεφάλαιο που αποσκοπεί στη *συλλογική αυτοπραγμάτωση των ανθρώπων*, στην ανασύνθεση της ανθρώπινης κοινότητας, τον κομμουνισμό.

Η ιδεολογία του σύγχρονου εθελοντισμού θέλει να συγκολλήσει τεχνητά τους διαρρηγμένους κοινωνικούς δεσμούς καθώς επιχειρεί να επαναορίσει την κοινότητα *ηθικά*. Στην εθελοντική δράση πραγματώνεται η ηθική υποχρέωση της κοινότητας απέναντι στα μέλη της μέσω της *ατομικής δράσης* του εθελοντή. Η εθελοντική δράση ικανοποιώντας τις ηθικές ανησυχίες αυτού που την επιτελεί είναι ριζικά αλλοτριωτική γιατί ο εθελοντής αντιμετωπίζει τον «ευεργετούμενο» ως αντικείμενο, ως μέσον για την ικανοποίηση του εγωισμού του⁵³. Ταυτόχρονα, ο φιλανθρωπικός εθελοντισμός

53. Σε αυτό το σημείο θα μπορούσαμε, ίσως, να βρούμε μια αναλογία μεταξύ της νοοτροπίας των (μεσοαστών ή προλετάρων) εθελοντών και της ψυχосύνθεσης των μελών μιας προλεταριακής συμμορίας. Στη δεύτερη περίπτωση, ο σύγχρονος ατομικισμός εκδηλώνεται ως μία άσκοπη και αυτοκαταστροφική σύγκρουση εγωισμών και κυριαρχεί η νοοτροπία του «ο καθένας για την πάρτη του». Μια τέτοια νοοτροπία αδυνατεί να συλλάβει πως μια «ύπαρξη» που προσδιορίζεται σε σχέση με

ολοκληρώνει έναν ακόμα διαχωρισμό που δημιούργησε ο κινηματικός εθελοντισμός: αυτόν του *ειδικού της αλληλεγγύης*.

Καθώς από τα τέλη της δεκαετίας του '70 και μέσα στη δεκαετία του '80 περνάμε από τη σοσιαλδημοκρατική ρύθμιση στο νεοφιλελευθερισμό, οι εθελοντικές οργανώσεις αρχίζουν να πολλαπλασιάζονται. Οι περικοπές του κράτους πρόνοιας που γίνονται αυτήν την περίοδο, με τα επιθυμητά και ανεπιθύμητα για την εξουσία αποτελέσματά τους, τις τροφοδοτούν. Το κοινωνικό κράτος εξασφάλιζε μια σχετική κοινωνική συνοχή και πρόσφερε ένα μοντέλο κοινωνικού ελέγχου. Το νεοφιλελεύθερο καπιταλιστικό κράτος-στρατηγείο της οικονομίας διαλύει αυτή τη μορφή κοινωνικού ελέγχου και αναζητά νέες πιο ευέλικτες και πιο φτηνές μορφές ελέγχου, οι οποίες, αντίθετα με τους θεσμούς του κοινωνικού κράτους, θα αποδυναμώνουν την εργατική τάξη. Σε αυτό ακριβώς το σημείο συναντιέται το κράτος με την ιδεολογία του εθελοντισμού. Οι κρατικά εγγυημένες εθελοντικές οργανώσεις προσφέροντας δωρεάν εργασία βοηθάνε το κράτος να μειώσει τα κόστη που επωμίζεται. Παράλληλα, προβάλλουν ως νέες, πιο εξατομικευμένες μορφές διαμεσολάβησης της σχέσης των πολιτών με το κράτος, με στόχο να αντικαταστήσουν φθίνοντες θεσμούς όπως τα συνδικάτα. Τέλος, συμβάλλουν στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής που διαρρηγνύει η νεοφιλελεύθερη πολιτική⁵⁴. Από τη σκοπιά του κεφαλαίου, η ιδεολογία του εθελοντισμού είναι ευπρόσδεκτη γιατί αναπαράγει τη μυστικοποίηση της καπιταλιστικής σχέσης εξαιτίας της μονομερούς ενασχόλησής της με το ένα ή το άλλο σύμπτωμά της, σύμπτωμα που το αποδίδει στην «κακή λειτουργία των θεσμών». Κατ'αυτόν τον τρόπο οι ιδεολόγοι εθελοντές μεταθέτουν την ευθύνη για τη θεραπεία όλων των κοινωνικών δεινών στην «ευαισθητοποίηση», την ατομική προσφορά και τη συμμετοχή των πολιτών, προσφέροντας ένα εναλλακτικό μοντέλο «πολιτικοποίησης» που βασίζεται στη δημιουργία «ομάδων πίεσης» μέσα στην κοινωνία των πολιτών και προσπαθώντας έτσι να υποκαταστήσουν τις συλλογικές διεκδικήσεις, την ανάπτυξη του ταξικού ανταγωνισμού, την κυκλοφορία των αγώνων ενάντια στο κεφάλαιο.

Σήμερα, στην εποχή του ποινικού κράτους και της γενικευμένης κοινωνικής ανασφάλειας δεν είναι ν' απορεί κανείς γιατί οι νεοφιλελεύθεροι πολιτικοί αγάλιασαν

τον εαυτό της είναι στην πραγματικότητα και μία «ύπαρξη» για τους άλλους. Κλεισμένοι στα κελιά της αποξένωσης και της μοναξιάς, χωρίς την προοπτική μιας συλλογικής διεξόδου, δεν είναι καθόλου παράξενο ότι νέοι άνθρωποι περιφέρονται στους δρόμους σε μια κατάσταση απόλυτης κατάθλιψης και υπέρντασης. Οι δολοφονικές συμπεριφορές που μπορεί να εκδηλώνουν δεν είναι παρά μια ψευδής διέξοδος από τα αυτοκαταστροφικά τους συναισθήματα. Αντίστοιχα, η εθελοντική δράση μπορεί να αποτελεί ψευδή διέξοδο μιας άλλης μορφής από τα ίδια αυτοκαταστροφικά συναισθήματα που γεννιούνται σε μια κοινωνία τρελαμένη από το κυνήγι του χρήματος και της καριέρας. Στην Ελλάδα, όπου το ίδιο κυνήγι εξισορροπείται ακόμα από τη διατήρηση παραδοσιακών κοινωνικών δεσμών, οι φιγούρες του τρελαμένου νεαρού προλετάριου και του εθελοντή δεν είναι τόσο διαδεδομένες όσο στη Βρετανία ή την υπόλοιπη Ευρώπη.

54. Για μια ενδιαφέρουσα απόπειρα ανάλυσης του σύγχρονου εθελοντισμού, βλ. «Χίλιες και μία μέρες και νύχτες ταξικών και κοινωνικών ανταγωνισμών II», *Το Κιβώτιο*, νο.3, Ιούνιος 2005.

την εθελοντίστικη ιδεολογία περί ανάπτυξης της «ατομικής υπευθυνότητας των πολιτών» απέναντι στους «κινδύνους που αντιμετωπίζει η κοινότητα». Με τον ίδιο τρόπο που η «ατομική ευθύνη» και η «ελεύθερη επιλογή» θεωρούνται ως αιτίες για τα κοινωνικά φαινόμενα της φτώχειας, της εγκληματικότητας και του αποκλεισμού, με τον ίδιο ακριβώς τρόπο προβάλλονται και ως τρόποι αντιμετώπισης της διαρκούς αίσθησης φόβου που κυριαρχεί στην κοινωνία της γενικευμένης ανασφάλειας. Οι «υπεύθυνοι πολίτες» οφείλουν με την «πρωτοβουλία» τους να συμμετάσχουν στην πάταξη του εγκλήματος. Στον πραγματικά ανεστραμμένο κόσμο του θεάματος τα συμπτώματα της καπιταλιστικής νεοφιλελεύθερης αντεπίθεσης μετασχηματίζονται σε επιλογές και δεσμεύσεις των ατόμων, όπως και τα γιατρικά τους. Ως μοναδική λύση απέναντι στη γενικευμένη απαξίωση των παραδοσιακών πρακτικών και των παλιών κοινωνικών θεσμών προτείνεται η ανάληψη από τον καθένα της ευθύνης για την ασφάλειά του, στα πλαίσια της «μεγιστοποίησης της ατομικής ευημερίας». Έτσι γίνεται το πέρασμα από τον *κρατικά εγγυημένο* στον *κρατικά οργανωμένο* εθελοντισμό. Προωθώντας το ελληνικό κράτος τον εθελοντισμό στα πλαίσια της «κοινοτικής αστυνόμευσης», όπως έγινε στη Βρετανία 20 χρόνια πριν, προβάλλεται ο ρόλος του εθελοντή-τιμωρού αυτών που δεν είναι υπεύθυνοι πολίτες και με την «αντικοινωνική συμπεριφορά» τους κλέβουν και καταστρέφουν, βρωμίζουν τους τοίχους και τη γειτονιά⁵⁵.

Η μάχη του Βύρωνα

Το πρόγραμμα εθελοντικής φύλαξης στο δήμο Βύρωνα παρουσιάστηκε από το δήμαρχο στις 28/2/2005 παρουσία του Υπουργού Δημόσιας Τάξης που άλλωστε έχει και την εποπτεία του. Ποτέ δεν κρύφτηκε ότι έχουμε να κάνουμε με εισαγωγή του προγράμματος Neighbourhood Watch που, όπως γράφεται στην ιστοσελίδα του δήμου, «έχει εφαρμοσθεί σε πολλές πόλεις του εξωτερικού και τα αποτελέσματα ήταν κάτι παραπάνω[!] από εξαιρετικά»⁵⁶. Επίσης τονίστηκε η σχέση του με τον «εθελοντισμό» και την «κοινωνική προσφορά»⁵⁷. Στόχος ήταν η προσέλκυση 120 ρουφιάνων/εθελοντών-τιμωρών που θα έπαιζαν το παιγνίδι της σύγχρονης «κοινωνικής πολιτικής». Γιατί βέβαια αυτό που έλειπε από την αστυνομία δεν είναι οι κλασσικοί ρουφιάνοι. Όπως είχε υπολογίσει ο μακαρίτης ο Ηλίας Πετρόπουλος, οι Καλοί Άνθρωποι που συνεργάζονται με την αστυνομία ανέρχονται μέσα στην Αθήνα στο μισό εκατομμύριο. Τέλος πάντων, οι εθελοντές λοιπόν θα περιπολούσαν με βάρδιες μια φορά το μήνα από τις 10 μ.μ. μέχρι τις 5 π.μ. με ειδικά αυτοκίνητα του δήμου σε συγκεκριμένο τομέα ευθύνης. Κάποια από τα, ομολογουμένως αόριστα, καθήκοντά τους θα ήταν να:

55. Προφανώς αυτό δε συνεπάγεται την ελάττωση της «κάθετης» επιτήρησης από τις κρατικές αρχές (όπως άλλωστε έγινε φανερό στις προηγούμενες σελίδες) αλλά μάλλον δρα ενισχυτικά προκειμένου να αυξήσει την αποτελεσματικότητά της και προκειμένου να δημιουργήσει μια ψευδο-κοινότητα βασισμένη στο φόβο.

56. <http://www.dimosbyrona.gr/newsletter>

57. *Ελευθεροτυπία*, 8/5/2005.

- Παρέχουν τη συνδρομή τους σε κάθε πολίτη που έχει ανάγκη.
- Επιβλέπουν κοινόχρηστους χώρους, όπως πάρκα, παιδικές χαρές και σχολεία προκειμένου να αποφευχθούν οι βανδαλισμοί.
- Περιπολούν σε απομακρυσμένες περιοχές της πόλης για την εδραίωση του αισθήματος ασφαλείας στους κατοίκους αυτών των περιοχών.
- Ειδοποιούν άμεσα τις δημοτικές υπηρεσίες ή τις αντίστοιχες κρατικές σε περίπτωση που χρειάζεται να παρέμβουν.
- Φωτογραφίζουν οτιδήποτε ύποπτο βλέπουν.

Προσπαθώντας να διευκρινίσει τα παραπάνω ο δήμος επιτείνει τη σύγχυση διαβεβαιώνοντας ότι οι εθελοντές «δεν παρακολουθούν τους πολίτες», «δεν προβαίνουν σε ελέγχους», «δεν εισέρχονται σε ιδιωτικούς χώρους»⁵⁸. Ο ίδιος ο δήμαρχος αισθάνεται την ανάγκη να πει ότι οι ρουφιάνοι «δε θα φέρουν οπλισμό»(!)⁵⁹.

Η επιλογή των εθελορουφιάνων υποτίθεται ότι θα γινόταν από ειδική επιτροπή που αποτελείτο από ένα δημοτικό σύμβουλο, τέως αστυνομικό διευθυντή(!), τον αντιδήμαρχο και έναν κλινικό ψυχολόγο-ψυχοπαθολόγο. Ο τελευταίος, προφανώς για να καθησυχάσει τους αντιδρούντες, δήλωσε ότι τα άτομα που θα επιλεγούν πρέπει να έχουν «*συναισθηματική επάρκεια όσον αφορά τη δυνατότητα της αλληλεγγύης*» και να «*μη διακατέχονται από εμμονές, του τύπου ότι όλοι θέλουν το κακό της κοινωνίας ή ότι όλοι είναι κλέφτες*»⁶⁰. (Είναι προφανές ότι τους απασχολεί το πρόβλημα του να μη μαζέψουν σ' αυτά τα προγράμματα τον κάθε ψυχάκια ακροδεξιό).

Οι εθελοντές θα είχαν ασφαλιστική κάλυψη, εκπώσεις σε μαγαζιά του δήμου και στα δημοτικά αναψυκτήρια, δωρεάν συμμετοχή σε προγράμματα του δήμου και δωρεάν είσοδο στο τοπικό φεστιβάλ και φυσικά μπόλικες ελπίδες για διορισμό στο δήμο.

Οι αιτήσεις των εθελοντών έφτασαν τις 183. Το ΚΚΕ διέδωσε ότι ανάμεσά τους ήταν τρεις τουλάχιστον οργανωμένοι ναζί.

Σε έρευνα της εφημερίδας *Ελευθεροτυπία* προβλήθηκαν δύο υποψήφιοι - εξαιρετικές περιπτώσεις συμπολιτών μας. Συμπαθέστατο ζευγάρι, εθελοντές δασοπροσβέστες και «υπεύθυνοι πολίτες» δήλωσαν ότι «*αυτή η προσπάθεια έχει να κάνει με μια ανιδιοτελή προσφορά στη γειτονιά και τίποτα περισσότερο*». Προσπάθησαν να αγγίξουν ευαίσθητες χορδές λέγοντας πως «*εάν κάποιος βρίσκεται στο δάσος του Υμηττού και θελήσει για παράδειγμα, να βάλει μια φωτιά, η περιπολία μας πιθανότατα θα τον αποτρέψει*», αλλά τελικά δεν απέφυγαν την παπαγαλία καταλήγοντας ότι «*πρόκειται για ένα πρωτοποριακό πρόγραμμα που θα ενισχύσει το αίσθημα ασφάλειας των πολιτών*»⁶¹.

Αμέσως υπήρξαν μεγάλες αντιδράσεις από κόμματα και οργανώσεις της αριστεράς, ενώ μετά από κάποιο διάστημα μπήκαν στον αγώνα δυναμικά και συλλογικότητες του αναρχικού-αντιεξουσιαστικού χώρου. Λόγω των κινητοποιήσεων

58. Όλο το καθηκοντολόγιο προέρχεται από την *Απογευματινή*, 2/4/2005.

59. Οπ.π., σημ. 2.

60. Οπ.π.

61. Οπ.π.

η έναρξη του προγράμματος αναβλήθηκε για μετά το Πάσχα και ο δήμαρχος δήλωσε ότι το θέμα θα συζητηθεί στο δημοτικό συμβούλιο, αλλά στα τέλη Μαΐου ξεκαθάρισε στις δημοτικές παρατάξεις ότι θα ανακοινώσει την αναβολή του στη συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου στις 31 Μαΐου. Προγραμματίστηκαν συγκεντρώσεις και πορείες για τη συγκεκριμένη ημερομηνία. Αυτή η συνεδρίαση δεν έγινε ποτέ. Στις 31/5/2005 ο δήμος ανακοινώνει τη ματαίωση του προγράμματος αλλά και της προγραμματισμένης συνεδρίασης του δημοτικού συμβουλίου. Το απόγευμα της ίδιας μέρας, και ενώ βρίσκεται σε εξέλιξη συγκέντρωση και πορεία της *Πρωτοβουλίας Βύρωνα και γύρω περιοχών ενάντια στον κοινωνικό χαφιεδισμό* προς το δημαρχείο, η οποία συγκεντρώνει αρκετά επιδοκμαστικά σχόλια στο πέρασμά της, ο δήμαρχος Βύρωνα οργανώνει συνέντευξη τύπου. Σ' αυτήν ανακοινώνει τη ματαίωση του προγράμματος. Παραδέχεται ότι αυτή οφείλεται στις αντιδράσεις που, όπως λέει ο ίδιος, «*χώριζαν τους πολίτες του Βύρωνα σε δημοκράτες και ρουφιάνους*». Συσχετίζει τη ματαίωσή του με την προστασία της σωματικής ακεραιότητας των 183 εθελοντών, καθώς «*δέχτηκαν ανήθικες επιθέσεις που θα έθεταν σε κίνδυνο την ασφάλειά τους*». Τονίζει επίσης σαν καλός μαθητής της σχολής «εγκληματοποίηση πολιτικών απόψεων» την «*κινητοποίηση ακραίων ομάδων οι οποίες τον τελευταίο μήνα εμφανίστηκαν με απειλητικές προκηρύξεις και αφίσες, που μας ανησύχησαν για την ασφάλεια των δημοτών*»⁶². Είναι φανερό πως ο δήμαρχος είναι εκνευρισμένος από την εισβολή των «ακραίων στοιχείων» στην επικράτειά του...

Η απόπειρα εγκληματοποίησης του αναρχικού-αντιεξουσιαστικού χώρου πήρε πιο συγκεκριμένη μορφή όταν δυο βδομάδες μετά, στις 13 Ιουνίου, βρέθηκε ομοίωμα βόμβας έξω από το σπίτι του αντιδημάρχου Καπάνταη, υπεύθυνου του προγράμματος που ήδη έχει ματαιωθεί. Αυτός τυχαίνει να έχει και επαγγελματική σχέση με το αντικείμενο, καθώς είναι μπάτσος στο τμήμα εξουδετέρωσης εκρηκτικών της αστυνομίας... Κανείς δεν ανέλαβε την ευθύνη, αλλά ο δήμαρχος έσπευσε να τη συνδέσει με τις «*ακραίες ομάδες που έφερε ο λαϊκισμός κάποιων στη γειτονιά μας*»⁶³, κατηγορώντας εμμέσως και τις αριστερές δημοτικές παρατάξεις. Αυτές φυσικά έδωσαν άμεσα τα πιστοποιητικά νομιμοφροσύνης που τους ζητήθηκαν. Η Αριστερή Παρέμβαση Πολιτών Βύρωνα, άγρυπνος φρουρός της δημοκρατίας, σε ανακοίνωσή της ανέφερε «*ότι το γεγονός δεν εξυπηρετεί τα δημοκρατικά δικαιώματα, αλλά αντιθέτως υπονομεύει την υπεράσπιση τους, αφού δίνει το δικαίωμα στους κατασταλτικούς μηχανισμούς να προωθήσουν εξοντωτικά μέτρα αστυνόμευσης*»⁶⁴. Τηλεοπτικοί σταθμοί, προφανώς μετά από υπόδειξη της ασφάλειας, διευκρίνισαν ότι οι έρευνες στρέφονται προς τους «αναρχικούς»...

Έπεται συνέχεια;

Το Φεβρουάριο του 2005, το δημοτικό συμβούλιο του δήμου Αθηναίων, εφαρμόζοντας το άρθρο 16 του Ν.2713/99, αποφασίζει τη δημιουργία των Τοπικών Συμβουλίων

62. Όλες οι δηλώσεις από τη συνέντευξη τύπου στο *Εθνος*, 1/6/2005.

63. Δηλώσεις σε τηλεοπτικά δίκτυα στις 13/6/2005.

64. *Ελευθεροτυπία* 14/6/2005.

Παραβατικότητας σε κάθε δημοτικό διαμέρισμα του δήμου. Αυτά θα στελεχωθούν από ανθρώπους που θα προτείνουν οι δημοτικές παρατάξεις. Τα Συμβούλια αναλαμβάνουν ρόλο τοπικών υπερυπουργείων μετατρέποντας την «ασφάλεια» σε ζήτημα γύρω από το οποίο θα περιστρέφεται το σύνολο της ζωής της γειτονιάς. Μερικές από τις, ατελείωτες, αρμοδιότητές τους, όπως περιγράφονται στην απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, είναι να:

→ Καταγράφουν και μελετούν την παραβατικότητα στο πλαίσιο του συγκεκριμένου δημοτικού διαμερίσματος.

→ Σχεδιάζουν και προωθούν ειδικές δράσεις για την πρόληψη της παραβατικότητας και την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της βίας στην οικογένεια, του κοινωνικού αποκλεισμού και της κοινωνικής ανασφάλειας (σ' αυτό το σημείο η προσπάθεια για το ξεκάρφωμα ομολογουμένως αγγίζει το γελοίο).

→ Μεριμνούν για την ευαισθητοποίηση των πολιτών και την ενεργή συμμετοχή τους σε προγράμματα πρόληψης παραβατικότητας.

→ Αναλαμβάνουν το συντονισμό και την πλαισίωση πρωτοβουλιών άλλων κοινωνικών φορέων όπως συλλόγων γονέων, εθελοντών θεραπευτικών κοινοτήτων, που στοχεύουν στην πρόληψη της παραβατικότητας.

→ Φροντίζουν για τη σύσταση δικτύων βοήθειας, αρωγής και πληροφόρησης των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς.

→ Βοηθούν τους αποφυλακισμένους στην εξεύρεση εργασίας ή δημιουργικής τους απασχόλησης και γενικώς για την ομαλή τους ένταξη στο κοινωνικό περιβάλλον.

→ Σχεδιάζουν την εφαρμογή μέτρων, σε συνεργασία με τη Δ/ση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για την πρόληψη της βίας και της διακίνησης ναρκωτικών μέσα στο σχολείο και στις γύρω περιοχές.

→ Μεριμνούν για την εκπαίδευση εθελοντών πάνω σε θέματα όπως η πρόληψη τροχαίων ατυχημάτων, η αντικοινωνική συμπεριφορά, η σχολική και εξωσχολική βία η χρήση ναρκωτικών η κακομεταχείριση και εκμετάλλευση γυναικών και ανηλίκων (η απόπειρα ξεκαρφώματος συνεχίζεται...).

→ Συντάσσουν την ετήσια έκθεση για την κατάσταση εγκληματικότητας στο χώρο δράσης τους, αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των ληφθέντων μέτρων πρόληψης.

→ Προτείνουν αρμοδίως μέτρα εγκληματικής πολιτικής.

Η σύνδεση των Τοπικών Συμβουλίων Παραβατικότητας με το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης γίνεται από τον ίδιο τον υφυπουργό του Βουλγαράκη, Χ. Μαργογιαννάκη, ο οποίος με αφορμή το πρόγραμμα εθελοντικής φύλαξης του δήμου Βύρωνα δηλώνει ότι «η συνεργασία της Αστυνομίας με τους πολίτες έχει καθιερωθεί προ πολλού με τα Δημοτικά Συμβούλια Πρόληψης της Εγκληματικότητας που λειτουργούν σε κάθε δήμο και συμμετέχουν και αστυνομικοί»⁶⁵.

Ο δήμος Αθηναίων φροντίζει να κρατήσει χαμηλό προφίλ, σε αντίθεση με το δήμο Βύρωνα. Καμιά συνέντευξη τύπου δεν οργανώνεται για την παρουσίαση των Συμβουλίων, δε γίνεται καμιά αναφορά για τη σχέση τους με την αστυνομία και δε φαίνεται να υπάρχει καμιά βιασύνη για την επάνδρωσή τους. Στις εφημερίδες γράφονται κάποια ουδέτερα μονόστηλα γι' αυτά και οι επαγγελματίες των δημοκρατικών δικαιωμάτων, κόμματα της αριστεράς-ευαίσθητοι δημοσιογράφοι-διανοούμενοι, ασχολούνται ελάχιστα μαζί τους⁶⁶.

Παράλληλα ο δήμος προσπαθεί να προσελκύσει εθελοντές. Η Αθήνα γεμίζει με αφίσες που μας καλούν να γίνουμε οι «ήρωες της πόλης» και έχουμε διαφημιστικά σποτ όπου παιδάκια σε παιδικές χαρές κοιτούν εκστασιασμένα έναν «ήρωα», με στολή που θυμίζει εθελοντή ολυμπιακών αγώνων, να τα προστατεύει από τους κακούς. Κυκλοφορούν αιτήσεις και έντυπα με γενικό τίτλο «Γίνε κι εσύ εθελοντής. Γίνε ήρωας της πόλης σου!». Σ' αυτά, το πρόγραμμα θεωρείται *«αναπόφευκτα η συνέχεια της εθελοντικής δράσης των πολιτών μας κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών αγώνων»* και η δήμαρχος, προσπαθώντας να δώσει ένα περίγραμμα των αρμοδιοτήτων των εθελοντών, γράφει ανάμεσα σ' άλλα:

«Ειδοποιήστε τους αρμόδιους να επέμβουν, δείξτε τους τις αδυναμίες που υπάρχουν, μιλήστε σε αυτούς που δε σέβονται την πόλη».

Οι υπάλληλοι του ΟΝΑ του δήμου από τους οποίους ζητήσαμε πληροφορίες ήταν ιδιαίτερα προσεκτικοί όσον αφορά τα καθήκοντα των εθελοντών. Μας διαβεβαίωσαν ότι δεν υπάρχει έντυπο που να τα περιγράφει και η ενημέρωση θα γίνει προφορικά κατά την πρώτη μάζωξή τους. Προσπάθησαν να περιγράψουν τρεις τομείς δραστηριοποίησης των εθελοντών: παιδικές χαρές – πράσινο, ενημέρωση από κιόσκια του δήμου και σεμινάρια για αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών. Όταν ρωτήσαμε αν στα καθήκοντά τους περιλαμβάνεται και η ειδοποίηση των αρχών σε περίπτωση που παρατηρήσουν «κάτι ύποπτο» η απάντηση ήταν αρνητική και έκαναν λόγο για «ευαισθητοποίηση των πολιτών», αδυνατώντας να δώσουν περισσότερες διευκρινίσεις. Για τα Συμβούλια Πρόληψης Παραβατικότητας δήλωσαν απλώς άγνοια. Το αν βρισκόμαστε μπροστά στο κλασσικό ελληνικό μπάχαλο ή σε μια αναδίπλωση εξαιτίας και των εξελίξεων στο Βύρωνα θα το διαπιστώσουμε σύντομα...

Γκαράνης-Μάριους-Γ.

Στις επόμενες σελίδες αναδημοσιεύουμε το τετρασέλιδο που κυκλοφορήσαμε σε συνεργασία με κάποιους συντρόφους κατά τη διάρκεια των κινητοποιήσεων στο Βύρωνα, τις οποίες ως επί το πλείστον διοργάνωσε η Πρωτοβουλία Βύρωνα και γύρω περιοχών ενάντια στον κοινωνικό χαφιεδισμό.

66. Ο Στάθης αναδημοσιεύει στις 3/3/2005 σχετική καταγγελία του ΚΚΕ στην *Ελευθεροτυπία*. Το ίδιο το ΚΚΕ φιλοκυνηγεί το θέμα με ψηφίσματα διοικητικών συμβουλίων στα οποία έχει πρόσβαση.

Ο ΜΠΑΡΜΑΝ ΔΕΝ ΕΙΧΕ ΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΛΟΓΟ

Ο ΜΑΚΗΣ, Ο ΓΙΟΣ ΤΟΥ ΜΠΑΤΣΟΥ, ΜΟΥ ΕΙΠΕ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ. Ο ΜΠΑΜΠΑΣ ΤΟΥ ΛΕΕΙ ΟΤΙ ΘΑ ΠΑΕΙ ΓΙΑΤΙ ΑΥΤΟ ΒΟΗΘΑΕΙ ΤΗΝ ΚΑΡΙΕΡΑ ΤΟΥ. ΤΟ ΙΔΙΟ ΘΑ ΚΑΝΟΥΝ ΚΑΙ ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΟΙ ΧΡΥΣΑΥΓΙΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΟΝΝΕΔΙΤΕΣ. ΕΧΕΙ ΛΕΕΙ ΚΑΙ ΟΦΕΛΗ... ΕΙΝΑΙ ΔΙΚΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ...

...ΒΕΒΑΙΑ ΕΓΩ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΙ ΤΩΡΑ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΓΚΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΜΙΑ ΔΟΥΛΕΙΑ. ΝΑ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΖΗΣΩ ΣΑΝ ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ΡΕ ΠΟΥΣΤΗ ΜΟΥ, ΚΑΙ ΟΧΙ ΝΑ ΤΑ ΠΑΙΡΝΩ ΑΠ' ΤΗ ΜΑΝΑ ΜΟΥ. ΟΠΟΥ ΠΑΩ ΜΟΥ ΛΕΝΕ "ΦΕΡΕ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ, ΠΟΙΟΣ ΣΕ ΣΥΣΤΗΣΕ, ΕΛΑ ΕΝΑ ΜΗΝΑ ΔΟΚΙΜΑΣΤΙΚΑ"... ΤΡΕΧΑ ΓΥΡΕΥΕ...

ΟΜΩΣ ΑΝ ΓΙΝΩ ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ ΘΑ 'ΧΩ ΕΝΑ ΚΥΡΟΣ. ΘΑ ΠΗΓΑΙΝΩ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ ΚΑΙ ΘΑ ΛΕΝΕ "ΗΡΘΕ Ο ΤΑΚΗΣ...". ΑΚΟΜΑ ΚΑΙ ΣΤΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ ΘΑ 'ΝΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ. ΔΕ ΘΑ 'ΜΑΙ ΕΝΑ ΠΑΡΑΣΙΤΟ. ΤΟ ΣΚΕΦΤΕΣΑΙ ΦΙΛΕ ΜΟΥ ΝΑ ΠΙΑΣΩ ΑΥΤΑ ΤΑ ΚΟΛΟΠΑΙΔΑ ΠΟΥ ΒΟΥΤΗΣΑΝ ΤΟ ΜΗΧΑΝΑΚΙ ΤΗΣ ΜΑΙΡΗΣ (ΠΟΥ ΜΕ ΚΛΑΝΕΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΑ). ΕΙΝΑΙ ΟΜΩΣ ΚΙ ΑΥΤΑ ΤΑ ΣΥΝΘΗΜΑΤΑ ΣΤΟΥΣ ΤΟΙΧΟΥΣ: **ΡΟΥΦΙΑΝΟΙ!**

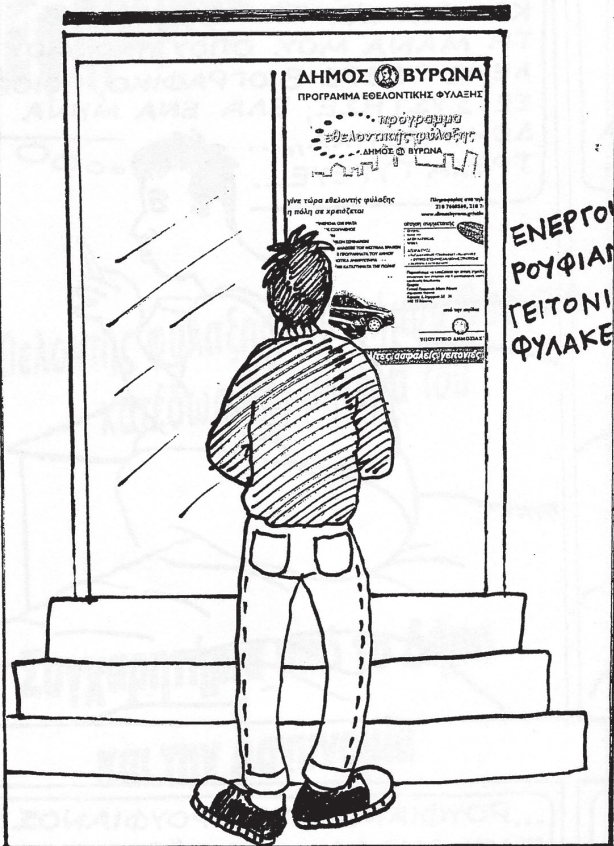

...ΡΟΥΦΙΑΝΟΣ! ΕΓΩ ΡΟΥΦΙΑΝΟΣ! ΓΙΑΤΙ ΔΗΛΑΔΗ, ΣΤΙΣ "ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΕΣ", ΧΩΡΕΣ ΠΟΥ ΓΟΥΣΤΑΡΑΝ ΟΛΟΙ ΑΥΤΟΙ ΟΙ ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ Η ΡΟΥΦΙΑΝΙΑ ΔΕΝ ΗΤΑΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ; Ο ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΡΟΥΦΙΑΝΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΠΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΑΠΟ ΚΕΙ ΔΕΝ ΞΕΚΙΝΗΣΕ; ΤΙ ΝΑ ΜΑΣ ΠΟΥΝ ΤΩΡΑ; ΒΕΒΑΙΑ Ο ΡΟΥΦΙΑΝΟΣ ΕΙΝΑΙ ΡΟΥΦΙΑΝΟΣ, ΕΙΤΕ ΕΚΕΙ ΕΙΤΕ ΕΔΩ...

Ο ΤΑΚΗΣ ΠΗΡΕ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΤΟΥ ΚΙ ΕΓΙΝΕ ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ.
ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΟ ΒΡΑΔΥ
ΠΙΑΝΕΙ ΔΟΥΛΕΙΑ

ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ

ΠΙΣΩ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ...

ΤΑΚΗ, ΘΕΛΩ ΝΑ
ΣΟΥ ΜΙΛΗΣΩ.

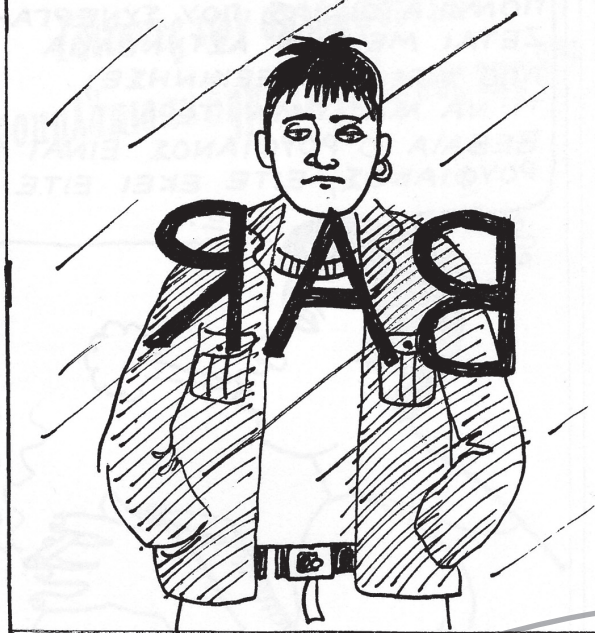
ΘΥΜΑΣΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΝΑΝΤΙΑ
ΣΤΙΣ ΚΕΡΑΙΕΣ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΩΝ; ΤΗΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΟ ΒΡΑΔΥ ΘΑ ΠΑΜΕ
ΝΑ ΡΙΞΟΥΜΕ ΜΙΑ. ΘΕΛΟΥΜΕ
ΕΝΑΝ ΓΙΑ ΤΣΙΝΙΕΣ. ΕΡΧΕΣΑΙ;

ΟΧΙ! ΤΙ ΛΕΕΙ;
ΤΙ ΚΑΝΟΥΜΕ
ΤΩΡΑ;

0000000000

Ο ΤΑΚΗΣ ΒΓΑΙΝΕΙ ΕΞΩ,
ΝΑ ΞΕΘΟΛΩΣΕΙ...

ΑΚΟΥ ΤΙ ΜΑΛΑΚΙΑ ΜΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΕ
Ο ΓΕΡΟΣ ΜΟΥ Ο ΜΑΛΑΚΑΣ, Ο ΔΗ-
ΜΟΤΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ.
ΝΑ ΓΙΝΩ ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ ΡΟΥΦΙΑΝΟΣ!

ΑΥΤΑ ΠΟΥ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΒΥΡΩ-
ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΟ Η ΑΡΧΗ. Ο ΔΗΜΟΣ
ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΦΤΙΑΧΝΕΙ ΤΑ "ΤΟΠΙΚΑ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟ-
ΤΗΤΑΣ... ΑΥΤΑ ΘΑ ΑΝΑΛΑΒΟΥΝ ΝΑ
ΒΑΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΡΙΖΑ ΣΥΛΛΟΓΟΥΣ
ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΓΙΑ ΝΑ
ΠΕΡΙΟΡΙΣΟΥΝ ΚΑΙ ΚΑΛΑ ΑΥΤΟ ΠΟΥ
ΛΕΝΕ "ΕΞΟΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΕΞΟΣΧΟΛΙΚΗ
ΒΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΝΑΡΚΩΤΙ-
ΚΩΝ... ΘΑ ΑΝΑΛΑΒΟΥΝ ΝΑ ΜΑΣ
ΠΕΙΣΟΥΝ ΟΤΙ ΕΙΜΑΣΤΕ ΤΑ ΥΠΩΣΗΦΙΑ
ΘΥΜΑΤΑ "ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ,"
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΔΙΚΤΥΑ ΚΑΙ ΚΑΛΑ "ΠΛΗ-
ΡΟΦΟΡΗΣΗΣ," ΟΠΟΥ Ο ΚΑΘΕΝΑΣ
ΘΑ 'ΝΑΙ ΥΠΩΣΗΦΙΟΣ ΡΟΥΦΙΑΝΟΣ Ή
"ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΑΣ," Ή ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ
ΜΑΖΙ...

...ΑΥΤΗ Η ΜΑΛΑΚΙΑ ΜΑΣ ΑΦΟΡΑ
ΟΛΟΥΣ. ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΜΑΣ ΛΕΓΑΝΕ ΟΤΙ
Ο ΚΑΘΕΝΑΣ ΕΙΝΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΤΗ
ΤΟΥ, ΟΤΙ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ ΠΕΘΑΝΕ,
ΞΑΦΝΙΚΑ ΘΥΜΟΥΝΤΑΙ ΤΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ...
ΠΟΙΟΙ ΡΕ, ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΜΑΣ ΛΕΝΕ ΧΥΜΑ
ΟΤΙ ΚΑΙ ΝΑ ΒΡΕΙΣ ΔΟΥΛΕΙΑ ΔΕΝ
ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΝΑ ΠΑΡΕΙΣ ΣΥΝΤΑΞΗ ΠΟΤΕ.
ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΗ ΘΥΜΟΥΝΤΑΙ ΜΟΝΟ
ΟΤΑΝ ΜΙΛΑΝΕ ΓΙΑ ΦΟΒΟ. ΠΡΟΣΠΑ-
ΘΟΥΝ ΝΑ ΜΑΣ ΠΕΙΣΟΥΝ ΟΤΙ ΑΝ
ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΕΧΟΥΜΕ ΟΛΟΙ
ΚΟΙΝΟ ΑΥΤΟ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΜΑΣ...

ΚΙ ΑΥΤΟΙ ΟΙ ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ ΜΠΑΤΣΟΙ
ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΒΥΡΩΝΑ... ΘΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΝ,
ΛΕΕΙ, ΠΑΡΚΑ, ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΧΑΡΕΣ ΚΑΙ
ΣΧΟΛΕΙΑ, ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΧΟΡΟΥΣ, ΑΠΟ-
ΜΑΚΡΥΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ (ΗΣΥΧΑ ΔΕΝ
ΕΙΝΑΙ ΕΚΕΙ ΠΑΝΩ ΡΕ;) ΚΑΙ ΘΑ ΕΙΔΟ-
ΠΟΙΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΜΠΑ-
ΤΣΟΥΣ... ΚΙ ΟΛΑ ΑΥΤΑ ΓΙΑ ΝΑ ΕΧΟΥΝ
ΚΑΝΑ ΤΖΑΜΠΑ ΕΙΣΙΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΣΥ-
ΝΑΥΛΙΑ, ΚΑΝΑ ΤΖΑΜΠΑ ΜΠΟΥΦΑΝ...
ΟΙ ΞΕΦΤΙΛΕΣ...

...Ο ΚΑΘΕ ΜΑΛΑΚΑΣ ΠΟΥ ΟΝΕΙΡΕΥ-
ΕΤΑΙ ΜΙΑ ΘΕΣΗ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΜΠΑ-
ΤΣΑΡΙΑ ΘΑ ΤΡΕΞΕΙ ΜΠΑΣ ΚΑΙ ΒΡΕΙ
ΔΟΥΛΕΙΑ... ΓΙΑΤΙ ΡΕ, ΚΑΙ 'ΓΩ ΠΑΙΓ-
ΜΕΝΟΣ ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ; ΓΟΥΣΤΑΡΩ ΝΑ
ΔΟΥΛΕΥΩ ΣΤΟ ΚΟΛΟΜΠΑΡ ΜΕ ΤΟ Α-
ΦΕΝΤΙΚΟ ΠΑΝΩ ΑΠ' ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΜΟΥ;
ΤΙ ΣΚΑΤΟΔΟΥΛΕΙΑ! ΜΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑ-
ΣΦΑΛΕΙΑ... ΟΛΟΙ ΕΤΣΙ ΔΕΝ ΕΙΜΑΣΤΕ;
ΛΕΣ ΑΥΤΟ ΝΑ ΤΟΥΣ ΚΑΝΕΙ ΝΑ ΜΑΣ
ΒΛΕΠΟΥΝ ΩΣ ΥΠΩΣΗΦΙΟΥΣ ΠΑΡΑΝΟ-
ΜΟΥΣ; ΤΙ ΦΟΒΟΥΝΤΑΙ ΡΕ; ΣΕ ΚΑΘΕ
ΓΩΝΙΑ ΚΑΙ ΚΑΜΕΡΑ, ΣΕ ΚΑΘΕ ΤΕΤΡΑ-
ΓΩΝΟ ΚΑΙ ΜΠΑΤΣΟΣ, ΣΕ ΚΑΘΕ
ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΑ ΚΑΙ ΡΟΥΦΙΑΝΟΣ. ΔΕΝ
ΕΧΟΥΝ ΛΥΣΕΙΣ, ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΤΙΠΟΤΑ
ΝΑ ΔΩΣΟΥΝ ΠΑΡΑ ΜΟΝΟ ΤΟ ΘΕΑΜΑ
ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ.

Εφημερίδα ΤΟ ΘΕΑΜΑ

Εθελοντής φύλαξης του Δήμου Βύρωνα
κατέδωσε τη μητέρα του

Συγχαρητήρια από το Δήμο
και την Αστυνομία

Γείτονες των συλληφθέντων
προπηλάκισαν δημοσιογράφους της TV

Συνελήφθη ομάδα 4 ατόμων καθώς προσπαθούσαν να καταστρέψουν κεραία κινητής τηλεφωνίας στην περιοχή του Βύρωνα. Η αστυνομία ανακοίνωσε ότι η επιτυχία οφείλεται σε πληροφορίες «εκ των έσω» που αξιοποιήθηκαν κατάλληλα. Σημαντική χαρακτηρίζεται η συμβολή της νέας υπηρεσίας εθελοντικής φύλαξης του Δήμου. Συγκεκριμένα ο εθελοντής Τ.Τ. λέγεται ότι δε δίστασε να καταγγείλει την ίδια τη μητέρα του που ήταν μέλος της ομάδας που εξαρθρώθηκε.

Ο Δήμαρχος Βύρωνα συγκλονισμένος από το γεγονός της καταγγελίας της μητέρας από το γιο της δήλωσε: «Τα αγαθά της ιδιοκτησίας, της επικοινωνίας και της ασφάλειας είναι αδιαπραγμάτευτα και αποτελούν πλέον το συνεκτικό ιστό της κοινωνίας των πολιτών». Ο Δήμαρχος ανακοίνωσε επίσης τη μονιμοποίηση του εν λόγω φύλακα στη Δημοτική Αστυνομία, η οποία πρόκειται να λειτουργήσει από τον προσεχή Σεπτέμβριο. Από την πλευρά της η Ελληνική Αστυνομία ανακοίνωσε την επικείμενη βράβευσή του σε ειδική τελετή. Ο εκπρόσωπος της εταιρείας κινητής τηλεφωνίας Vodatim σε δηλώσεις του ανέφερε: «Επιτέλους βρέθηκε κάποιος νέος με αξίες και ιδανικά που βοήθησε να προστατευτεί το δικαίωμα της εταιρείας μας να εγκαθιστά απρόσκοπτα το δίκτυο της. Όσο περισσότερες κεραίες τοποθετούμε τόσο πιο ελεύθεροι είναι οι συνδρομητές μας να επικοινωνούν μεταξύ τους. Ελπίζουμε και άλλοι νέοι συνδρομητές μας να ακολουθήσουν το παράδειγμα του νέου εθελοντή φύλαξης και να μην παρασύρονται από τις ανυπόστατες φήμες για τους κινδύνους της ακτινοβολίας. Με την ευκαιρία θέλω να τονίσω πως ο προτεινόμενος νόμος για απομάκρυνση των κεραιών από σχολικά συγκροτήματα είναι απαράδεκτος και αποτελεί τροχοπέδη στην ανάπτυξη της πατρίδας μας». Τέλος ο καθηγητής κοινωνικού εγκλήματος δρ. Παπαρούσης δήλωσε: «Ο σεβασμός στους νόμους του κράτους αποτελεί πλέον το συνεκτικό ιστό της κοινωνίας καθώς φαίνεται να ξεπερνά σε αποτελεσματικότητα παραχρημένους θεσμούς όπως η οικογένεια».

Από την άλλη πλευρά εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι όλα τα άτομα που συνελήφθησαν στην προσπάθειά τους να καταστρέψουν την κεραία είναι άνω των 40 ετών και χωρίς κάποια ιδιαίτερη πολιτική δράση κατά το παρελθόν. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι πρόκειται για «ανθρώπους της διπλανής πόρτας». Η στάση που τήρησαν κατά τις πρώτες ώρες της σύλληψης χαρακτηρίζεται από την Αστυνομία «σκληρή» (αρνήθηκαν να καταδώσουν πιθανούς ηθικούς αυτουργούς).

Οι συλληφθέντες ενδέχεται να αντιμετωπίσουν κατηγορίες που άπτονται του νόμου ενάντια στο οργανωμένο έγκλημα (αντιτρομοκρατικού) όπως «σύσταση και συμμορία». Επίσης εξετάζονται τυχόν διασυνδέσεις με ανάλογες ομάδες που προκαλούν το τελευταίο διάστημα φθορές σε κεραίες κινητής τηλεφωνίας σε όλη την Αττική. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως οι γείτονες των συλληφθέντων αντέδρασαν ιδιαίτερα έντονα στην προσπάθεια των ΜΜΕ να ερευνήσουν για το ποιόν των τελευταίων. Συγκεκριμένα όταν εμφανίστηκαν οι μονάδες μετάδοσης των καναλιών στη γειτονιά δέχτηκαν καταγίγισμό αυγών και οι δημοσιογράφοι προπηλακίστηκαν.

ΤΟ ΘΕΑΜΑ, 20/4/2005

τα παιδιά του παραδείσου